

ERDÉLYI MAGYARSÁG

XI. ÉVFOLYAM
2001. ÁPRILIS,
MÁJUS, JÚNIUS

A Román Munkáspárt főtitkára, Gheorghe Gheorghiu-Dej kezdeti félelme után, mesterien fordította saját javára a táborban 1956 tavaszán-őszén bekövetkezett változásokat. Hruscsov szándéka a XX. kongresszus után az volt, hogy leváltja a sztálinista főtitkárokat, azaz őt is. Gheorghiu-Dej tulajdonképpen a magyarországi események mentették meg, a forradalom, amelyetől annyira rettegett. Ekkor ugyanis bebizonyította – ezt később ismét saját javára fordította –, hogy milyen értékes szolgáltatásokat képes tenni a Szovjetunióért.

Három dologgal bizonyította hűségét: 1. az első perctől kezdve ellenforradalomnak minősítette a magyarországi eseményeket, 2. támogatta a szovjet intervenciót, majd 3. a kádári rendszert. Felismerte: Románia területe a Szovjetunió szempontjából kiemelt fontosságú volt a szovjet hadsereg számára – biztosította a szabad mozgást és átcsoportosításukat Magyarországra.

Belpolitikai szempontból ürügyül szolgált a nyílt magyarellenességre, a személyi kultusz továbbélésére, politikai ellenfeleivel történő leszámolásra, és végül arra hogy beteljesülhessen a régi vágy: a szovjet csapatok kivonása, amelyet már 1955. augusztusában az RMP II. kongresszusának előkészületei idején kezdeményezett. 1958-ban – hivatalosan 25.149 szovjet katona tartózkodott Romániában – a kivonulás jutalom volt a román pártnak a magyar forradalom ideje alatt tanúsított magatartása miatt.

A magyar forradalom hatását, ami a román hivatalosokat illeti, két szóval lehet a leghívebben kifejezni: a helyzet drámai volt, és igazi pánikhangulat uralkodott. Félték a forradalom továbbterjedésétől, a belső ellenzékétől, beleértve a történelmi pártokat és a pártellenzékét, félték attól, hogy Magyarország területi igényekkel lép fel. Valter Roman és mások azzal rémisztgették Gheorghiu-Dejt, hogy Nagy Imre és Kádár János egyaránt felvetette Erdély hovatartozásának kérdését.

Romániában azonban nem volt egy Nagy Imre és Gomulka, nem volt a Petőfi-közhöz hasonló fórum, amely a reformkommunistáknak nyilvánosságot biztosított volna, és egy olyan mozgalom se volt, amely a tisztulást elindította volna. Így tehát nem alakult ki olyan kritikus helyzet mint az NDK-ban, még inkább Lengyelországban és Magyarországon. **Hangsúlyozom: Romániában, mert Erdélyben más volt a helyzet.** Bár ezt a mást, újabban elvitatják tőlünk.

Azon túl ugyanis, hogy aki csak tehette, még ha nem is értette a nyelvet, a magyar rádiót hallgatta, ami egyenlő volt azzal, mintha a Szabad Európát hallgatták volna, továbbá a rokonszenv különböző megnyilvánulásán is túl – a történelemben egyszer fordult elő, hogy a román nép őszinte megbecsüléssel és csodálattal viseltetett irántunk –, s végül azon is túl, hogy szobrokat rongáltak meg (Sztálinét például) a köztereken, vagy a mellékhelyiségek falán rendszerellenes feliratok jelentek meg, ott, Erdélyben, történt valami, amely hasonlatos volt egy népfelkeléshez.

A magyar forradalom romániai visszhangjával kapcsolatban a forradalmi csoportok kialakulása, memorandumok készítése: nemcsak előzmények nélküli, hanem spon-

tán, szervezetlen és rövid távra – napokra, órákra – szól. A spontaneitás és a szervezetlenség ellenére az ország különböző pontjain hasonló követelések fogalmazódtak meg: a szolgáltatások eltörlése, egyenlőség a szovjet-román kapcsolatokban, csírájában a rendszerváltás igénye is, anélkül azonban, hogy a többpártrendszer konkrét igényével léptek volna fel, legalábbis programszerűen.

Ami a román pártot illeti, óva intettek, hogy a két országban történeteket összekapcsolják, nehogy abból az egész szocialista rendszer válságára lehessen következtetni. Így nyert igazolást az a beállítás részükről, hogy 1. a történetek **sajátosan magyar** és 2. **ellenforradalmi jellegűek** voltak, és 3., hogy csak a **romániai magyarság** körében volt visszhangja. Annak ellenére, hogy a valóság,

és a párthatározatok épp az ellenkezőjét bizonyították. Nem szólva a csaknem kizárólag románokból álló perekről Bukarestben és az egykori Regátnak nevezett területeken.

A Román Munkáspárt Központi Bizottsága Politikai Bizottságának október

24-iki ülésén számos határozatot született: a cenzúra bevezetéséről a két ország között, a fegyveres testületek mozgósításáról, a magyar és németlakta területek fokozott ellenőrzéséről, vezetőik, így Márton Áron megfigyeléséről. Október 25-én döntöttek a szükségállapot bevezetéséről, és megerősítették a román-magyar határt, ahol magyarul beszélő de a román fegyveres testületek valamennyikéhez tartozó személyek jelentek meg, illetve ilyen személyeket dobtak át Magyarországra.

Románia készségesen ajánlkozott a fegyveres intervencióban való részvételre – Hruscsov azonban nem kért ebből. Emlékirata szerint figyelmeztette a román elvtársakat: nem kér egy, az 1919-es hez hasonló román megszállásból. Természetesen szívesen vette a román párt közbenjárását, többek között Nagy Imrétől elrablásában.

Érdekes, hogy a Szekuritáté önkritikát gyakorolt, mert a romániai megmozdulásokra – értelmezésük szerint – azért kerülhetett sor, mert nem volt megfelelő a besúgóhálózat.

Az 1956/54-es és 109-es rendelettel utasítást adtak ki új, megbízható informátorok toborzására a tanárok és diákok körében az egyetemi városokban. Arra is utasítottak, hogy a magyarok lakta régiókban a magyar környezetet, nyelvet, problémákat jól ismerő személyek közül verbuválják a hálózatot. Aki Romániában élte át az 50-60-70-es éveket, ez nem jelent új információt.

Azt azonban még nem tudjuk – ennek feltárásával, leleplezésével ugyanis még adós a román szakirodalom –, hogy kik voltak, ki küldte őket, milyen céllal stb. azok a magyarul beszélő, magukat magyar emigránsnak kiadó. Nyugatról nyugati útlevelel Magyarországra utazó személyek, valójában szekus tiszték – ld. Cristian Troncotă román történész állítását (A román titkosszolgálatok története Cuzától Ceausescuig, Bukarest, 1999) – akik 1956 nyarán jelentek meg Magyarországon...

Múltidézés 2.

A Státustörvény
A Székely Faluért
Alapítvány
A csángókról
A büntudat
hamuja alatt
Memorandum
a Vatikán
államtitkárához

46

Lipsey István

TÁJÉKOZTATÓ*

az 1945. március 6. – 1989. december 22. között Romániában visszaélésszerűen elkobzott ingatlanok jogállásáról szóló 2001/10. sz. törvény előírásairól

A jogszabály 2001. február 12-én jelent meg Románia Hivatalos Közlönyében, tehát ettől a naptól tekinthető hatályosnak. E törvény rendelkezik arról, hogy az 1945. március 6. és 1989. december 22. között a román állam által jogszerűtlenül elkobzott ingatlanokat visszaadják volt tulajdonosaiknak. A visszaszolgáltatás általában természetben történik, s amennyiben erre nincs lehetőség, illetve a törvény másként rendelkezik, akkor pénzbeli vagy egyéb kárpótlás útján.

Ki igényelheti vissza ingatlanját?

A törvény 3-as cikkelye szerint visszaigénylésre jogosultak:

1. Természetes személyek, az elkobzott ingatlanok egykori tulajdonosai. Tekintettel arra, hogy a jogszabály (ellentétben az 1991/18. sz. földtörvénnyel) semmilyen korlátozó feltételt nem tartalmaz román, illetve külföldi állampolgárok (vagy kettős állampolgárok, esetleg hontalanok) is visszaigényelhetik ennek alapján a tulajdonait. Bár a törvény – ezen a helyen – csak az elkobzott ingatlanok egykori tulajdonosait említi, a „tulajdonos” alatt a polgári jog által meghatározott örökösök is értendők. Ezt az értelmezést erősíti a jogszabály 22. cikkelye, amelyik – egyebek mellett – az örökösi minőség igazolásának határidejéről rendelkezik.
2. Azon természetes személyek, akik részvényesei voltak azon jogi személynek, amelyiknek a tulajdonában volt az elkobzott ingatlan. Erre a kategóriára

ugyanúgy vonatkozik az előző pontban tett kiegészítés, ami a tulajdonosok állampolgárságára, illetve örökösire vonatkozik.

3. Azon jogi személyek, amelyek megszakítatlan tevékenységet folytatnak az elkobzás pillanatától a visszaigénylésig, vagy működésüket a kommunista diktatúra beszüntette, de 1989. december 22. után újralakultak és bírósági határozat állapítja meg a volt tulajdonos jogi személlyel fennálló azonoságukat. Visszaigényelhetik tulajdonait a volt és jelenleg is működő politikai pártok.

Nem igényelhetik vissza elkobzott ingatlanjaikat azok, akik Románia által aláírt nemzetközi egyezmények értelmében kártérítést kaptak a román államtól. Ezen egyezmény listáját a törvény melléklete tartalmazza.

Az egyházi és a nemzeti közösségek tulajdonában volt elkobzott ingatlanok visszaszolgáltatásáról külön törvény rendelkezik. Mindaddig, amíg e jogszabály megjelenik, tilos a szóban forgó in-

gatlanok elidegenítése vagy rendeltetésük megváltoztatása.

Mit lehet visszaigényelni?

A törvény értelmében ingatlannak tekintendők (s következésképp visszaigényelhetők) a beépített vagy beépítetlen telkek bármilyen rendeltetésük volt az elkobzás pillanatában, azok az ingóságok, amelyek egy ingatlanba történt beépítésük után azok szerves részévé váltak, illetve az épületek a hozzájuk tartozó telkekkel, amennyiben azokon nem létesültek közérdekű beruházások és nem is kezdtek meg ilyeneket.

Visszaigényelhetők továbbá az ingatlanokhoz tartozó és elkobzott berendezések és szerelvények, amennyiben azokat nem cserélték le.

A visszaigényelhető ingatlanoknak (ellentétben a földtörvény előírásaival) nincs felső határuk, minden ingatlan visszaigényelhető.

Nem igényelhetők vissza azok a föld- és erdőterületek, amelyeknek jogállását az 1991/18. sz., a 2001/1. sz. földtörvények, illetve az 1997/169. sz. törvény révén szabályozták.

Mikor kérhető természetbeni visszaszolgáltatás és mikor kártérítés?

Elvben minden ingatlan visszaigényelhető természetben.

Kivételt képeznek az alábbi esetek:

(Folytatás a hátsó borítón)

* A fenti tájékoztatót a HTMH kérésére romániai magyar szakértők állították össze

ERDÉLYI MAGYARSÁG

Független szemle

A határainkon túli magyarok fóruma

Alapító főszerkesztő: Köteles Pál

XI. évfolyam 46. szám

2001. április, május, június

Megjelenik: negyedévenként

Kiadja **Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány**

Felelős kiadó: Atzél Ferenc

Felkért főszerkesztő: Lipcsey Ildikó

**Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány
és az Erdélyi Magyarság c. folyóirat
szerkesztőségének címe:**

1116 Budapest Sopron utca 64. I. em.

Telefon/fax: 206-2048

HU ISSN 0865-6819

Formakészítés: **CoGraf**, Budapest

Készült a POSSUM Lap- és Könyvkiadó gondozásában

Felelős vezető: Várnagy László (Tel.: 06-209-345-318)

KÉZIRATOKAT NEM ÖRZÜNK MEG

ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

AZ ALÁÍRT CIKKEKÉRT A SZERZŐK

VISELIK A FELELŐSSÉGET.

A SZERKESZTŐSÉG FENNTARTJA

AZ ÍRÁSOK SZELLEMET ÉS TARTALMÁT

NEM ÉRINTŐ RÖVIDÍTÉSEK JOGÁT.

Megrendelhető az alapítvány címén

(1116 Budapest, Sopron út. 64.).

Előfizetési díj – belföldre: 1500.-Ft./év; külföldre

20 USD vagy ennek megfelelő valuta légipostai díjjal

együtt. Kérésre (akár üzenetregisztráción keresztül is)

belföldre befizetési csekket küldünk.

A folyóirat támogatására küldött befizetésekről

**– kérésre – (APEH) igazolást állítunk ki, mely
összeggel – az érvényben lévő rendelet szerint –
támogatónk a befizetés évében adóalapjukat
csökkenthetik.**

Forintszámlánk:

Országos Takarékpénztár (OTP)- Szentendrei

Fiók 11742087 – 20071776 *Devizaszámlánk:*

(11742087) 11763426 – 19375014 USD

(11742087) 11763426 – 19375887 EUR

Angol elnevezés: National Savings and

Commercial Bank Limited (2000 Szentendre)

Lapunk megvásárolható vagy megrendelhető

AZ ERDÉLYI MAGYARSÁGÉRT ALAPÍTVÁNY-nál

(1116 Budapest, Sopron út 64. Telefon és

fax: 206-2048), a PÜSKI KÖNYVESHÁZBAN (1013

Bp., Krisztina krt. 26), valamint a CUSTOS-ZÖLD

KÖNYVESBOLT-ban, (1024 Bp., Margit krt. 7.)

Adószámunk: 19667173-1-43

Ezen szám kiadását
támogatta:

Nemzeti Kulturális
Örökség Minisztériuma

Nemzeti Kulturális
Alapprogram

TARTALOM

- Multidézés
- Tájékoztató a Romániában elkobzott ingatlanok jogállásáról szóló törvényelőirásról
- Az államosított ingatlanok visszaigénylési eljárása

VALÓSÁG – MÉRLEG

- A Státustörvény 4-8
- Külföldi és hazai vélemények 9-13
- Király Károly: A Székely Faluért Alapítvány 14-19
- Hankó Ildikó: Mivé lettél csángó magyar?
Jöjjenek a csángók és az ujugurok? 20-23
- Harrach Gábor: Nyelvi fasizmus
a XXI. században 24-25
- Daczó Dénes: A valóság sokszor más 26-27
- Soós Géza: Elképzelések a csángók
Magyarországra való telepítéséről 28

DOKUMENTUMOK

- Jelentés 29
- Szóbeli jegyzék 30
- Az Erdélyi Munkaközösség memoranduma 31-32

MŰHELY

- Szász István Tas: Naplójegyzet 1-3 33-35

HISTÓRIA

- Váradi-Sternberg János: Anasztázia –
Bölcs Jaroszláv lánya 36-37

FIGYELŐ

- Albert Gábor: A büntudat hamuja alatt 38-39
- Harrach Gábor: A rendőrorstól a fertőtlenítésig 40
- Nits Árpád: Miért nem sátorozhatunk Strasbourban?
Túlhajtott hajtóvadászat 41-42
- Szabó Csaba: Földgyalu a Wesselényi-sirok
előtt 43
- Árpá Péter: Hajtóvadászat 44-45
- Budai Merza Pál: Brassai 46
- Szöcs Károly: Az államfő látogatása 47

POSTABONTÁS 48-49

**Lapszámunkat a Viza Gazda Kiadó (Kolozsvár).
Csíksomlyó – Pünkösdi Búcsú c. füzetének
képei illusztrálják.**

**KÖVETKEZŐ SZÁMUNK 2001
SZEPTEMBERÉBEN JELENIK MEG**

„A STÁTUSTÖRVÉNY”

Törvény a szomszédos államokban élő magyarokról*

Az Országgyűlés

- a Magyar Köztársaságnak az Alkotmány 6. § (3) bekezdésében foglalt, a határon kívül élő magyarokért viselt felelősségének érvényesítése érdekében, Magyarországgal való sokoldalú kapcsolataik ápolásának és fejlesztésének előmozdítása céljából,
- figyelemmel a Magyar Köztársaság európai integrációs törekvéseire, továbbá a nemzetközi szervezeteknek, különösen az Európa Tanácsnak, valamint az Európai Uniónak az emberi jogok tiszteletben tartásával, a kisebbségi jogok védelmével kapcsolatos alapelveire,
- tekintettel a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályaira és a Magyar Köztársaság által vállalt nemzetközi jogi kötelezettségekre,
- tekintettel a közép-európai térségen belüli két- és sokoldalú jószomszédi viszony, a regionális együttműködés fejlesztésére, Magyarország stabilizáló szerepének erősítésére,
- a szomszédos államokban élő magyaroknak az egységes magyar nemzethez való tartozása, szülőföldjükön való boldogulása, valamint nemzeti azonosságtudata biztosítása végett,
- a Magyar Állandó Értekezlet – mint a szomszédos államokban élő magyar közösségek nemzeti önazonosság-tudatának megőrzése és erősítése érdekében működő egyeztető testület – kezdeményezésére és javaslatai alapján,
- a világ más részein a határon kívül élő magyar nemzetiségű személyek számára jogszabályban biztosított kedvezmények és támogatások érintése nélkül

a következő törvényt alkotja:

I. FEJEZET

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény hatálya

1. §

(1) A törvény hatálya arra a Horvát Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztár-

saságban, a Romániában, a Szlovén Köztársaságban, a Szlovák Köztársaságban, vagy Ukrajnában lakóhellyel rendelkező nem magyar állampolgárságú, magát magyar nemzetiségűnek valló személyre terjed ki, aki

a) magyar állampolgárságát nem önkéntes lemondással veszítette el, továbbá

b) nem rendelkezik állandó magyarországi tartózkodásra jogosító engedéllyel.

(2) E törvény hatálya abban az esetben is kiterjed az (1) bekezdésben meghatározott személy együttlélő házastársára és a közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermekre, ha egyébként nem magyar nemzeti-ségűek.

(3) E törvény hatálya kiterjed továbbá a 13., a 17., a 18., valamint a 25. §-okban meghatározott szervezetekkel való együttműködésre, illetve azok támogatására is.

2. §

(1) A törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén, illetőleg a szomszédos államokban lévő lakóhelyén az e törvényben meghatározott feltételek mellett, a 19. §-ban meghatározott igazolvány alapján kedvezményekben és támogatásokban részesül.

(2) E törvény rendelkezéseit a Magyar Köztársaság nemzetközi szerződéseiben vállalt kötelezettségeinek sérelme nélkül kell alkalmazni.

(3) Az e törvényben foglalt kedvezmények és igényelhető támogatások nem érintik a hatályos jogszabályok által a világ bármely más részén élő, magyar állampolgársággal nem rendelkező magyar nemzetiségű személyeknek jelenleg is biztosított kedvezményeket és elnyerhető támogatásokat.

3. §

A Magyar Köztársaság

a) a folyamatos kapcsolattartás biztosítása,

b) az e törvényben foglalt kedvezmények és támogatások igénybe-vételének lehetővé tétele,

c) a kulturális, gazdasági és családi kapcsolatok zavartalanlansága,

d) a személyek és eszmék szabad áramlásának érvényesítése

érdekeiben a területére történő beutazás és ott-tartózkodás tekintetében az e törvény hatálya alá tartozó személyek számára a nemzetközi jogi kötelezettségek figyelembe vételével az adott helyzetben legkedvezőbb elbánást biztosítja.

II. FEJEZET

A TÖRVÉNY HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ SZEMÉLYEK ÁLTAL IGÉNYBE VEHETŐ KEDVEZMÉNYEK ÉS TÁMOGATÁSOK

Művelődés, kultúra, tudomány

4. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személyeket a kultúra területén Magyarországon a magyar állampolgárokkal azonos jogok illetik meg. Ennek megfelelően a Magyar Köztársaság biztosítja számukra különösen

a) a közművelődési intézmények használatának jogát és ezen intézmények szolgáltatásai igénybevételeének lehetőségét,

b) a kulturális javak hozzáférhetővé tételét a nyilvánosság és a kutatás számára,

c) a műemléki értékek és a rájuk vonatkozó dokumentumok hozzáférhetővé tételét,

d) a védett személyes adatot tartalmazó levéltári anyagok tudományos célból történő kutatását, amennyiben a határon túli magyar személy állandó lakóhelye szerinti szomszédos állam részese a személyes adatok védelméről szóló nemzetközi egyezménynek.*

(2) Az e törvény hatálya alá tartozó személy jogosult bármely állami fenntartású nyilvános könyvtár szolgáltatásainak igénybevételeire, és ingyenesen illetik meg a következő alapszolgáltatások:

a. a könyvtárlátogatás,

b. a könyvtár által kijelölt gyűjteményre-szek helyben használata,

c. az állományfeltáró eszközök használata,

d. információk a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól,

e. beiratkozás esetén a nyomtatott könyvtári dokumentumok kölcsönzése a könyvtár használati szabályzatában meghatározott feltételek szerint.

(3) Az állami fenntartású muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénybevételeivel kapcsolatos, e törvény hatálya alá tartozó személyeket megillető további kedvezményeket külön jogszabály tartalmazza.

5. §

A törvény hatálya alá tartozó magyar tudósok a Magyar Tudományos Akadémia külső, illetőleg köztestületi tagjai lehetnek.

Kitüntetés, ösztöndíj

6. §

(1) A Magyar Köztársaság biztosítja annak lehetőségét, hogy a magyarság szolgálá-

tában, a magyar és az egyetemes emberi értékek gyarapításában kifejtett kimagasló, példamutató tevékenységük elismeréséül a törvény hatálya alá tartozó személyek a Magyar Köztársaság állami kitüntetéseiben, illetőleg a miniszterek által alapított kitüntető címekben, díjakban, oklevelekben részesüljenek.

(2) Az állami ösztöndíjak feltételeinek megállapításakor a törvény hatálya alá tartozó személyek számára biztosítani kell az ösztöndíjak odaítélésének a lehetőségét.

Társadalombiztosítási ellátás és egészségügyi szolgáltatás

7. §

(1) A 15. §-ban foglaltak alapján foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében a Magyar Köztársaság területén munkát végző, e törvény hatálya alá tartozó személyek – ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – a magyar társadalombiztosítási szabályokban meghatározott egészségbiztosítási- és nyugdíjbiztosítási járuléknak megfelelő összeget kötelesek fizetni a külön jogszabály által erre kijelölt szervnek. E befizetés alapján a munkavállaló a külön jogszabályban meghatározott körű egészségügyi- és nyugdíjellátásra szerez jogosultságot.

(2) Az egészségbiztosítási- és nyugdíjjárulékat fizetésére az (1) bekezdés szerint nem kötelezett, e törvény hatálya alá tartozó személy az általa Magyarországon – saját költségterítés mellett – igénybe vehető egészségügyi szolgáltatás költségeinek megtérítését – a szolgáltatás igénybevételét megelőzően – az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelheti.

(3) Az e törvény hatálya alá tartozó személy Magyarországon az azonnali egészségügyi ellátást igénylő esetekben a kétoldali szociális biztonsági (szociálpolitikai) egyezmények rendelkezései szerinti feltételekkel jogosult az ellátásra.

Utazási kedvezmények

8. §

(1) A törvény hatálya alá tartozó személy Magyarországon a belföldi helyi és helyközi menetrend szerinti tömegközlekedési eszközökön – vasúti utazás esetén annak 2. kocsiszályán – utazási kedvezményekben részesül.

(2) Korlátlan számú díjmentes utazásra jogosult

- a 6. életévét be nem töltött gyermek,
- a 65. életévét betöltött személy.

(3) 90 %-os utazási kedvezményre jogosult a belföldi helyközi tömegközlekedési eszközön

- az (1) bekezdésben meghatározott személy évente négy alkalommal,
- csoportos utazás esetén a 18 éven aluli, a törvény hatálya alá tartozó személyek legalább tíz főből álló csoportja, és a velük utazó két nagykorú kísérő évente egy alkalommal.

„...a határainkon kívül élő magyarok sem pusztulnak bele, ha mi nem törődünk velük, vagy nem abba pusztulnak bele. De mi, az itthon élő magyarság igen! A mi önbecsülésünk, a mi önérzetünk követeli, hogy törődjünk velük, akár még ellenükre is. Mert ha gyáván, bármilyen ésszerű okra, meggyőző feligazságra hivatkozva magukra hagyjuk őket, meglapulunk és hallgatunk, az itthon élő tízmilliónyi magyar erkölcsi léte, szellemi higiéniája, etnikai fennmaradása kegyesen veszélybe – mint ahogyan már veszélybe is került.”
(Részlet Albert Gábor 1986-os írószövetségi beszédéből.)

(4) Az utazási kedvezmények részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

Oktatás

9. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személyek – a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény magyar állampolgárokról vonatkozó rendelkezései szerint, az e §-ban meghatározott feltételek mellett – jogosultak a Magyar Köztársaság felsőoktatási intézményeiben

- egyetemi, főiskolai szintű alapképzésben,
- kiegészítő alapképzésben,
- részképzésben,
- doktori (PhD) és mesterképzésben (DLA),
- általános, illetőleg szakirányú továbbképzésben,
- akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésben részt venni.

(2) Az államilag finanszírozott (1) bekezdésben meghatározott képzésben nappali tagozaton résztvevő hallgató a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvényben meghatározott hallgatói normatívára, a hallgatói előírázat másik részét képező pénzbeni és természetbeni juttatásokra, illetve a tételes egészségügyi hozzájárulás megtérítésére jogosult. E támogatások részletes feltételeit és a további támogatások körét az oktatási miniszter külön jogszabályban határozza meg.

(3) Az e törvény hatálya alá tartozó személyek államilag finanszírozott képzés keretében az oktatási miniszter által évente meghatározott számban folytathatnak tanulmányokat a Magyar Köztársaság felsőoktatási intézményeiben.

(4) Nem államilag finanszírozott képzésben részt vevő határon túli hallgatók magyarországi tartózkodásukkal és tanulmányaikkal kapcsolatos költségeik részben vagy egészben történő megtérítését az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelhetik.

Diákkezdvezmények

10. §

(1) A szomszédos állam közoktatási intézményében tanulói jogviszonyban álló, magyar tannyelven tanuló, vagy bármely felsőoktatási intézményben hallgatói jogviszonyban álló, e törvény hatálya alá tartozó személy jogosult a magyar állampolgárok által a vonatkozó jogszabályok keretei között diákigazolvánnyal igénybe vehető kedvezményekre.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott kedvezményekre való jogosultságot az igazolvány (19. §) e célra rendszeresített melléklete igazolja. A kedvezmények igénybevételével összefüggő részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

A határon túli magyar pedagógusok továbbképzése

11. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó, a szomszédos államban magyar tannyelven oktató határon túli magyar pedagógus (a továbbiakban: határon túli magyar pedagógus) jogosult – az oktatási miniszter által meghatározott éves keretszámban – magyarországi rendszeres továbbképzésben részt venni, és a (2) bekezdésben meghatározott kedvezményeket igénybe venni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott személy a továbbképzést végző magyar oktatási intézménytől a továbbképzésben való részvétele tartamára a külön jogszabályban meghatározott mértékben

- a szállásköltségének megtérítését,
- az útiköltségének megtérítését, továbbá
- a beiratkozási költségeihez történő hozzájárulást igényelheti.

(3) A határon túli magyar pedagógusok továbbképzésére vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

12. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó határon túli magyar pedagógusok, valamint a szomszédos állam felsőoktatási intézményeiben oktatók (a továbbiakban: határon túli magyar oktatók) külön kedvezményben részesülnek.

(2) A határon túli magyar pedagógusok és oktatók által igénybe vehető kedvezmények megegyeznek a jogszabályban a magyar állampolgárságú pedagógusok részére kiadott pedagógusigazolvánnyal igénybe vehető kedvezményekkel.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott külön kedvezményekre való jogosultságot a „Magyar igazolvány” e célra rendszeresített melléklete igazolja. A kedvezmények igénybevételére vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

Határon túli kihelyezett képzés

13. §

(1) A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság anyanyelvének, kultúrájának, nemzeti azonosságtudatának megőrzését azzal is elősegíti, hogy támogatja az akkreditált magyar felsőoktatási intézmények tagozatának a szomszédos államokba történő kihelyezését, szervezését és működését.

Az ezek megvalósításához biztosítható pénzügyi támogatás összegét a Magyar Köztársaság költségvetése célelőirányzatként határozza meg. A támogatásra rendelkezésre álló keret felhasználásáról az oktatási miniszter dönt a külön jogszabályban foglaltak szerint.

(2) A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban magyar nyelvű képzést folytató, az adott államban akkreditációt vállaló felsőoktatási intézmények (tagozat, szak stb.) létesítését, működését, fejlesztését. A megvalósításhoz szükséges pénzügyi forrás az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelhető.

A szülőföldön nyújtható oktatási támogatás

14. §

(1) Nevelési-oktatási támogatásban részesülhet az a jelen törvény hatálya alá tartozó szülő, aki saját háztartásában legalább két kiskorú gyermeket nevel, minden olyan gyermeke után, aki

a) az életkorának megfelelő nevelési vagy oktatási intézménybe jár, és abban magyar nyelvű nevelésben vagy oktatásban részesül, továbbá

b) az a) pontban említett nevelési, oktatási intézmény a szülő lakóhelye szerinti szomszédos állam területén működik.

(2) Tankönyvtámogatásban és taneszköztámogatásban (a továbbiakban: taneszköz-támogatás) részesülhet az e törvény hatálya alá tartozó szülő, aki saját háztartásában nevelt kiskorú gyermekének taníttatásáról a lakóhelye szerinti szomszédos állam területén működő oktatási intézményben magyar nyelven gondoskodik.

(3) A nevelési-oktatási támogatás, illetőleg a taneszköz-támogatás iránt az e célból létrehozott közhasznú szervezethez lehet kérelmet benyújtani. A kérelem elbírálása során a

közhasznú szervezet kikéri az adott szomszédos államban működő ajánló szervezetnek (20. §) a magyar oktatási miniszter egyetértésével kialakított állásfoglalását arról, hogy az adott nevelési vagy oktatási intézményben biztosított-e a magyar nyelven folyó nevelés, oktatás.

(4) Az e törvény hatálya alá tartozó személy az adott szomszédos állam felsőfokú oktatási intézményében folytatott tanulmányaihoz támogatás iránti pályázatot nyújthat be az e célból létrehozott közhasznú szervezethez.

Munkavállalás

15. §

Az e törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén engedély alapján foglalkoztatható. Az engedélyezési eljárás során a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezésére vonatkozó általános szabályokat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az engedély naptári évenként összesen három hónap időtartamra a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adható ki. Külön jogszabály hosszabb időtartamra szóló engedély kiadását is lehetővé teheti ugyanilyen módon.

16. §

(1) A munkavállalás jogszabályi feltételeinek megteremtésével kapcsolatos kiadások, így különösen az ahhoz szükséges iskolai végzettség, szakképesítés, a munkaegészségügyi alkalmasság előzetes igazolásához szükséges eljárás költségeinek megtérítését az érintettek az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján kérelmezhetik.

(2) Az engedélyezési eljárás, továbbá a nyilvántartás részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

A közszolgálati hírközlő szervek feladatai

17. §

(1) A magyarországi közszolgálati hírközlő szervek rendszeresen gondoskodnak a határon túli magyarokról szóló információk összegyűjtéséről és továbbításáról, valamint a határon túli magyarok számára a Magyarországról és a magyarságról szóló információk eljuttatásáról.

Ezek az információk szolgálják

a) a magyar és az egyetemes szellemi és kulturális értékek közvetítését,

b) a tárgyilagos kép kialakítását a világról, Magyarországról és a magyarságról,

c) a kisebbségben élő magyar nemzeti közösségek azonosságtudatának, anyanyelvének, kultúrájának megőrzését.

(2) A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság számára közszolgálati televízióműsor készítését és sugárzását az e célt szolgáló szervezet létrehozásával és működtetésével biztosítja. Az ehhez szükséges

pénzügyi forrásokat a központi költségvetés fedezi.

Határon túli szervezetek támogatása

18. §

(1) A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek céljait elősegítő – valamely szomszédos államban működő – szervezeteket.

(2) A támogatások elnyerése érdekében az e célból létrehozott jogszerűen működő közhasznú szervezethez pályázatot nyújthat be az (1) bekezdésben meghatározott szervezet, amelynek célja különösen

- a magyar nemzeti hagyományok megőrzése, támogatása, kutatása,
- a magyar nyelv, irodalom, kultúra, népművészet megőrzése, ápolása,
- a határon túli magyar felsőoktatás támogatása oly módon, hogy elősegíti magyarországi oktatók vendégtanárként történő fogadását,
- a magyar kultúrkincs körébe tartozó műemlék helyreállítása, fenntartása,
- a határon túli magyar nemzeti közösség által lakott területen a hátrányos helyzetű települések népesség-megtartó erejének javítása, a falusi turizmus fejlesztése,
- a Magyar Köztársasággal való kapcsolattartás infrastrukturális feltételeinek megteremtése, fejlesztése,
- egyéb, az (1) bekezdésben foglalt célokat elősegítő tevékenység.

III. FEJEZET

A KEDVEZMÉNYEK ÉS TÁMOGATÁSOK IGÉNYBEVÉTELÉNEK ELJÁRÁSI RENDJE

A „Magyar igazolvány” és a „Magyar hozzátartozói igazolvány”

19. §

(1) Az e törvényben meghatározott kedvezmények és támogatások igénybevételére a „Magyar igazolvány”, illetőleg a „Magyar hozzátartozói igazolvány” szolgál, amelyet a 20. §-ban meghatározott feltételek mellett magyar és nem magyar nemzetiségű személyek kaphatnak saját kérelmükre.

(2) A Magyar Köztársaság Kormánya által erre kijelölt magyar központi közigazgatási szervtől (a továbbiakban: elbíráló hatóság)

a) arcképes „Magyar igazolvány” kiállítását kérheti a jelen törvény hatálya alá tartozó magyar nemzetiségű személy,

b) arcképes „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiállítását kérheti az a) pontban meghatározott személlyel együtt élő nem magyar nemzetiségű házastárs, továbbá a közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermek, amennyiben megfelel az 1. § (1) bekezdés a)-b) pont-

jabán meghatározott követelményeknek és a 20. §-ban meghatározott ajánló szervezet az ajánlást kiadta, továbbá akivel szemben az illetékes magyar hatóság beutazási és tartózkodási tilalmat, illetőleg kiutasítást nem rendelt el a vonatkozó külön törvényben meghatározott okok miatt, illetőleg vele szemben Magyarországon szándékos bűncselekmény miatt büntetőeljárás nincs folyamatban.

(3) A „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiadásának a (2) bekezdésben foglaltakon túlmenően az is feltétele, hogy az a magyar nemzetiségű személy, akivel fennálló családi kapcsolatot a hozzátartozót feljogosítja az igazolvány kiállításának kérelmezésére, már rendelkezzen „Magyar igazolvány”-al vagy arra egyébként jogosult legyen. A „Magyar igazolvány” visszavonása esetén a „Magyar hozzátartozói igazolvány”-t is vissza kell vonni.

20. §

(1) Az elbíráló hatóság a „Magyar igazolvány”-t akkor állítja ki, ha a kérelmező személy olyan ajánlással rendelkezik, amelyet a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek képviselőiben az adott államban eljáró, a Magyar Köztársaság Kormánya által ajánló szervezetként elfogadott szervezet állított ki, továbbá amely

- tanúsítja a kérelmező magyar nemzetiségét az általa (kiskorú kérelmező esetén törvényes képviselője által) tett nyilatkozata alapján,
- tanúsítja aláírásának hitelességét, valamint
- tartalmazza
 - az ügyfél kérelmét, arcképét és lakcímét;
 - az igazolványban feltüntetésre kerülő személyes adatokat (21. §);
 - az ajánló szervezet nevét, hivatalos bélyegző-lenyomatát, a nevében eljáró személy nevét és aláírását;
 - az ajánlás kiállításának helyét, idejét.

(2) A „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiállításához szükséges ajánlás az (1) bekezdés a) pontjában foglaltak helyett a kérelmezőnek az e törvény hatálya alá tartozó magyar nemzetiségű személlyel fennálló családi kapcsolatát tanúsítja.

(3) A Magyar Köztársaság Kormánya azt a szomszédos államok valamelyikében élő magyar nemzeti közösség képviselőiben az adott államban eljáró szervezetet fogadja el ajánló szervezetként, amely képes

- képviselni az adott államban élő magyar nemzeti közösség egészét;
- gondoskodni az ajánlások iránti kérelmek fogadásának és elbírálásának szervezeti és személyi feltételeiről.

21. §

(1) Az igazolvány érvényességi ideje

- kiskorú személy esetén a 18. életév betöltésének napjáig;
- a 18.-60. életév közötti személy esetén öt év;

c) a 60. év feletti személy esetén határidő nélküli.

(2) Amennyiben az igazolvány érvényességi ideje lejár, a 19-20.§-okban meghatározott eljárást – kérelemre – ismételten le kell folytatni.

(3) Az elbíráló hatóság az igazolványt visszavonja, ha

- az ajánló szervezet az ajánlását visszavonta azért, mert az igazolvány tulajdonosa valótlan adatokat közölt az ajánlás igénylése során;
- annak tulajdonosa bevándorlási vagy letelepedési engedélyt kapott;
- annak tulajdonosa magyar állampolgárságot szerzett;
- annak tulajdonosát a menekültügyi hatóság menekültként vagy menedésként elismerte;
- annak tulajdonosát a Magyar Köztársaság területéről kiutasították, vele szemben beutazási és tartózkodási tilalmat rendeltek el;
- tulajdonosával szemben Magyarországon büntető eljárás van folyamatban, illetőleg
- az igazolványt jogosulatlanul használták fel, vagy meghamisították;
- a hozzátartozói igazolvány használatára jogosító családi kapcsolat megszűnt;
- az igazolvány tulajdonosa ezt maga kéri.

(4) Az igazolvány visszavonását elrendelő jogerős határozatról az ajánló szervezetet is értesíteni kell.

(5) Az igazolvány tartalmazza a jogosult

- családi és utónevét (nőknél a leánykori családi és utónevét is), a lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan (latin betűs írásmóddal) használt módon, magyar nemzetiségű személy esetén magyarul is;
- születési helyének a szomszédos államban hivatalosan használt és magyar megnevezését;
- születési idejét, nemét;
- anyja nevét a lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan (latin betűs írásmóddal) használt módon, magyar nemzetiségű személy esetén magyarul is;
- arcképét, állampolgárságát, hontalanságát;
- sajátkezű aláírását, továbbá
- az igazolvány kiadásának és érvényességének idejét, valamint az okmányszámot.

(6) A kedvezmények és támogatások igénybevételehez előírt bejegyzéseket és igazolásokat az igazolvány melléklete tartalmazza.

(7) Az igazolvány hitelességének biztosítása, valamint a kedvezmények folyósításának ellenőrzése céljából az elbíráló hatóság (e rendelkezések alkalmazásában: adatkezelő szerv) nyilvántartást vezet az igazolványok adatairól és az igazolvány mellékletének okmányazonosítójáról, az igazolvány tulajdonosának külföldi lakóhelyéről, az igazolványra jogosító családi kapcsolatról, illetőleg a tartózkodásra jo-

gosító engedélye számáról és érvényességi idejéről, továbbá a (3) bekezdésben meghatározott adatokról. Az adatkezelő szerv a nyilvántartásban tárolt adatokat az igazolvány visszavonásig, illetőleg érvényességi idejének lejártáig kezelheti. A nyilvántartásban kezelt adatokból adat továbbítható statisztikai célra a Központi Statisztikai Hivatal részére, valamint a jogosultság ellenőrzésére és a visszaélések megakadályozása céljából a kedvezményt, támogatást nyújtó szerv, a kedvezményeket és támogatásokat nyilvántartó szerv, továbbá a büntetőügyben eljáró bíróság, a bűnüldöző szervek és a nemzetbiztonsági szolgálatok, illetőleg az idegenrendészeti hatóság részére.

(8) Az elbíráló hatóság a kérelem elbírálásához, illetőleg a visszavonási ok fennállásának vizsgálatához a következő szervektől igényelhet adatokat:

- a központi idegenrendészeti nyilvántartásból arról, hogy a kérelmező idegenrendészeti eljárás alatt áll-e, továbbá a kiutasításról, illetőleg a beutazási és tartózkodási tilalom fennállásáról, valamint a magyarországi tartózkodásra jogosító engedély adatairól;
- az állampolgársági ügyben eljáró szervtől a magyar állampolgárság megszerzése tekintetében;
- a központi menekültügyi nyilvántartásból a menekültkénti, vagy menedéskénti elismerésről;
- a büntügyi nyilvántartásból a folyamatban lévő büntető eljárásról.

22. §

(1) Az elbíráló hatóság eljárására az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény rendelkezései az irányadók. Az államigazgatási eljárás költségeit az állam viseli.

(2) A kérelmező az elbíráló hatóságnak az igazolvány kiállításával, illetőleg visszavonásával kapcsolatos első fokú határozata ellen benyújtott fellebbezés nyomán meghozott jogerős közigazgatási határozatával szemben a bírósághoz fordulhat. A bíróság a közigazgatási határozatot megváltoztathatja, eljárására a Pp. rendelkezései az irányadók.

(3) Az elbíráló hatóság eljárásának részletes szabályairól, valamint a kiállított igazolványok nyilvántartásának rendjéről, továbbá az igazolvány adattartalmáról és formájáról külön jogszabály rendelkezik.

A kedvezmények igénybevétele a Magyar Köztársaság területén

23. §

(1) A határon túli magyar személy a 4. §-ban, a 7. § (1) bekezdésében, a 8. §-ban, a 10. §-ban, a 11. § (2) bekezdésében, a 12. §-ban foglalt kedvezményeket – az azokban meghatározott feltételek mellett – igazolványának (19. §) bemutatása mellett, Magyarországon való jogserű tartózkodása esetén, alanyi jogon veheti igénybe.

(2) Az (1) bekezdés szerinti kedvezményeket nyújtó állami fenntartású szervezetek és intézmények, valamint az utazási kedvezményeket nyújtó gazdálkodó szervezetek számára a kedvezmények igénybevételéhez szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés biztosítja.

A Magyar Köztársaságban igénybe vehető támogatások igénylésének rendje

24. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személy (szervezet) által pályázat útján igényelhető támogatások elbírálására és folyósítására a Kormány közhasznú szervezetet (szervezeteket) hoz létre.

(2) A közhasznú szervezet tevékenységének célját, az általa elbírálendő pályázatok körét, döntéshozatalra feljogosított vezető szervét – a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény rendelkezéseinek figyelembevételével – a létesítő okirata tartalmazza.

(3) Az e törvény alapján igényelhető támogatás iránti – nyilvánosan meghirdetett – pályázatot az annak tárgyköre szerint illetékes közhasznú szervezethez lehet benyújtani.

(4) A pályázathoz csatolni kell az abban meghirdetett, a közhasznú szervezet által igényelt adatokat és dokumentumokat.

(5) Kedvező döntés esetén a kérelmező és a közhasznú szervezet polgári jogi szerződést köt, amely tartalmazza a támogatás teljesítésének feltételeit és összegét, meghatározva a felhasználás célját és az arról való elszámolás rendjét.

(6) A közhasznú szervezet (szervezetek) számára a tevékenységükhöz szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés évenkénti bontásban külön előirányzat-csoportban biztosítja.

A szomszédos államokban igénybe vehető támogatások igénylésének rendje

25. §

(1) Az e törvényben foglalt támogatások iránti kérelmet (pályázatot) az e törvény hatálya alá tartozó személy (szervezet) az állandó lakóhelye (telephelye) szerinti szomszédos államban e célból létrehozott, jogszerűen működő, nem nyereségérdekelt szervezethez (a továbbiakban: külföldi közhasznú szervezet) nyújthatja be.

(2) A támogatások elbírálása és folyósítása céljából a Magyarországon létrehozott közhasznú szervezet és a külföldi közhasznú szervezet között megkötött polgári jogi szerződés tartalmazza a pályázat elbírálásához szükséges – okirattal, nyilatkozattal, tervdokumentációval stb. alátámasztott – adatok körét.

(3) A Magyarországon működő közhasznú szervezet a pályázatot a (2) bekezdésben meghatározott polgári jogi szerződésben fog-

lalt adatok és a külföldi közhasznú szervezet véleménye alapján elbírálja.

(4) Az elnyert támogatást a magyar közhasznú szervezet polgári jogi szerződés alapján folyósítja a kérelmezőnek. E szerződés tartalmazza a támogatás feltételeit és összegét, meghatározva a felhasználás célját és az arról való elszámolás rendjét.

A támogatások központi nyilvántartása

26. §

(1) A támogatási rendszer egészének koordinálása céljából a támogatás iránt benyújtott pályázatokról és az azok elbírálása céljából létrehozott közhasznú szervezetek ezzel kapcsolatos döntéseiről központi nyilvántartást kell létrehozni.

(2) A nyilvántartást kezelő központi közigazgatási szervet a Kormány jelöli ki.

(3) A nyilvántartást kezelő szerv a következő adatokat kezeli:

a) a támogatás iránti pályázat benyújtójának neve, állandó lakóhelye (telephelye), igazolványának száma,

b) az igényelt támogatás fajtája,

c) az odaítélt támogatás összege.

(4) A (3) bekezdésben foglalt adatokat a kezelő szerv a támogatás odaítélésétől számított 10 évig kezelheti.

(5) A nyilvántartásból adatot vehetnek át a támogatások elbírálása céljából Magyarországon és a szomszédos államokban létrehozott közhasznú szervezetek, továbbá a támogatások anyagi fedezetének biztosítása érdekében érintett magyar központi közigazgatási szervek.

IV. FEJEZET

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

27. §

(1) Ez a törvény 2002. január 1-jén lép hatályba.

(2) A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozása időpontjától e törvény rendelkezéseit a csatlakozási szerződéssel és az Európai Közösségek jogával összhangban kell alkalmazni.

28. §

(1) A Kormány felhatalmazást kap arra, hogy rendeletben szabályozza

a) az igazolvány kiállítására, visszavonására, illetőleg nyilvántartására jogosult központi közigazgatási szerv, valamint annak felettes szerve kijelöléséről, hatáskörének meghatározásáról, továbbá az igazolvány kiadásának, cseréjének, visszavonásának és nyilvántartásának eljárási szabályairól szóló előírásokat;

b) az e törvény hatálya alá tartozó személyek utazási kedvezményeinek részletes szabályait;

c) az e törvény 10. § (1) bekezdésében meghatározott személyek részére biztosítandó

diákkedvezményekkel és azok igénybevételével kapcsolatos részletes szabályokat.

(2) A Kormány gondoskodik az e törvény által kérelmezhető támogatások elbírálását és folyósítását végző magyar közhasznú szervezet(ek) létrehozásáról, illetőleg az ilyen céllal már működő közhasznú szervezetek tevékenységének összehangolásáról, azok létesítő okiratának megfelelő módosításáról, továbbá ennek keretében a támogatások átcsoportosításáról.

29. §

(1) A belügyminiszter a külügyminiszterrel együttes rendeletben – az oktatási kedvezményekre vonatkozóan az oktatási miniszterrel egyetértésben – határozza meg az igazolvány tartalmi és formai követelményeire vonatkozó részletes szabályokat.

(2) A gazdasági miniszter

a) a külügyminiszterrel együttes rendeletben határozza meg a határon túli magyarok munkavállalásának engedélyezéséhez szükséges nyilvántartás és eljárás szabályait, továbbá az e feladatok ellátásáért felelős közigazgatási szervezetet,

b) felhatalmazást kap arra, hogy a törvény hatálya alá tartozó munkavállalókra, vagy azok meghatározott körére az e törvény 15. §-ában meghatározott időtartamnál hosszabb időre szóló munkavállalási engedély kiadásának feltételeit – a hivatásos sportolókat érintő kérdésekben az ifjúsági és sportminiszterrel egyetértésben – rendeletben szabályozza.

(3) A külügyminiszter felhatalmazást kap arra, hogy az e törvény 20. §-ában meghatározott ajánlást a 19. §-ban megjelölt elbíráló hatóság eljárása során rendkívüli méltánylást érdemlő esetben, továbbá a 20. § (1) bekezdésében meghatározott eljárás lefolytatásának akadályozottsága esetén az ügyek folyamatos intézésének biztosítása érdekében nyilatkozatával pótolja.

(4) A nemzeti kulturális örökség miniszterre rendeletben határozza meg a határon túli magyarokat a muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénybevételére során megillető kedvezmények részletes szabályait.

(5) Az oktatási miniszter – a külügyminiszterrel egyetértésével – rendeletben határozza meg a határon túli magyar pedagógusok továbbképzésére, továbbá az e törvény 9., 11., és 12. §-ában, a 13. § (1) bekezdésében, és 14. §-ában foglalt kedvezményekre vonatkozó részletes szabályokat, ide értve az egyes támogatások mértékét is.

* Kihirdetés előtti, nem hivatalos szöveg. A jogszabályok értelmében a törvény szövege akkor válik hivatalossá, amikor azt a köztársasági elnök aláírta és a Magyar Közlönyben megjelenik. A törvényt 2001. június 19-én 92,4%-os többséggel szavazta meg az Országgyűlés. Az SZDSZ ellene szavazott.

A Státustörvény hazai és külföldi visszhangja

A státustörvényt lehet jónak, rossznak, elégségesnek, kezdeti lépésnek mondani, kinek ízlése, elképzelése, pártállása, az összmagyarság sorskérdéseihez való viszonyulása szerint. A román, szlovák, jugoszláv reagálásból, valahogy másra lehet következtetni. A szlovákiai státustörvényt 1997 februárjában fogadták el. Hasonlóak a feltételek, akárcsak a magyar esetében: írásbeli dokumentum, hogy felmenői szlovákok voltak, vagy két honfitársa illetve szlovák külföldi szervezet igazolása. A hétezer szlovák igazolvány tulajdonosa között kétszáz magyarországi lakos. A román parlament 1998 júliusában fogadta el a külhoni románok támogatásáról szóló törvényt, és 2000. március idusa óta a Moldova Köztársaság román származású állampolgárai úgymond: visszakereshetik román állampolgárságukat. Eddig kb. félmillióan éltek ezzel a lehetőséggel.

A román miniszterelnök, Adrian Nastase megharagudott Orbán Viktor magyar kormányfőre, s amelynek oka, hogy Budapest olyan törvényt készít, amely a kb. 3 millió határon túli magyarnak (ebből 1,6 millió Romániában) speciális kedvezményeket biztosít. A törvény szerint a szomszédos országokban élő magyarok évente három hónapig vízum nélkül tartózkodhatnak Magyarországon, munkát vállalhatnak és ez idő alatt egészségügyi ellátásban is részesülnek. „A magyar származású románok hogy bizonyítják majd származásukat?” teszi fel láthatóan idegesen a kérdést a román kormányfő. „Fel kell majd találni a magyarokat kiszűrő berendezést?”. (LE POINT – Mirel Bran)

„Budapesti palánták ültetése”. A szlovákiai magyar politikusok számára „sosem volt olyan kedvező a klíma a budapesti palánták szlovák földbe ültetéséhez, mint Dzurinda védőpalástja alatt. Németh Zsolt világosan megmondta: „A törvény célja, amelynek tervezete további kedvezményeket tartalmaz az oktatás, az egészségügy, valamint a határátlépés, és a munkaerőpiac terén, határokon át egyesíteni a magyar nemzetet, s arra motiválni honfitársainkat, hogy maradjanak szülőföldjükön”. „Arról,

hogy ki a jó magyar és ki neveli helyesen a gyermekeit, a határon túli magyar szervezetek döntenek majd, Szlovákiában például a Csemaadok. Nyilvánvaló, hogy döntő szava az MKP pártközpontjának lesz a Zabolová utcában.” (NOVY DEN – Viera Urbanova)

„Igyekszünk Magyarországnak a térségben megnövekedett súlyát, gazdaságának fellendülését hasznosítani a szomszédos országokban élő magyarok javára is úgy, hogy ezzel párhuzamosan fejlesztjük kétoldalú kapcsolatainkat a szomszédos országokkal és segítjük az ő euroatlanti felzárkózásukat is”. (Németh Zsolt)

„Dél-Szlovákia sohasem lesz szlovák. Mint ahogy Szlovákia sem lesz soha a mai határai között tipikus nemzetállam, hanem egy olyan ország, amelyben három uralkodó etnikum hatása ötvöződik: a szlováké, a románé és a magyaré”. (MLADÁ FRONTA DNES – Lubos Plata)

„A trianoni szerződés emléke, amely 1920 nyarán megszüntette a történelmi Magyarország nagyhatalmi helyzetét, mind a mai napig megárazkódtatást jelent a magyarok számára. A külföldi magyarokról szóló törvény javaslatával, amelyről már

tárgyal a budapesti parlament, Orbán Viktor jobbközép kormánya ezt a szerződést 'időzített bombává' változtatta”. „A szomszédos országok vezetői egyelőre nagyon mérsékelten jelzik, hogy a tervezett törvény néhány paragrafusának gyakorlati alkalmazása megzavarhatná jó kapcsolataikat Budapesttel. Elsősorban azonban a Trianon miatti visszavágástól, Nagy-Magyarország erőszakmentes úton történő visszaállításától tartanak, illetve legfőképpen attól, hogy Orbán ezt a kártyát egy évvel a választások előtt nemigen fogja visszavonni”. (HOSPODÁRSKÉ NOVINY – Vladimír Pick)

A Horn-kabinet tanácsadója (sic!) szerint a kormány sem az EU-val, sem a szomszéd országokkal nem konzultált, fejest ugrott a vízbe. A törvény olyan várakozásokat kelt, amelyeket lehetetlen teljesíteni. Feszültséget teremt a környező országok magyarjai és a többségi nemzet polgárai, illetve a határon belül és túl élő magyarok között. Az anyaországban élők ugyanis pénzügyi teherterhelként élik meg a törvény bevezetését. (CHICAGO TRIBUNE – Interjú Törzsök Erikával)

„Horvátországban is külön törvénnyel szeretnék segíteni az ország határain kívül élő horvátok anyanyelvi oktatását és munkavállalását”. (NOVI LIST – Nenad Prelog)

„A határon túli magyarokról szóló státustörvény nagy, európai méretű botrányt fog okozni”. (CRONICA ROMANA)

A román politikusok kevés kivétellel osztják a kormányfő álláspontját, és – a lap szerint – „hasonló állásponton vannak azoknak az országoknak a vezetői is, ahol jelentősebb számú magyar nemzeti kisebbség él”. „Románia és Szlovákia közös frontot fog kialakítani a magyarok státusa ellen”. (CURENTUL)

„A magyarok szervezetéhez való közeledés a PDSR-nek továbbra is kedvező külföldi megítélést biztosít, ugyanakkor egyre több belső problé-

mát okoz. Ezt a veszélyt érezte át Adrian Nastase, amikor a PNL vezetőjének magyarellenos fellépése után sietett elhatározni magát Magyarországtól és az RMDSZ-től, mondván: nem fogja csukott szemmel végrehajtani a Budapesten született törvényt. Ez feltehetőleg megnyugtatta a nemzeti kérdésre érzékeny PDSR-támogatókat, az RMDSZ viszont a kijelentéseket támadásként értékelheti, s ennek fényében felülvizsgálhatja a miniszterelnök pártjával kötött megállapodást”. (ADEVARUL)

„Politikailag kívánatos, hogy a magyar kormány párbeszédet folytasson a szomszédos országok kormányaival a készülő státustörvényről”. „Ismerem a határon túl élő magyarok kedvezményeiről szóló törvényjavaslat főbb elemeit, de tudom, hogy a magyar parlament még tárgyalja a végleges szöveget”. „A készülő jugoszláviai kisebbségi törvénnyel kapcsolatban számos javaslatot eljuttatott az EBESZ Belgrádba. Úgy gondolom, minden esély megvan arra, hogy a megszülető törvény megfelel majd a nemzetközi normáknak”. (Max van der Stoep – az EBESZ kisebbségi főbiztosa)

„Az előterjesztés konkrét tartalommal tölti meg azt, amit a Fidesz már korábban megfogalmazott, miszerint a határon túliak a magyarság szerves részét képezik” – jelentette ki Balla Mihály (Fidesz) a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslat általános vitájában. A kormánypárti képviselő hangsúlyozta: a javaslat illeszkedik a nemzetközi joghoz, hiszen Magyarország az Európai Megállapodás, illetve a nemzetközi egyezmények keretein belül kívánja megoldani a kedvezményeket. Balla Mihály kiemelte: az előterjesztés a határon túli magyarság szülőföldön történő boldogulását, kultúrájának megőrzését célozza. Úgy vélte, hogy a magyar kisebbségek összekötő kapcsot alkothatnak az érintett országokkal való együttműködésben. Mint elhangzott, a Külügyminisztérium folyamatosan tájékoztatta az EU-tagállamokat és a szomszédos országokat a törvényjavaslat kérdésében. Molnár Gyula (MSZP) leszögezte: a szövegben nem igazán sikerült feloldani az abból adódó dilemmát, hogy a határon túli magyarság problémáinak jelentős része nem Magyarországon és Magyarországról oldható meg. Az ellen-

zéki képviselő szerint a megoldás a többségi nemzetekkel való megállapodásban rejlik, ám ennek támogatására nem sikerült az EU-t érdekeltté tenni. „A kormány kezdetben kettős állampolgárságról, később különleges státusról beszélt, most azonban csak kedvezményekről szóló törvényjavaslat vitája zajlik. A régi jogok gyűjteményét kaptuk meg” – vélte Molnár Gyula. Felvetette annak lehetőségét, hogy a határon túli magyarság képviseletére országgyűlési biztosi posztot hozzanak létre. Közölte: a szocialisták módosító javaslataikkal egyfajta tartalmi bővítést kívánnak adni az előterjesztésnek. Pósnán László (Fidesz) rövid reagálásában arra hívta fel képviselőtársra figyelmét, hogy az ombudsman kérdése külön törvényi szabályozást igényel. Lezsák Sándor (MDF) Szabó Dezsőt idézte: minden magyar felelős minden magyarért. Szerinte ezen gondolat törvényi formában történő megjelenítése a törvényjavaslat. A képviselő számos hasonló nemzetközi példával – Írország, Spanyolország, Németország, Portugália, Lengyelország, Szlovákia, Románia – támasztotta alá az előterjesztés létjogosultságát, sőt nélkülözhetetlenségét. Támogatásáról biztosította az előterjesztést, ugyanakkor utalt arra, hogy a nyugati emigráció teljes egészében kimarad a kedvezményezett köréből, akárcsak az Oroszországba, Kazahsztánba deportált, valamint a benesi dekrétumok miatt Csehországba került magyarok. Bauer Tamás (SZDSZ) hangsúlyozta: frakciója elutasítja a törvényjavaslatot. Úgy vélte, hogy rossz a kérdés megközelítése, mert az előterjesztő nem a kisebbségi jogok korlátozott helyzetében, hanem a magyar államtól való elszigeteltségben látja a problémát. Az ellenzéki képviselő kifogásolta, hogy a szomszédos országok kormányait nem tájékoztatta időben a kabinet a törvényjavaslat előkészítése során. Martonyi János külügyminiszter erre reagálva tévedésnek nevezte Bauer Tamás kritikáját. Emlékeztetett arra, hogy a magyar közösség politikai pártjai Romániában és Szlovákiában is kormánykoalíciós tényezővé vált, és képviselői ott ültek a MÁÉRT-ülésén és szakbizottságaiban. „A kormány folyamatosan készen állt arra, hogy bárkivel megbeszélést folytasson elkövetéseiről a törvényjavaslat kapcsán” – szögezte le. Arra is kitért, hogy ma több közösséghez lehet tar-

tozni, és ezek között a nemzet a legfontosabb, amely nem mindig azonos az állammal. Bauer Tamás szerint viszont „nem korrekt”, és nehéz helyzetbe hozza a határon túli magyarokat a politikai párton keresztül történő kommunikációs forma. Potápi Árpád (Fidesz) hangsúlyozta: a törvény nem fog feszültséget teremteni a magyar kisebbség és a többségi nemzet között. Balczó Zoltán (MIÉP) frakciója nevében támogatta a törvényjavaslatot és cáfolta azokat a felvetéseket, amelyek szerint a Magyarországon nyújtandó kedvezmények a szülőföld elhagyására csábítanának. „A magyar igazolványnak önmagában nagy lelki jelentősége van” – fűzte hozzá. Igen jelentősnek nevezte a képviselő azt a támogatást, amelynek alapján a két gyermekét magyar nyelvű oktatási intézménybe járató szülők gyermekenként 20 ezer forintot kaphatnak. Orbán Viktor szavait idézve Balczó Zoltán kiemelte: a nemzet egyesítésének határokon átvélt programja felé tett első lépés a státustörvény magvalósítása. Nagy Gábor Tamás (Fidesz) arról beszélt, hogy a 3 hónapos munkavállalási engedély biztosításával a határon túli magyarság olyan, elsősorban mezőgazdasági szezonális munkát végezhet majd legalisan, amellyel sok esetben el tudják tartani családjukat. „Csökken az illegálisan foglalkoztatottak száma, akárcsak a munkát vállaló magyarok kiszolgáltatottsága, ugyanakkor az állam is bevételhez jut” – fogalmazott a képviselő. Szűrös Mátyás (MSZP) indokolatlannak nevezte a román és a szlovák kormányfő fenntartásait a státustörvény kapcsán. Elsősorban azért, mert Romániában továbbra sincs magyar egyetem, nem szolgáltatják vissza az egyházi javakat, Szlovákiában pedig érvényesek a benesi dekrétumok. „A törvényjavaslat megakadályozhatja a magyarság apadását és elvándorlását” – fűzte hozzá. Surján László (Fidesz) szavai szerint bár a javaslat nem teljesíti azt a gondolatot, hogy „minden magyar felelős minden magyarért”, de legalább közelít hozzá. Úgy vélte, hogy a későbbiekben nem szabad elfeledkezni a szomszéd államban született, de már harmadik országban élő magyarokról sem. Vojnik Mária (MSZP) szorgalmazta, hogy három helyett hat hónap legyen a törvény alanyai számára engedélyezett munkavállalás maximális ideje, de az ne legyen meghosszabbítható. Állás-

pontja szerint a tervezett társadalombiztosítási ellátásoknak, amelyek akár százezer emberre is kiterjedhetnek, nincsenek meg a költségvetési forrásai. Pósnán László (Fidesz) hangsúlyozta, hogy Vojnik Mária kezdeményezése nem az ideiglenes munkavállalásra, hanem az áttelepülésre ösztönözné az érintetteket. Hargitai János (Fidesz) visszautasította azokat a felvetéseket, hogy az előterjesztés diszkriminatív. Felhívta a figyelmet arra, hogy a hatályos kisebbségi törvény a magyarországi nemzetiségek számára biztosítja az anyaország oltalmának lehetőségét. Balogh László (MSZP) úgy vélte, hogy szélesebb körű konzultációra lett volna szükség a törvényjavaslat kidolgozása során. „A pluszterheket könnyebben viselné el a lakosság, ha a támogatások átláthatóbb módon jutnának el az érintettekhez” – jelentette ki. Weszelovszky Zoltán (Fidesz) megfogalmazása szerint nem pénz, hanem szándék az összmagyarság integrációjának kiterjesztése. Balczó Zoltán (MIÉP) nézete szerint a magyarságért érzett felelősséget nem lehet a szomszédságpolitika célkitűzései mögé sorolni. A politikus „jelképesen” kisanthant szerveződésnek nevezte, hogy néhány környező ország már a törvény elfogadása előtt ki akarja alakítani közös álláspontját. Révész Máriusz (Fidesz) a határon túli magyarok juttatásainak várható költségei kapcsán elmondta: a külügyminisztérium számításai szerint ez két év alatt 8-9 milliárd forintot jelentene. Felhívta a figyelmet, hogy hozadéka is lenne a határon túli magyaroknak nyújtott juttatásoknak. „Az első számú gazdasági érdek, hogy a határon túliak ott maradjanak, ahol születtek” – fogalmazott. Rámutatott: több mint 10 ezer határon túli tanuló Magyarországon és tanulmányaik befejezését követően a többségük itt marad. Vastagh Pál (MSZP) megfogalmazása szerint felesleges feszültségeket okozott, hogy hamarabb szólalt meg a politika, mint hogy a szakmai körvonalak kirajzolódtak volna. Sérelmezte, hogy a kormány egy kerettörvényt nyújtott be, amelyhez túl sok végrehajtási rendletre van szükség. Szanyi Tibor (MSZP) kifejtette: a magyarság újraegyesítésének esélye lehet az EUCsatlakozás. Hiányolta a bevezetés fokozatosságát, és kifogásolta, hogy a végrehajtás költségeit egyelőre csak becsülni tudják. A szabad de-

mokrata Bauer Tamás elmondta: a felszólalók közül egyedül ő mondott nemet a javaslatra. Vélekedése szerint az előterjesztés nem felel meg annak az alapelvnek, hogy „*úgy segítsünk, hogy ezzel nem ártunk*”. Németh Zsolt külügyi politikai államtitkár fideszes képviselőként örömet fejezte ki amiatt, hogy „alapvető kritika” nem érte a törvényjavaslatot. Elismerően szólt arról, hogy az MSZP megegyezésre törekszik. A kormánypárti politikus kijelentette: a határon túli magyarok teljes méltósággal támogatják ezt a törvényt. Tabajdi Csaba (MSZP) arra kérte a kormányt, hogy ne mondjon le a határon túliak autonómiájáról. Martonyi János külügyminiszter az általános vita zárszavában hangsúlyozta: a lehető legnagyobb nyilvánosságot kapta a törvény előkészítése. Mint mondta: folyamatos párbeszédet folytatott a szomszédos országok, az Európai Unió és a szövetségesei illetékeseivel. Az elnöklő Áder János lezárta a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslat általános vitáját.

„A román hatóságokkal való konzultálás és megfelelő kétoldalú megállapodás nélkül Románia területén nem alkalmazhatják a határon túli magyarok státusára vonatkozó törvényt, amelynek tervezetét már a magyar parlament elé terjesztették”. – Orbán Viktor magyar miniszterelnök nem alkalmazhat Budapesten elfogadott törvényeket Románia te-

ületén anélkül, hogy nem rögzítenek „bizonyos koordinátákat”. „Valószínű, hogy megközelítésbeli különbségek lesznek közöttünk, de a velünk való konzultálás nélkül egyetlen idegen törvényt sem fognak alkalmazni Románia területén”. Ilyen jogszabályokat csak kétoldalú megállapodások, az alkotmány, vagy belső előírások alapján lehet alkalmazni. „Lehet az mexikói, ausztráliai vagy akár milyen más törvény, mindaddig nem lehet bevezetni Romániában, amíg mi el nem rendeljük, hogy azt akár bizonyos nemzetközi normák, akár az alkotmány alapján, vagy saját belső rendszabályaink, illetve kétoldalú megállapodások hatásaként alkalmazni lehet. S ezt Orbán Viktor tudja, mint ahogy az RMDSZ, továbbá a magyarországi pártok is, s gyanítom, hogy a szlovák miniszterelnök is” (Adrian Nastase – Pozsony)

„A magyarok státusa az első lépés volt csupán. Budapest előszedi a naf-talinból a kettős állampolgárság fegy-verét” címmel a Curentul Orbán Viktor miniszterelnöknek a Magyar Rádióban elhangzott kijelentését kommentálja, miszerint a magyar kormánynak nincs elvi fenntartása a határon túli magyarság kettős állampolgárságával szemben. A lap szerint „Orbán személyesen támadásba lendül”, kijelentése „beindítja Budapest újabb diplomáciai offenzíváját a Magyarország határain kívüli magyarok privilégiumainak elérésére”. Bár Bukarestnek a lap szerint elővigyázatosan kellene viszonyulnia „a szomszéd ország ostromához”, a román hivatalosságok még mindig nem helyezkedtek egyértelmű álláspontra a kettős állampolgárság kérdésében. „Bukarest azt várja, hogy egy Orbán Viktor és Adrian Nastase közötti eljövendő találkozó meg hozza valamennyi vitatott kérdés megoldását. Addig azonban Budapest kitar-tóan ostromolja Bukarestet, finoman fokozza az ütemet, hogy kivívja a 'leg-nagyobb kedvezmény elvét' az erdélyi magyarok számára”. A lap szerint Németh Zsolt külügyminisztériumi államtitkár még a miniszterelnöknél is „élesebben” fogalmazott, amikor Nagyváradon kijelentette: Trianon óta első ízben Magyarországnak megvan a politikai és gazdasági képessége, hogy a határain kívüli magyarokat másként kezelje, mint a Magyarországra látogató afrikai néger turistákat. A Curentul Takács Csabát, az RMDSZ ügyvezető elnökét idézi: „Orbán Viktor miniszterel-

nők kijelentése nem új. Ahogyan Románia kettős állampolgárságot ad a Moldovai Köztársaságbelieknek, úgy Magyarország is kettős állampolgárságot nyújthat a határon túli magyaroknak. Ezeket a politikai döntéseket azoknak az országoknak a szintjén hozzák meg, amelyek kettős állampolgárságot kívánnak adni más országok polgárainak”. Kiemelve, hogy „a PDSR óvatosan tekint Budapest kérései felé”. A lap Cozmin Gusa pártfőtitkárát idézi: „Az első szakaszban megtárgyalandó kérdés a határon túli magyarok státusa. Várjuk, hogy megbeszélésre kerüljön sor a budapesti kormány és a mi kormányunk között, s ezt követően egyéb problémákkal is foglalkozhatunk”. A lap szerint a döntő Adrian Nastase álláspontja lesz kettős, párelnöki és kormányfői minőségében. „Éppen ezért a kettős állampolgárság kérdésében legalább olyan határozottan kell reagálnia, amint azt a státustörvény kapcsán tette” – véli a cikkíró.

„A komoly belpolitikai válságot átélő Ukrajna egyelőre látszólag nem foglalkozik a magyar státustörvénnyel, vagyis Kijev kívár” – írja vezércikkében a készülő státustörvény ukrainjai fogadtatásáról az Ungváron megjelenő Kárpáti Igaz Szó. A környező országok magyar és nem magyar sajtójában az anyaországi státustörvényről megjelent, zömmel bíráló véleményeket idéző terjedelmes elemzésében Kőszeghy Elemér, az újság felelős szerkesztője a többi között megállapítja: a státustörvénnyel kapcsolatos csend csak látszólagos, Ukrajnában igenis éberen figyelik Budapest és a kárpátjai magyarság lépéseit. Főleg a szélsőjobb, amely a tiltakozás szellemét könnyen kiszabadíthatja a palackból és a törvénytervezetre zúdíthatja. Példa erre az a mozgalom, ami a vereckei honfoglalási emlékmű ellen kialakult – emlékeztetett a szerző. A cikkíró szerint nem tudható, hogy az új ukrán kormány megalakulását követően Budapest tervez-e konzultációkat ebben a kérdésben Kijevvel. Jó volna, mert, ha nem is sikerül a szellemet a palackban tartani, de lehetne érní, hogy kevesebb rombolást, félreértést és félelmet okozzon – tette hozzá a szerző. A lap megjegyezte, hogy a csütörtökön és pénteken Kárpátalján tartózkodó Németh Zsolt, a magyar külügyminisztérium politikai államtitkára, aki a magyar kormány politikusai közül talán a legtöbbet

foglalkozik a határon túli magyarokkal, nem találkozik hasonló rangú ukrán politikussal, ráadásul Kárpátalja állami vezetői sem tartózkodnak a megyében. „Így alighanem a státustörvény bevezetésének esetleges ukrainjai következményei legfeljebb csak egymással egyetértő magyar-magyar körben kerülnek majd megvitatásra. Így azonban megválaszolatlan marad az a kérdés is, hogy a kijevei hivatalos álláspontot vajon ilyen szűk körű eszmecsere kényeztetésére tudják befolyásolni. Ha egyáltalán tudják...” – zárta írását az ungvári magyar újság.

A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvényjavaslat részletes parlamenti vitájának során kiderült: a kormánypártok, valamint az MSZP és a MIÉP módosításokkal támogatják, míg az SZDSZ elutasítja az előterjesztést. Kelemen András (MDF) garanciát kért a kormány képviselőjétől arra nézve, hogy a bizottsági üléseken elhangzott módosító indítványok tartalma valamilyen módon jelenjen majd meg a törvényben. A képviselő elmondta: kívánatos lenne, ha a határon túli kérelmező nemcsak a magyarságáról nyilatkozna, hanem azt is kijelentené, hogy nem vallja magát más nemzetiségűnek. Kelemen András véleménye szerint a törvényjavaslat hatályát ki kellene terjeszteni a volt Szovjetunió, a volt Csehszlovákia és Jugoszlávia utódállamainak polgáira is, akik magukat magyarnak vallják. A képviselő megemlítette, hogy sok magyart kényszerrel távolítottak el korábbi lakhelyéről, de azóta megváltoztak az országhatárok, így jó lenne, ha rájuk is vonatkozna a törvényjavaslat. Bauer Tamás (SZDSZ) a törvényjavaslatot elfogadhatatlannak tartotta, és azt hangoztatta, hogy feszültséget kelt a határon túli magyarok és az ottani többségi nemzet között. A képviselő javasolta: a kulturális, oktatási és tudományos kedvezményeket ki kell terjeszteni valamennyi külföldön élő magyarra. Bauer Tamás nem értett egyet az előterjesztés foglalkoztatáspolitikai részével, mert véleménye szerint nem eurokomform és nemzetiségi alapon tesz megkülönböztetést. A szabad demokrata képviselő kijelentette: sem magyarországi, sem külföldi hatóság nem dönthet arról, hogy kit kell magyarnak tekinteni. Bauer Tamás javasolta, hogy a törvényjavaslatban foglalt foglalkozta-

tási, utazási és egészségügyi kedvezményeket terjesszék ki a románokra, az ukránokra, a szlovákokra és a többi érintett ország többségi nemzetéhez tartozó állampolgárára is, mert így mindenki vonzó országnak tekintené Magyarországot. Pósnán László (Fidesz) hangsúlyozta: hat parlamenti párt közül öt támogatja a státustörvényt, és ennek alapján kijelenthető, hogy megteremtődött a nemzeti konszenzus ebben a fontos kérdésben. A fideszes képviselő felhívta a figyelmet arra, hogy a törvényjavaslat nem sérti az Európai Unió jogrendszerét, és csupán Magyarország uniós csatlakozásáig érvényes. A kétperces hozzászólások során Fazekas Sándor (Fidesz) rámutatott, hogy Bauer Tamás javaslataiban az SZDSZ önálló koncepciója mutatkozik meg a határon túli magyarokkal kapcsolatosan. Kelemen András (MDF) kijelentette: a törvényjavaslat nem diszkriminál, és megemlítette, hogy Szlovákiában és Romániában is vannak olyan rendelkezések, amelyek kedvezményeket nyújtanak a határon túli nemzeti kisebbségeknek. Takács Imre (MSZP) a szomszédos országok kormányai közötti együttműködés fontosságára hívta fel a figyelmet, míg Göndör István (MSZP) arról szolt: több határon túli magyar szervezet képviselője kifogásolta, hogy a magyar kormány akarja megmondani, melyik szervezet döntsön arról, ki magyar. Lezsák Sándor (MDF) közölte, hogy múlt heti erdélyi útja során nagy várakozást tapasztalt a törvényjavaslattal szemben. Németh Zsolt kultügyi államtitkár elmondta: a kapcsolódó módosító indítványok révén beépítik a törvénybe a bizottsági viták során megfogalmazott javaslatokat. Az államtitkár meggyőződését fejezte ki, hogy a státustörvény nem fog feszültséget okozni a szomszédos államokban, és a kormányközi kapcsolatokat sem befolyásolja negatívan. „Tudjuk, érezzük, hogy sok esetben igazságtalanság történt, de a törvény hatályát nem lehet újabb államokra kiterjeszteni” – közölte az államtitkár. Németh Zsolt elmondta: a nem szomszédos államokban élő magyarokkal szemben „a kormány a kettős állampolgárság megteremtésének filozófiáját tekinti követendőnek”. Az államtitkár jelezte: a kormány megfontolta azt a javaslatot, hogy a törvény ne vonatkozzon az ausztriai magyarokra, mert azok nem szorulnak az

anyaország támogatására. Németh Zsolt kijelentette: a törvény nem jelenthet problémát a szomszédos országokkal való együttműködésben. Tabajdi Csaba (MSZP) úgy vélekedett, hogy a törvényjavaslat legkevésbé kidolgozott eleme a személyi hatály kérdése, így nem lehet pontosan tudni, ki kap majd támogatást a magyar adófizetők pénzéből. A politikus fontosnak nevezte a szabad identitásválasztás elvét, azonban szükségesnek tartja, hogy a jogszabály pontosan határozza meg azokat a feltételeket, amelyek az alannyá váláshoz elengedhetetlenek. Emlékeztetett: a Magyar Állandó Értekezleten egyetértés alakult ki ebben a kérdésben. Tabajdi Csaba hiányolta, hogy a kormány ennek ellenére sem támogatja ennek rögzítését a törvényben. Azt is kifogásolta, hogy a javaslatban nem szerepelnek a különböző kétoldalú szerződések. Pósn László (Fidesz) ez utóbbit azzal cáfolta, hogy a javaslatban szerepel „a Magyarország által vállalt nemzetközi kötelezettségek” kifejezés. Lentner Csaba (MIÉP) azt javasolta, hogy a kormány támogassa azokat a vállalkozásokat, amelyek ipart telepitene az elszakított magyar területekre. A részletes vita második szakaszában nagy vitát váltott ki Bauer Tamás (SZDSZ) módosító javaslata, amely a magyar állam feladatává tenné annak biztosítását, hogy a határon túli magyarok ne csak a Duna TV és az m2 adását láthassák, hanem az m1-et, az RTL Klubot és a tv2-t is. A képviselő javaslatát azzal indokolta, hogy a Magyarországon kívül élő magyarok identitásának megőrzéséhez szükséges a magyar nyelv gyakorlása, az információk, ismeretek magyarul történő megszerzése. Szerinte a határokon túli magyar nézők – csakúgy, mint az anyaországban élők többsége – elsősorban az „olcsó szórakozást” részesítik előnyben, ezért, ha a „krimi nem kapják meg magyarul”, akkor a többségi állam nyelvén megszólaló kereskedelmi tévék adását választják. Bauer Tamás javaslatát a kormánypárti képviselők és a MIÉP politikusai visszaautasították, egyedül Ivanics István (Fidesz) nyilatkozott úgy, hogy nem lát benne kivetnivalót, de ennek megvalósításáért szívesen maguknak a csatornáknak kellene tenniük. Németh Zsolt arra helyezte a hangsúlyt, hogy a kormány törvényi szinten csak a közszolgálati média esetében vállalhat kötele-

LAPZÁRTAKOR ÉRKEZETT

A határon túli magyarok támogatására megszavazott kedvezménytörvény tiltakozást váltott ki három szomszédos országban, mely mintegy felidézi a rossz emlékű kis antant együttműködést az első világháború utáni évekből, a letiport Magyarország ellen. Román államvezetők, mint pl. Nastase miniszterelnök azzal fenyegetőzött, hogy a törvény végrehajtása esetén Románia felmond minden eddigi román-magyar egyezményt, köztük a román-magyar alapszerződést. Erre azt lehetne mondani: bár így lenne, mert az eddigi szerződések mind előnytelenek Magyarország számára: Különösen az 1953-ban kötött román-magyar egyezményben, melyet Antos István kommunista miniszter írt alá, a magyar állam még saját állampolgárai jogos vagyonáról is lemondott a szocializmus jegyében (ezt a szerződést a Horn-kormány változtatás nélkül érvényesnek ismer- te el a román-magyar alapszerződés aláírásakor). Ugyancsak lemondott a magyar kormányzat arról, hogy felvesse a magyar intézményi vagyonok, még a jogutód egykori magyar vállaltok követeléseit, de lemondott a partiumi erdélyi magyar egyházak vagyonáról is, a magyar felekezeti iskolákról (több évszázados katolikus gimnáziumok, református, unitárius kollégiumok, közel 2000 magyar iskolaépületről, tanítói, tanári lakásokról, kórházakról szociális otthonokról, több százezer hektárnyi földterületről nem is szólva). Mindezekről szó sem esett a román-magyar alapszerződésben. Ezek összértéke több milliárd dollárt tesz ki, melyek elvételére, elrablására nem a békeszerződések alapján, hanem a kommunizmus vagyonfosztó intézkedései révén került sor, az elkobzásra ítélt többi magyar magánvagyonnal együtt. Ezek felvetéséről mondott le egyetlen tollvonással a Horn-kormány a román-magyar alapszerződés aláírásakor. E szerződés és a többi előnytelen megállapodás és szerződés román részről történő felmondása lehetővé tenné e kérdések felvetését nemzetközi fórumokon és megoldásuk nélkül, a román kommunista rendszer jog- és vagyonfosztó sérelmeinek orvoslása nélkül, az Európa Tanács és Unió ajánlásainak teljesítése nélkül, aligha lehet tagja Románia az Európai Uniónak.

Remélhetőleg a magyar polgári kormány a státus-törvény román akadályoztatása esetén benyújtja ezt a számlát.

Magyar Érdekvédelmi Szövetség

zettséget. Erkel Tibor (MIÉP) véleménye szerint „a szellemi büzt, szellemi mocskot árasztó kereskedelmi műsorokkal” megfertőznék Erdély tiszta levegőjét. Kiss Andor (MIÉP) pedig csak abban az időben engedélyezné a kereskedelmi csatornák műsorának sugárzását, amikor „elkövetett bűneik” miatt az ORTT felfüggeszti adásukat. Bauer Tamás az elhangzottakat úgy összegezte, hogy az SZDSZ a polgárookra akarja bízni, melyik csatornát nézik, míg a kormánypártok és a MIÉP úgy gondolja, hogy ezt ők dönthetik el a polgárok helyett. Az oktatási támogatá-

sokkal kapcsolatban megfogalmazódott az a felvetés, hogy a javaslat értelmében a kevésbé rászorulóknak jutnak előnyösebb helyzetbe, hiszen azok, akik olyan helyen élnek, ahol nincs magyar iskola, nem tudják a kedvezményt igénybe venni. Balczó Zoltán (MIÉP) azt mondta: tudomásul kell venni, hogy a támogatással csak egy adott kör tud élni, az nem általános szociális kedvezmény.

(A válogatás
a HTMH Observer
alapján készült)

A Székely Faluért Alapítvány

1993-2001

A SZFA egyike a 27.000 Romániában bejegyzett nemkormányzati civil szervezetnek, amelyekből csupán körülbelül 2000, köztük a SZFA is folytat aktív tevékenységet.

Erdélyben a magyar érdekeltségű bejegyzett civil szervezetek száma meghaladja az ezret. A bejegyzett és tevékenységet is folytató civil szervezetek, alapítványok, társaságok stb. számaránya itt sem sokkal jobb az országos átlagnál.

Azok a civil szervezetek, amelyek kormányzati támogatást élveznek állami- és pártstruktúrákhoz kötődnek, finanszírozásuk biztosítva van, székházal, megfelelő létszámú személyzettel, modern irodai felszereléssel rendelkeznek. Tevékenységük gazdagnak mondható.

A román kormány támogatását a román nemzeti érdekeket szolgáló civil szervezetek élvezik.

Erdélyben vannak a magyar kormány által támogatott alapítványok. Ezek az RMDSZ-hez közel álló alapítványok. Egyrészt az RMDSZ tevékenységét finanszírozzák, és a hozzá közel álló és általa irányított intézményeket, mint az RMGE (Romániai Magyar Gazdák Egyesülete), EMKE (Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület), a marosvásárhelyi Könyves Céh, amely az erdélyi magyar könyvkiadást támogatja, a csángó szervezetek, diákegyesületek és más közhasznú társadalmi célokat szolgáló civil szervezetek.

Léteznek egyházi érdekeltségű, általuk támogatott közalapítványok, mint a sepsiszentgyörgyi székhelyű Caritas, a gyergyószentmiklósi Agro-Caritas, az illyefalvi LAM és KIDA alapítványok, amelyeket a svájci állam finanszíroz évi többmillió svájci frankal.

Úgy a román, mint a magyar civil szervezetek döntő többségének tevékenysége egy esemény szervezésében merül ki, mint szoborállítás, műemlék-avatás, a kultúra és történelem nagyjairól való ünnepi megemlékezések szervezése és lebonyolítása stb., stb. Ezeket legtöbbször helyi adakozásból fedezik. Számos alapítvány és civil szervezet aktivitása a PHARE támogatásokból, a Soros, Illyés és Új Kézfogás Alapítványoktól lobbizással elnyert pályázatokból nyert pénzekre vagy más külföldi támogatásokon alapszik.

A „Székely Faluért Alapítvány” Sepsiszentgyörgyön alakult 1993. május havában, jogi személyként bejegyezve a sepsiszentgyörgyi bíróságon a 32/1993. május 17-én iktatott határozat alapján.

Mindez kitűnik a 2000. szeptemberében a Nemkormányzati Szervezetek Országos Egyesülete által kiadott tájékoztatóból, vagyis az, hogy a 27.000 bejegyzett civil nemkormányzati szervezetből csak 2000-nek volt tevékenysége. A romániai civil szervezetek tevékenysége szegényes, s az államra gyakorolt befolyásuk elenyésző.

A Székely Faluért Alapítvány nyolc évi múltat tekint vissza. Tevékenységét a törvényesen bejegyzett és elismert alapszabályzata határozza meg, valamint két más irányt szabó dokumentum, amit az alapítvány Igazgatótanácsa fogalmazott meg: az 1996-os Tájékoztatóban a 24. oldalon található „Felhívás” és a 25-26. oldalon található „Nyilatkozat”. A két utóbbi azért érdemel figyelmet, mert az alapszabályzatot egészíti ki és nyilvánossá teszi az Igazgatótanács szándékát, amely szerint tevékenységében felhasználja szülőföldjének, falutársadalmának évszázados hagyományait, mint az önszegélyezés, kaláka, szövetkezeti rendszer hálózata, amiben a falutársadalom egyesíti erejét, összefog a rászorultak megsegítésében, amelynek alap gondolata abban áll, hogy: élj testvér, de hagyd, hogy más is éljen – egyfelől. Másfelől pedig újjáéleszteni azt a hagyományt, amely szerint erkölcsi és emberi kötelességünk keresztény hitünk szerint felkarolni a tehetetlen öreget, rokkantat, özvegyet, árvát, az anyagi nehézségekkel küzdő, sokgyermekes családokat. Az alapszabályzatban lefektetett alapcélkitűzése szerint

az erdélyi székely-magyar falu társadalmának gazdasági, társadalmi, kulturális, humanitárius támogatását vállalta magára. Meghirdetett célkitűzései közt szerepel: egy magyar érdekeltségű, erdélyi székhelyű bank alapítása, hitelszövetkezetek, Kaláka és Hangya típusú szövetkezetek létrehozása, az önszegélyezési hagyományok felélesztése, szociológiai felmérések elvégzése, a testvérfalu hálózatok kiépítése az erdélyi és magyarországi, valamint más államokbeli falvak között, a köztük levő kapcsolatok erősítése, közös gazdasági vállalkozások támogatása.

A fentiekből látható, hogy szándékban, jóindulatban, akaratban nem szenvedtünk hiányt. Sok mindenbe már 1990-ben belekezdünk. Hittünk a magyar-magyar összefogás erőteljes kibontakozásában. Túlzottan optimisták voltunk. Sok minden nem jött be. Elképzeléseinket előadtam Antall József kormányfőnek, Entz Géza államtitkárnak, Csoóri Sándornak, az Illyés Alapítvány akkori elnökének, a pénzügyminiszternek, a Magyar Nemzeti Bank elnökének, a Mezőgazdasági és Élelmezési Minisztérium államtitkárnak és másoknak. Szóban nagyra becsülték és támogatták terveinket. A magyar kormányfő utasítására 320 millió forintot az Illyés Alapítványnál erre a célra elkülönítettek. 1990 őszén Sepsiszentgyörgyön létrehoztunk egy kezdeményező bizottságot és hozzáadtunk egy erdélyi magyar érdekeltségű bank szervezéséhez „PATER” név alatt, amit a budapesti bank kivett a kezünkől és Bukarestben létrehozott egy román-magyar érdekeltségű „PATER” elnevezésű bankot a nemzetközi nagytőke finanszírozására. Ennek pénzéhez az erdélyi magyar gazda megiparos nem juthatott hozzá.

1992-ben a magyarországi Kereskedelmi Bankkal közösen próbálkoztunk ismételt bankalapítással. A kezdeti munka elvégzése után, általunk ismeretlen okokból a Kereskedelmi Bank elállt szándékától.

Sorolhatnám tovább ilyen irányú eredménytelen próbálkozásainkat. Íze-lítőnek ennyi is elég.

*

1993 tavaszán az Amerikai Magyar Szervezetek meghívására egyhónapos

látogatásra, körútra indultam Amerikába, három lelkész (Harrington Szánthó Donald és Anikó unitárius lelkész házaspár és Szegedi László kóhalmi református lelkész) társaságában. Harminc nap alatt 28 előadást tartottam Amerika magyar egyesületei és az amerikai unitárius egyház hívei előtt. Voltunk Bostonban, a Harvard Egyetem magyar professzorai vendégeiként, New Yorkban, a Magyar Ház vendégeiként, Los Angelesben, San Franciscóban, Chicagóban, Santa

Fében, Washingtonban, Sao Paoloban, Detroitban stb.

„Erdély múltja, jelene és jövője” című előadásaim homlokterében az erdélyi székely-magyar falu társadalma helyzetének ismertetése, a SZFA szervezésének gondolata állt. Azonnali eredményként, a kalapozásból származó összegből, hazaérve bejegyeztük a Székely Faluért Alapítványt. A hírverésnek és szándéknyilatkozatoknak eredményeként 120.000 dollár gyűlt be az alapítvány bankszámlájára. Több

mint 100.000 dollár Észak-Amerikából, a többi Argentínából, Németországból, Svájcban és Magyarországról, a magyar-magyar összefogás eredményeként. Legjelentősebb adakozóink: az Udvarhely mellől elszármazott Hadady József és Ilona 50.000 dollárral, a floridai gróf Czegei Wass Albert Alapítvány 12.000 dollárral, Pákh Sándor 8.900 dollárral, az Argentínai Magyar Egyesületek (Theész János, Garamvölgyi Tibor, Kesserű István és mások) 9.000 dollárral.

Támogatott egység	A támogatás dátuma	Kapott összeg	Vásárolt gép
1	2	3	4
1. Agro-Caritas Alapítvány Kézdiszentkereszt Katolikus Plébánia	1994	5346	U445 traktor, utánfutó, krumplipergető
2. Polgármesteri Hivatal Ozsdola	1994	5300	U445 traktor kabinnal
3. „Kisgazda” M.T. Gyergyócsomafalva	1995	5525	U650 traktor, krumplióltató gép, 3 barázdás eke
4. „Vadas” M.T. Sepsikőröspatak	1995	5820	L445 traktor, U650 traktor, utánfutó, eke, tárcsa, csillagborona, műtrágyaszóró, borona, vetőgép, kultivátor
5. „Tusnádért” Alapítvány Tusnádfalu	1995	5240	L445 traktor, 2 barázdás eke
6. „Haladás” M.T. Karácsonyfalva	1995	4915	arató-cséplőgép
7. „Zsomborért” Alapítvány Székelyzsombor	1995	5095	U650 traktor
8. Református Egyház Nagyernye	1995	5985	U650 traktor
9. „Dr. Czákó József” Gazdakör – Székelykövesd	1995	6340	U453 traktor
10. „KAÁL” M.T. Székelykél	1995	5000	U650 traktor, permetezőgép
11. „Somosd völgye” M.T. Somosd	1995	5000	U650 traktor, permetezőgép
12. „Testvériség” M.T. Marosludas	1996	4925	U650 traktor
13. Református Egyház Székelymúzsna	1996	6160	U650 traktor, borona
14. „Csicsér” M.T. Hodgya	1996	5145	U650 traktor, kaszálógép
15. „Ugron István” Gazdakör Ábránfalva	1996	2750	krumplibetakarító gép, eke, kultivátor, borona, utánfutó, műtrágyaszóró
16. „Haraszt” M.T. Futásfalva	1996	6663	U650 traktor, krumplipergető gép
17. Református Egyház Angyalos	1996	6170	U650 traktor
18. „Mohos” M.T. Lázárfalva	1996	5098	U650 traktor, borona
19. Katolikus Plébánia Nagykászon	1996	5250	krumplipergető gép, borona, permetezőgép, kultivátor, kapagép
	1998	590	
20. 1-es számú M.T. Magyarlapád	1996	2962	D.T. 1010 traktor
21. „Kisküküllő” M.T. Kiskend	1997	1734	arató-cséplőgép
22. „Maros völgye” M.T. Gernyeszeg	1997	1743	U445 traktor
ÖSSZESEN		108.756 dollár	

Ehhez még hozzájön:

1. „Médárd” Gazdakör – Kakasd 1996-ban – 860 dollár, melyből fajtatiszta vetőburgonyát vásárolt

2. Katolikus Plébánia – Nagykászon 1999-ben – 500 dollár gépjavitó műhely építésére

3. Kovács Alpár – Ozsdola 300 dollár, földvásárlásra

Varga Róbert – Marosludas 625 dollár, állattenyésztés fejlesztésére

Összesen: 108.756 dollár + 2.285 dollár = 111.041 dollár

Vásárolt mezőgazdasági gépek összesen:

– 19 darab traktor + 1 darab traktor a zabolai idegrehabilitációs részleg számára (vissza nem térítendő támogatás) = 20 darab traktor

– 2 darab arató-cséplőgép

– 30 darab más mezőgazdasági gép

Ez az összeg képezi az alapítvány forgótőkéjét.

Hogyan gazdálkodtunk ezzel a pénzzel?

Úgy, ahogy fent már ecseteltem, gazdasági célokat követtünk. Minde- nek előtt mezőgazdasági erőgépek, traktorok, arató-cseplőgépek, traktor vontatású mezőgazdasági gépek vásárlására használtuk a bejött össze- get.

Erre a célra 111.041 dollárt fordí- tottunk, amelyből a támogatott falukö- zösségek 20 darab traktort, 2 darab arató-cseplőgépet, 30 darab más mező- gazdasági gépet vásároltak, az alábbi kimutatás szerint lásd az első tábláza- tot.

A SZFA alapszabályzatához és elve- ihez híven tevékenységében két fontos irányzatot követett és követ.

1. A falusi gazdátársadalom anyagi, pénzügyi támogatása, amit röviden talpraállásnak nevezünk.

Nagyon természetes dolog, hogy eze- ket a gépeket maximálisan kihasznál- ják, üzemeltessék. Az is természetes, hogy a gépek az üzemeltetésen, kar- bantartáson és kopáson kívül újra ter- meljék önmagukat és tulajdonosaik- nak hasznot hozzanak, vagyis profi- tot.

A SZFA Igazgatótanácsa úgy látta jónak, hogy az általa finanszírozott

gépek profitjának egy része a SZFA- hoz térjen vissza, s a visszatért pénz- től a közjó érdekére fordítsa.

Ezt szolgálja az a megállapodás köztünk és ügyfeleink közt, hogy ren- delkezésükre bocsátunk egy bizonyos összeget (3-7000 dollár közt), amelyből ők megvásárolják a szükséges gépeket, újat vagy régít – belátásuk szerint, ahogy az nekik jobban megfelel és amire legnagyobb szükségük van. Egy évi türelmi idő után tíz részletben, ka- matmentesen visszafizetik az alapít- ványnak a kapott összeget, s a befolyt összeg képezi az alapítvány jövedelmi forrását a további tevékenysége számá- ra.

Minden esetben, ilyen értelemben, közös nevezőre jutott írásos megál- lapodások jöttek létre köztünk és ügyfe- leink közt.

Támogatott egység	Visszatérített összeg – dollárban							Össze- sen	Hátra- lék
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Agro-Caritas Alapítvány Kézdiszentkereszt	–	1040	–	–	–	–	–	1040	4306
2. Polgármesteri Hivatal Ozsdola	310	508	1352	550	500	315	–	3535	1765
3. „Kisgazda” M.T. Gyergyócsomafalva	405	–	–	120	260	310	–	1095	4430
4. „Vadas” M.T. Sepsiköröspatak	–	760	–	–	–	–	–	760	5060
5. „Tusnádért” Alapítvány Tusnád	–	360	–	300	–	–	–	660	4580
6. „Haladás” M.T. Karácsonyfalva	615	478	500	–	–	–	–	1593	3322
7. „Zsomborért” Alapítvány Székelyzsombor	425	300	506	500	300	–	–	2031	3064
8. Református Egyház Nagyernye	–	599	540	550	–	560	–	2249	3736
9. „Dr. Czákó József” Gazdakör – Székelykövesd	–	634	250	1046	634	–	–	2564	3776
10. „KAÁL” M.T. Székelykél	–	–	–	500	–	–	–	500	4500
11. „Somosd völgye” M.T. Somosd	–	–	–	–	–	–	–	–	5000
12. „Testvériség” M.T. Marosludas	–	493	500	500	–	–	–	1493	3432
13. Református Egyház Székelymúzsna	–	–	–	370	–	–	–	370	5790
14. „Csicsér” M.T. Hodgya	–	–	500	440	–	–	–	940	4205
15. „Ugron István” Gazdakör Ábránfalva	–	–	253	–	146	56	–	455	2295
16. „Médárd” gazdakör Kakasd	–	860	–	–	–	–	–	860	–
17. „Haraszt” M.T. Futásfalva	–	–	–	400	–	–	–	400	6263
18. Református Egyház Angyalos	–	–	600	–	526	674	–	1800	4370
19. „Mohos” M.T. Lázárfalva	–	–	900	–	–	498	–	1398	3700
20. Katolikus Plébánia Nagykáson	–	–	1500	1000	590	160	–	3250	3090
21. 1-es számú M.T. Magyarlapád	–	–	190	–	372	–	562	2400	–
22. „Kisküküllő” M.T. Kiskend	–	–	500	150	–	–	–	650	1084
23. „Maros völgye” M.T. Gernyeszeg	–	–	–	–	–	–	–	–	1743
24. Kovács Alpár Ozsdola	–	–	–	–	–	–	19	19	281
25. Varga Róbert Marosludas	–	–	–	–	–	160	–	160	465
ÖSSZESEN:	1755	6032	8091	6426	3328	2733	19	28384	82657

Támogatásra kiadott összeg:

111.041 dollár

Visszatérített összeg:

28.384 dollár

Hátralék:

82.657 dollár

II. GAZDASÁGI CÉLOKAT SZOLGÁLÓ VISSZA NEM TÉRÍTENDŐ TÁMOGATÁS

A						
Támogatott egység	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Dollárban és lejben						
1	2	3	4	5	6	7
1. Sepsibükszádi Általános Iskola javítására	1.127.200* 428**					
2. Református Egyház Bodok, Kántori lak átalakítása ének és zeneteremmé	3.000.000* 1041**					
3. Futásfalva Általános Iskola javítására		700.000* 400**				
4. „Szent György” Kórházalapítvány – Sepsiszentgyörgy, 1 traktor vásárlására a zabolai Ideg-rehabilitációs részleg számára			5.000.000* 590**			
5. Kézdivásárhely, Gazdakör			1.000.000* 116**			
6. Sepsiszentgyörgy, Gazdakör			1.000.000* 116**			
7. Református Egyház, Komandó templomjavítás			3.000.000* 325**			
8. Kisbacon „Benedek Elek” Emlékház javítására				5.000.000* 315**		
9. Katolikus Plébánia – Sepsiszentgyörgy, templomjavítás					5.000.000* 220**	
ÖSSZESEN:	4.127.200* 1.469**	700.000* 100**	10.000.000* 1.147**	5.000.000* 315**	5.000.000* 220**	

ÖSSZESEN 1996-2001: 24.827.200 lej; 3.251 dollár

B. HUMANITÁRIUS SEGÉLY GAZDASÁGI CÉLOKRA

Támogatott egység	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Dollárban és lejben							
1	2	3	4	5	6	7	8
1. PAPP BÁLINT Réty – szélvihar által kidöntött fa tönkretette a lakását – újraépítésre	150.000* 91**						
2. BECSEK GÁBOR Barátos – tűz által elpusztított lakása újraépítésére		500.000* 266**					
3. IORDACHE Kézdimartonos – 9 gyermekes család tűz által elpusztított lakása újraépítésére – cement és cserép vásárlására							5.000.000* 220**
Összesen:	150.000* 91**	500.000* 266**					5.000.000* 220**

ÖSSZESEN 1994-2000: 5.650.000 lej; 577 dollár

ÖSSZESEN A+B: 30.477.200 lej; 3.828 dollár

A SZFA Igazgatótanácsa indulása-kor hosszasan mérlegelte, hogy a nem humanitárius segélyt, támogatást milyen feltételekhez kösse. Felmerült az a gondolat is, hogy a támogatás legyen térítésmentes. A támogatásnak ezt a módját az Igazgatótanács nem tette magáévá. Több okból:

– Az egyik, hogy ehhez korlátlan jövedelmi forrással kellene rendelkeznie az alapítványnak. Ilyen forrásunk nincs.

– A korlátozott források is szűkösek.

– Ki vállalhatná magára, hogy a rendelkezésünkre álló összeget igazságosan, részrehajlás nélkül azok kapják,

akik a legjobban rá vannak erre szorulva. Hol van az a határ és ki állapítja pontosan meg, hogy kik és hányan vannak.

Egy dolog az biztos, hogy sokkal többen vannak azok a falusi gazdák, akik talpra állításra szorultak, mint ahányat mi segíteni tudunk.

Támogatott egység	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	Dollárban és lejben							
1	2	3	4	5	6	7	8	9
a) Ifjúsági vetélkedők								
1. Kőlcsey Kör Szatmárnémeti – Ady emlékunnepe alkalmból megrendezett vetélkedő – díjazás	100.000* 58**	100.000* 45**	200.000* 59**	200.000* 25**	200.000* 22**	-	-	-
2. Székely Mikó Kollégium, Sepsiszentgyörgy – az itt megrendezett Diákegyüttesek Országos Találkozója alkalmából a költségek fedezésére	-	250.000* 135**	-	-	-	-	-	-
b) Szoborállítás								
1. „Székely Mikó Kollégium” Alapítvány, Sepsiszentgyörgy – gróf Mikó Imre szobra	-	-	-	-	500.000* 59**	-	-	-
2. Nagybaconi millenniumi emlékmű c) Emlékházépítés	-	-	-	-	1.000.000* 105**	-	-	-
1. Kovászna, „Körösi Csoma Sándor” Múzeum	-	-	-	-	1.000.000* 105**	-	-	-
2. „Bod Péter” Tanítóképző, Kézdivásárhely	-	-	-	-	-	500.000* 30**	-	-
d) Emlékunnepe								
1. „Gábor Aron” Alapítvány, Bereck e) Turizmus	-	-	-	-	-	500.000* 32**	-	-
1. „Nemere” Természetjáró Kör, Sepsiszentgyörgy	-	-	-	-	-	500.000* 32**	-	-
2. „Turism” Nemzetközi Klub, Bukarest	-	-	-	200.000* 29**	-	-	-	-
f) Könyvkiadás								
1. SZFA Tájékoztató, 1996	-	-	2.530.000* 330**	-	-	-	-	-
2. SZFA Tájékoztató, 1998	-	-	-	-	8.950.000* 860**	-	-	-
3. CHARTA KIADÓ Tompa Ernő „Hajónapló” c. könyve	-	-	-	-	-	2.500.000* 155**	-	-
4. „Sorbai Nádár” Könyvkiadó –	-	-	-	-	1.000.000* 105**	-	3.000.000* 160**	1.000.000* 35**
5. CHARTA KIADÓ Márkó Imre könyve g) Film	-	-	-	-	-	-	-	1.000.000* 35**
1. Videofilm – „Az első traktor”	777.000* 472**	-	-	-	-	-	-	-
2. Videofilm „Orbán Balázs nyomában”	-	1.180.000* 627**	3.384.370* 1.194**	-	-	-	-	-
Összesen:								
lej:	877.000	1.530.000	6.114.370	400.000	12.650.000	4.000.000	3.000.000	2.000.000
dollár:	530	807	1.583	54	1.256	249	160	70

ÖSSZESEN 1994-2001: 30.571.370 lej; 4.709 dollár

Megjegyzés: * = lej
** = dollár

Akkor kezdetkor, 1993-ban még nem tudhattuk, hogy alapítványunk nem részesül kormányzati támogatásban.

Ha a SZFA fizikai személyeknek, nem törvényesen bejegyzett, státútummal rendelkező jogi személyeknek juttatna volna térítésmentesen a gazdasági célokat szolgáló támogatást traktor és más mezőgazdasági gépek vásárlására, az alapítvány székháza előtt éjjel-nappal hosszú sorok várakoznának a dollár ezrekre.

Három út közül választhattunk.

Az első lehetett volna az adomány, amely az alapoknak rövid időn belüli kiapadásához vezetett volna, és a rengeteg kérdőjel, hogy miért ennek és miért nem a másoknak, miért ennyit és miért nem annyit. Mindez rossz szájt ízt hagyott volna maga után.

A második út a rideg, nehézkes pénzügyi, bankhitelezési szabályok alkalmazása.

Mi ezt is elvetettük és a harmadik utat választottuk, az erkölcsi töltetűt:

a laza, de gyors és egyszerű pénzfolyósítást alkalmaztuk.

A hozzánk eljuttatott vásárlási számlát azonnal kielégítettük, vagyis kifizettük. Garanciaként ajánlólevelet kértünk az egyháztól, a községi RMDSZ-től és a polgármesteri hivataltól. Nem kértünk sem közjegyzői megerősítést, sem tanúkat. Magyarán a SZFA teljes nyíltsággal, bizalommal és a legnagyobb operativitással szolgáltatta a dollárezreket.

A Székely Faluért Alapítvány ak-

kor, amikor úgy döntött, hogy a támogatásra szánt összeg felhasználását a fogadó falvak, társulások, gazdakörök, egyházak stb.-re bízta, hogy szükségleteiknek megfelelően, rátermettségüket és leleményességüket felhasználva arra költsek, amire a legnagyobb szükségük van, lehetőleg a traktor mellett minél több megmunkáló gépre is, helyesen cselekedett.

E döntés helyességének igazolására a legjobb példa a köröspataki „Vadas” Mezőgazdasági Társulás. A társulás elnökének érdeme, hogy a 6.000 dollárból két traktort, ekét, boronát, vetőgépet, tárcsát, utánfutót stb. vásároltak. A traktor önmagában, megmunkáló gépek nélkül nem sok hasznot hoz.

A SZFA vezetősége, jómagam is, kezdetől fogva tisztában voltunk az- zal, hogy ha mi törvényes garanciák nélkül kölcsönzünk pénzt hosszúléjára, kamatmentesen (nem úgy, ahogy a bankok, amelyek bebiztosítják magukat), akkor lesznek, akadnak olyanok is, akiknek nem az a gondja, hogy becsületesen eleget tegyen írásos kötelezettségvállalásának, hanem inkább azon töri a fejét, hogy milyen ürüggyel tagadhatná meg a visszatérítést. Ilyen esetünk is van, mint a somosdi „Somosd völgye” M.T., akik fülük botját sem mozgatják, egy banit eddig vissza nem térítettek az 5.000 dollárból. A köröspataki „Vadas” Mezőgazdasági Társulás, amely egy egész kis SMA-t vásárolt meg az SZFA által nyújtott hitelből. Míg bért fizettek a bodoki SMA-nak – saját bevallásuk szerint – ennek értéke 1994-ben 10 millió lej volt. Szinte egy év alatt megtértült a befektetés, az az összeg (5.060 dollár), amit mi folyósítottunk a gépek vásárlására. Idáig egy részletet fizettek vissza.

A közösségsszolgálat próbaköve a morál, az a keresztény erkölcs, amelyből táplálkozik a magyarság ezer éve. Úgy ahogy a mellékelt kimutatásból látható, nem mindenki számára mérvadó a fenti megállapítás.

A SZFA tevékenységét megnehezítette, ellehetetlenítette az elbalkánosodott erdélyi magyar erkölcs – egyfelől. Másfelől pedig az a katasztrofális gazdasági helyzet, amiben Románia leledzik. 1995-2001 között az infláció Romániában több mint 250 %-ra növekedett.

1995-2001 közötti megnevezett kintlévőség több mint 80.000 dollár, amely a második táblázatból is kitűnik.

A traktor-akció csak egy része a gazdasági és szellemi felemelkedést célzó támogatásoknak. A nyugati magyarok és nemmagyarok támogatásával épült több mint 60 templom a ma-

gyar történelmi egyházaink védnöksége alatt. Megszámlálhatatlan azoknak a templomoknak a száma, amelyeket megjavítottak, felújítottak, használhatóvá tettek. Mindennek az összefogásnak, segítő szándéknak a bizonyítéka az a sok, mondhatnánk rengeteg szobor, millenniumi emlékmű, amelyeket az utóbbi tíz évben avattak Erdély-szerte, a magyarok lakta vidékeken. Ennek köszönhetőek a széles körben elterjedt községi és városi testvérkapcsolatok magyarországiakkal és nyugatiakkal.

A SZFA derekasan részt vállalt a gazdasági célokat szolgáló vissza nem térítendő támogatásokból is. Anyagilag támogatta a kisbaconi Benedek Elek emlékház megjavítását, a nagybaconi millenniumi emlékmű felállítását, a komandói református templom felújítását, a bodoki kántori lak énekes házá- záló átalakítását, a bükszádi és futásfalvi iskolák felújítását stb. Mindez kitűnik az első kimutatásból.

2. Humanitárius célú segítség

Humanitárius célokra, szegény, sokgyerekes családok megsegítésére, gyógyszerre, betegápolásra, a hídvégi Öregotthon lakói számára karácsonyi szeretetsomagokra és egyebekre több mint 50 millió lejt fordítottunk.

A SZFA támogatásában részesült személyek száma meghaladja az ötszázat.

A SZFA kezdeményezésére, az RMDSZ sepsiszentgyörgyi városi szervezetével karöltve 1999 és 2000 karácsonyán „Felebaráti cipő” elnevezéssel akciót indítottunk sokgyerekes szegény családok megsegítésére. Több mint 200 család részesült a karácsonyi szeretetsomagokból Sepsiszentgyörgyön és Csíkszeredában.

1994-2001 között 4.639 dollárt költöttünk hagyományápolásra, szoborállításra, emlékünnepek rendezésére, emlékházak építésére és feljavítására, könyvkiadás támogatására, ifjúsági vetélkedők költségeinek fedezésére, díjazásra, videofilmeik készítésére, a második kimutatás szerint.

A SZFA tevékenysége a gazdasági, pénzügyi pozitív kihatásán túl, amely közvetlen vagy közvetve több mint 10.000 személyt érint – nevezhetnénk támogatott tagságnak is –, morális, erkölcsi, összetartó ereje, példaértéke révén jóval túlmutat az anyagi élvezetén, megtartó erején; a magyar-magyar összefogás nem merült ki a SZFA-án keresztül az általa anyagilag támoga-

tott személyek és közösségek számában.

Sok nyugati, tengeren túli, erdélyi származású tehetséges felebarátunk közvetlenül is támogatta erdélyi magyar rokonait, név- és vérrokonait. Hét esetről tudunk, amikor traktorvásárlásra adakoztak magánszemélyeknek dollár- ezreket.

A jó példa is ragadós sok esetben.

Többek között az Argentínai Magyar Egyesületek 2 traktor adományáról tudunk, az USA-ból 5 traktor adománnyról értesültünk.

A Kató Béla tiszteletes úr vezetése alatt álló illyefalvi LAM Alapítvány sok atyánkfíát segítette, támogatta ipari létesítmények finanszírozásával.

A Barth Ottó, katolikus lelkész által vezetett gyergyószentmiklósi Agro-Caritas a mezőgazdasági Gépkörök szervezésében, beindításában, működtetésében ért el számottevő eredményt. A nyugatról behozott használt mezőgazdasági gépeket és traktorokat önköltségi áron értékesítik a rászoruló gazdáknak.

A SZFA non profit, nem kormányzati, erdélyi magyar érdekeltségű, a civil társadalom köztisztületnek örvendő szervezete. A fenntartási költségei nem haladják meg az évi 3.000 dollárt. Szerény körülmények közt fejt ki tevékenységét. Egy telefax és egy személygépkocsi minden vagyonunk. Nincs számítógépünk, mobiltelefonunk, fénymásológép, sem egyéb irodai felszerelésünk. Adományként nem sikerült beszerezniük, s az adakozók pénzét nem használtuk ilyen célokra.

Nem sikerült elnyernünk sem a román kormány elismerését, sem a magyar kormányzat támogatását. Az RMDSZ csak a klientúráját támogatja közpénzekből. A felsorolás nem panasz, nem vádbeszéd, s nem nyavalygás, siránkozás. Inkább öndicséret. Saját elképzeléseink szerint cselekszünk, őszintén és kitartóan, közösségi célokat szolgálunk, valakiért, valakikért és valamiért dolgozunk. Nem valaki ellen munkálkodunk. Ez a valaki az erdélyi székely-magyar falu társadalma. A valami a szülőföldön való megmaradás, érvényesülés és fejlődés.

Tudatában vagyunk annak, hogy eredményeink szerények, anyagi értékük nem több, mint egy csepp a tengerben.

Ennél nagyobb alapítványunk összetartó és hitgyarapító ereje.

*Sepsiszentgyörgy,
2001. március 13.*

*Király Károly
a SZFA elnöke*

MIVÉ LETTÉL CSÁNGÓ MAGYAR?

Nagy diplomáciai eredménynek könyvelhető el, hogy az Európa Tanács isztambuli kihelyezett ülésén elfogadta azt a jelentést, amely a romániai Moldvában élő csángókat magyar eredetű és ajkú népcsoportnak tartja, amelynek joga van saját kultúrájához és az anyanyelvén bemutatott istentiszteletekhez.

*„Münket Moldovába
Veszni ne hagyjatek”
(Duma András)*

A csángók sorsával eddig nemzetközi szervezet nem foglalkozott. Tytti Isohookana-Asunmaa finn történész készítette róluk a beterjesztett jelentést. A testület egyhangúlag támogatta a csángók anyanyelvi, vallási, oktatási jogait. Régi panaszuk, hogy még az istentiszteleteiken sem használhatják anyanyelvüket, holott a nemrég elfogadott határozat külön kiemeli erős katolikus hitüket. Amikor 1991-ben II. János Pál pápa hazánkba látogatott, népes csángó küldöttség kereste föl, meghatóan kérve: papjaik az istentiszteletet és a gyónást magyar nyelven végezhessék. Azóta tíz év telt el és ügyükben nem történt előrelépés. Sőt, a mintegy százötvenezer főre becsült kis népcsoportot egyre inkább a beolvadás veszélye fenyegeti, pedig Európa egyik megőrzésre érdemes, sok kulturális és nyelvi értékkel rendelkező, archaikus népcsoportja. Nekünk magyaroknak különösen fontos a megtartásuk, mert őstörténetünk jónéhány kérdőjelére a csángók kutatása adott és adhat feleletet, nem szólva nyelvünk kapcsolódási pontjairól.

Sokat beszélünk a csángókról, de talán kevesen tudják, hogy honnan származik ez a rejtélyes nép, kőkemény identitásával és istenhitével. A magyarság figyelme jószerével csak mintegy hetven éve fordult keleten rekedt rokonai felé, akkor indultak meg azok a kutatások, amelyekre ma is támaszkodnak a csángókkal foglalkozó nyelvészek, néprajzosok, történészek, antropológusok. Elsősorban Domokos Pál Péter és a nemrég elhunyt Lükő Gábor írásai hívták fel a figyelmet a csángókra a XX. század húszas-harmincas éveitől kezdve.

Problémát okoz már az elnevezésük is, hiszen a „csángó” név eredetét a legkülönbözőbb módon magyarázzák. Lényegében minden megfejtésnek van logikája, de hogy melyik takarja a valóságot, azt nehéz lenne eldönteni. Főleg

a régi kutatók szerint (például Horger Antal) a csángó szó legközelebbi rokona a „kóborló”, „vándorló”, sőt a „cammog” szó is. De eredeztetik a „csonk” szóból is, hiszen a magyarságnak egy „csonkolt” része. Mivel télen csengős szánnal járnak, némelyek a „csengetés” szóból származtatják, de Pető Dénes még 1864-ben a „csán” – megcsinál – szóból származtatta. Egy részüket IV. Béla telepítette Moldvába határőrzésre, az ellenséget a harang félreverésével – „csángatással” – jelezték. Ez is egy megfejtés. Még sok találgatás létezik, de a lényeg, hogy mára a csángó szó gyűjtőfogalom és a bujdosó, kóborló szinonimájává vált.

Több csoportot illetnek csángó névvel: 1. Olyan magyarokat, akik a középkortól kezdve a moldvai és a havasalföldi területeken – elsősorban a Szeret és a Prut völgyében – éltek. 2. A székelyektől levált romániai magyar népcsoport összefoglaló neve (gyimesi csángók, hétfalusi csángók, dévai csángók). 3. A székelyektől különvált népcsoport, ebben az értelemben „elvándoroltként” használják a csángó szót.

Gyakran – helytelenül – így nevezik a bukovinai székelyeket és a közülük kiszakadt aldunai székelyeket is. (Sőt, a második világháború után csángónak nevezik – szintén helytelenül – a Dunántúl egyes vidékeire a németek helyére betelepített, Csehszlovákiából érkezett magyarokat és az alföldi telepese agrárlakosságot is. Utóbbi értelemben a „csángó” szó a „telepes”, „idegen” jelentést vette föl.) Thúry László szerint – a XIX. század végén élt úgynevezett „északi csángókat” – a honfoglaláskor a Kárpátokon kívül maradt (hagyott), illetve a besenyő veszély megszűnte után oda kitelepült magyar családok alkotják. A moldvai csángó magyarok nagyobb része tehát a honfoglaláskori ősmagyar települések maradványa. Ők alkotják a negyedik, egyben a legkorábbi csoportot.

Az Európa Tanács határozata a moldvai csángókra vonatkozik, így velük foglalkozunk részletesebben. Ho-

gyan kerültek mai lakóhelyükre, mi adta az erőt e maroknyi csoportnak, hogy évszázadok óta – a legnagyobb sanyargatás ellenére – megtartották identitásukat, ellenálltak minden beolvasztási kísérletnek? Lakóhelyük a keleti Kárpátok és a Prut folyó közé eső területen van, annak is középső és déli részén, a Pruttól nyugatra, a Kárpátok és a Szeret között, a Tatros, a Tázló és a Szeret folyó völgyében. Moldvában a vlach (a románok ősei) bevándorlás csak a XIII. században kezdődik meg nagyobb számban, és az 1400-as években már ők tették ki Moldva fő népességét. Egyébként etnikailag Moldva igen vegyes összetételű; rutének, ukránok, tatárok, örmények, zsidók és más kisebb népek lakják e területet. A moldvai csángók számánál abból kell kiindulni, hogy aki katolikus, az magyar, vagy magyar volt. Római statisztikák szerint mintegy 250 ezer katolikus él Moldvában, reális becslés szerint ennek mintegy egyharmada, tehát 80-100 ezer ember beszélt egy archaikus magyar nyelvet (ma talán 50-60 ezren). Gunda Béla (1988) munkáiban a csángó elnevezést nem használja – Lükő Gáborhoz hasonlóan – moldvai magyarokról és moldvai székelyekről ír. Úgy ítéli meg, hogy ők a honfoglalás előtt a Kárpátokon kívül maradt magyarok utódai, akik a honfoglalás óta megszakítatlanul élnek mai lakóhelyükön, Moldvában. Feladatuk volt, hogy hátvédként a Kárpátoktól keletre eső folyóvölgyekben letelepedve biztosítsák a Kárpát-medence elfoglalását. Eredetüket illetően más feltételezés is létezik, például Cséri István szerint (1993) több, egymástól megkülönböztethető magyar tájról, különböző időkben kerültek mai lakóterületükre. Tény, hogy a mai Moldvát ellenőrzésük alatt tartó királyaink a tatárok ellen határőrzőket telepítettek; a mai Szucsavától Bákóig a Szamos völgyéből, délre pedig Székelyföldről származókat. A székely eredetűek nem nevezik magukat csángóknak, ellenben a szamosvölgyiek és egyéb nem székely származásúak igen.

Megemlítendő az a származtatás is, amely szerint II. Endre magyar király 1211-ben a Német Lovagrend tagjait hívta meg a keleti határ védelmére, de olyan rosszul bántak az ottlakókkal, hogy 1225-ben kivonta őket a védővonalból, és helyükbe magyar határvédőket telepített. Az utóbbiak lettek volna a moldvai csángók első csirái. Később – a XIV. században ugyanerre a területre költöztek a magyar király által kiutasított huszita magyarok is, de az 1400-

az években is rajzoltak ki magyarok Moldvába. Szegedi Gergely XVI. századi énekeskönyvében írja: „ez időben Zsigmond imperátor számkivété a magyarokat, akik Hus János tudományát vették vala, kik felkelvén egyetembe bemenének Moldauba...”

Az eredet valahol a származási elméletek szintézisében kereshető: a moldvai csángók legkorábbi csoportját a Kárpát-medencébe be sem jött magyarok alkotják és vannak köztük Erdélyből kitelepített székelek és más, ugyancsak Erdélyből kitelepült vagy kitelepített csoportok. Egy biztos: mindenképpen a magyar nemzet részei.

Román megnyilvánulásokban még most az Európa Tanács határozata után is elhangzott, hogy a moldvai csángók román származásúak, és ezt a magyartól kissé eltérő nyelvükkel támasztanak alá. Alapos nyelvészeti kutatások pedig éppen azt igazolják, hogy a csángó nyelvjárás a magyar eredet egyik perdöntő bizonyítéka, mivel a sok évszázados elszigeteltség következtében máig megőrizték a sok esetben középkori állapotnak megfelelő magyar nyelvet. A nyelvújításkor, illetve az azután elkezdett szavak román megfelelőjét használják, mivel a magyar szót nem ismerik. Radi Rosetti (1905) elismeri az ottani román helynevek magyar eredetét, összehasonlításként táblázatot állított össze (Grindes-Gerendás; Tarhaos-Tarhavas; Aldamas-Aldomás stb.)

Az újabb idők genetikai vizsgálatai még pontosabb képet adnak a csángó magyarok származásáról. Az eredmények azt mutatják, hogy a honfoglaláskori magyarság génösszetételét tükrözik. Nem, vagy csak alig keveredtek más népekkel, ebben segítette őket vallásuk és magyarságuk tartása. Az is kiderült, hogy genetikailag igen távol vannak a kunoktól és a románoktól. Európa történetében egyedülálló jelenség, hogy legalább 750 éve egy helyben laknak. A baszkok mellett Európában nincs még egy népcsoport, amely 500 évnél hosszabb ideig megőrizte volna genetikai hovatartozását. Czeizel Endre genetikus erről így ír: „Tudatosítanunk kellene a világgal, hogy Európában van egy ősi népcsoport, mert ez tudományos kuriózum. Ha a baszkok az európai történelemben szimbólumot jelentenek, azt hiszem erre a csángóknak is igen jó esélyeik vannak.”

A mohácsi vészig a moldvai magyarok a magyar királyok természetes védelmét élvezték. Papjaikat is Magyarországról kapták. Később a magyar papok helyét lengyel jezsuiták vették át és ettől kezdve elfogytak a csángók lakta területről a magyar anyanyelvű papok. Róma Moldvát és a Havasalföldet missziós területeknek nyilvánította és az olasz misszionáriusokat – leggyakrabban konventuális minoritákat – küldött a katolikus vallásgyakorlás védelmére. A magyarul nem tudó olasz papok betelepültek a magyar plébániák-

ra, de híveik számára idegenek maradtak. Ezt bizonyítja a sok, magyarul tudó papot kérő panaszos levél a vatikáni levéltárban. Pedig a csángók azóta is tartják ősi katolikus vallásukat. Jelképeik valamilyen módon a fényszimbolikához kötődnek, az egyház, a Nap, Krisztus, Mária, a hajnal rendszerében mozogva. Mária – „Babba Mária” – alakja többször jelenik meg fohászaikban, mint Jézusé. Nem véletlen, hiszen a magyarok ősi istenanya-kepe Emese révén mindig is szorosan kötődött az anyasághoz, a védelmet nyújtó anyai szeretethez. Az sem véletlen, hogy Szent István Szűz Máriának ajánlotta föl országát, kérve segítségét és védelmét.

Az '50-es évek közepétől Európában példátlan erőszakos asszimilációs intézkedéseket vezettek be a csángók lakta vidéken. A magyar iskolákat, óvodákat bezárták, a templomban tilos volt „az ördög nyelvén” beszélni, tilos volt a kapcsolattartás anyaországi és erdélyi magyarokkal, a hírközlés, a könyvek és egyéb sajtótermékek teljes hiánya következtében a népcsoport szükségszerűen elvesztette értelmiségét. Kiszolgáltatottakká váltak, védelemért nem volt

kihez forduljanak. Így a moldvai csángóság a „diszes” XX. század végére a teljes asszimiláció küszöbére került. Halvány reménysugarat jelentett számukra 1991 márciusában Sepsiszentgyörgyön megrendezett „csángó gyűlés”, és az utcákon fel-feltűnő Csángó Újság. 1990 óta Magyarországról is többen mennek kutató-gyűjtőútra, sőt az idén ötödik alkalommal rendezték meg a Csángó Fesztivált Budapesten. És új csángó költő is „született”, Duma András személyében.

A mindenkori magyar kormánynak kötelessége a nemzettől távolcsadott csángó magyarok sorsának követése és fennmaradásuk segítése. Az Európa Tanács mostani határozata talán fölhívja a világ figyelmét is erre a veszni indult népcsoportra. Talán a Vatikán lelkiismerete is fölébred, és lehetővé teszi számukra, hogy templomaikban anyanyelvükön imádkozhassanak. Ez jelentené számukra a megtartó erőt a túléléshez.

Hankó Ildikó
(Magyar Demokrata)

Jöjjenek a csángók és az ujburok?

Gének, kultúrák, emberek

A földön élő sokféle ember egymáshoz való viszonya, biológiai, kulturális rokonsága mindig is izgatta a történet-tudománnyal foglalkozó kutatókat, de az átlagembert is. Más módszer nem lévén, eleinte külső jegyek alapján hasonlították össze a földrajzilag egymástól elkülönülten élő embercsoportokat. Nemcsak az élőket, hanem az ásatások során előkerült csontokat is. ahogy gyűltek az adatok, lassan kirajzolódott az emberiség származási vonala, bár éppen a módszerek pontatlansága miatt sok bizonytalansági tényező is terhelte a kialakult elméleteket.

Az emberi csoportok testi megjelenését a fizikai antropológusok foglalták rendszerbe, lelki alkatukat pedig a pszichológia egy sajátos ága kutatta, kulturális, nyelvi rokonságukat néprajzosok, régészek, zenetörténészek, nyelvészek vizsgálták. A tudományok ezen ágainak fejlődését törte meg a második világháború, ami után „kiátkozták” azokat a kutatókat – és velük együtt a tudományukat is – akik ne adj’ Isten éppen antropológiával, pszichológiával vagy genetikával foglalkoztak. Így egy időre megszűnt létezni az emberi csoportokkal mint biológiai egységekkel foglalkozó tudomány, illetve különböző kerülő utakon – mellőzést is vállalva – néhány ember átvitte a túlsó partra nem a „szerelmet”, hanem a szakma felhalmozott információtömegét. Természetesen a világ boldogabbik végén a fejlődés ezen a téren csak egy kis időre lassult le, így voltak, akik továbbadták a stafétabotot. Mára pedig már ott tartunk, hogy elkészült az emberi géntérkép, legalábbis 97%-ban. A molekuláris biológia olyan mélységekig hatolt az életlényegének megértése terén, hogy segítségével évtizedekkel ezelőtt még csak nem is sejtett kérdésekre adják meg a választ. Az ember genetikai múltját régóta kutatták, hiszen mi lehetne izgalmasabb, mint fajunk biológiai történetének feltérképezése.

Az ehhez vezető utat a molekuláris biológia rohamos fejlődése teremtette meg. A biológusok hosszú ideig a ma élő emberek vérmintáinak vizsgálatával próbálkoztak, elsősorban a vérésejéket, különösen a változó-kony antigéneket, köztük az Rh (Rhesus-)-faktort és az immunglobu-

linokat vizsgálták. Ez a módszer már alkalmas volt arra, hogy összetartozó embercsoportok biológiai rokonságát igazolják. Az egyik jól használható módszert a japán Hideo Matsumoto osakai orvosprofesszor dolgozta ki. Matsumoto professzort elsősorban a japánok eredete izgatta, mert elméletek ugyan voltak ezt illetően, de azok mindegyike valahol „sántított”. Ezért a neves professzor a ma élő mongoloid típusú népekben vizsgálta a különböző immunglobulin-változatok eltérő gyakoriságát. Ezzel sikerült megállapítania, hogy a japánokra jellemző változatok legnagyobb gyakorisággal a burját-mongoloknál fordulnak elő, ezzel igazolta a japánok eredetét. A sikeren felbuzdulva Matsumoto 1988 novemberében mutatta be a világ kutatói előtt Kaliforniában az általa elkészített világ markertérképét. A szenzációs és óriási munka sok nép vándorlási útvonalát és őstörténetét a helyére tette.

Miután a magyar nép távolba vezető származását is sokféle módon és helyről magyarázták történelemszeink, nem volt haszontalan kikérni a japán professzor véleményét e témában. Mivel Matsumoto a volt Szovjetunó és Kína szinte minden nagyobb népcsoportját megvizsgálta, a keletről jött magyarság eredetére vonatkozóan is volt összehasonlító mintája. Az Orszá-

gos Hematológiai és Vértranszfúziós Intézet közreműködésével tizenkétezer mintát kapott vizsgálatra: az első kétezer „randomnak” számított (válogatás nélküli), a többi a Kárpát-medence olyan területeiről, ahol feltehetőleg az őslakosság leszármazottai éltek, tehát nagy valószínűséggel a török idők alatt is lakóhelyükön maradtak. Egyébként a minták a Kárpát-medence magyarok lakta területeiről arányosan vették. A vizsgálat után a következő eredmény született: az a markerjelleg, amelynek legnyugatibb elterjedési területe a Kárpát-medencében a magyarok között található meg, legkeletebbre Euráziában Kelet-Turkesztánban az ujburok és a jugarok között fordul elő, de megtalálható Mongólia egyes délnyugati területein is. Ezzel fölhiúta a tudományos világ figyelmét arra, hogy e két etnikum között immunológiai hasonlóság állt, illetve áll fenn. Ugyanezt a hasonlóságot viszont nem találta meg a finneknél és a „tisza” ugor népeknél, de előfordul a mai finnugor etnikumnál. Egy másik úgynevezett „délmongoloid” immunglobulin-változatot (sajátos vérfeszerje) is kimutattott Matsumoto professzor, amelyik Turkesztánban éppúgy előfordul, mint a Kárpát-medencében. Tehát a biológiai tények egyértelműek, a népek mozgásának kutatása időben és térben már a történelemsze feladata, de nem csőlátással és összekötött kézzel, mint tették eddig az egyetlen uralkodó elmélet, a kizárólagos finnugor rokonság papjai és hívei.

Aztán a nyolcvanas évek elején megszülettek az új biokémiai módszerek, és a figyelem a fehérjéről egyre inkább az azokat kódoló DNS (deoxiribonukleinsav) felé fordult. Ezzel új lendületet vettek a humángenetikai kutatások. 1984-ben – elsőként a világban – a Berkeley Egyetemen (Kalifornia) az azóta elhunyt Allan C. Wilsonnak sikerült meghatározni régen elhalt szövetekből származó gének szekvenciáját (sorrendjét), miután „másolatot” készítettek (klónoztak) egy a múlt században kihalt afrikai lőféle bőréből származó DNS-ből. Egy évvel később a svéd Svante Peebo már több mint 4400 éves egyiptomi múmia DNS-ét klónoztta. Ezután még számos „buktatón” kellett túljutni a DNS-

vadászoknak, amíg eljutottak a pontos, megismételhető módszerek kidolgozásáig. Sokat tett ezen a téren az Oxfordi Egyetem professzora Bryan Sykes, aki az ásatag emberi csontokból vont ki sikeresen DNS-t (Sykes ajánlotta föl, hogy laboratóriumuk elvégzi Hruz Mária és a Petőfiénektől vett csontmaradványok összehasonlítását). Fontos tudni, hogy a sejtben két helyen fordul elő DNS: többsége a sejtmagban van, de a sejtmagon kívül, a citoplazmában lévő mitokondriumok (anyagcsere folyamatok irányítói) is tartalmaznak DNS-t. A sejtmag DNS-étől eltérően a mitokondriális DNS egyetlen darabban adódik át az anyasejtből az utódsejtbe. Magyarán: a mitokondriális DNS mindig az anyától származik, a sejtmag-DNS fele az apától, fele az anyától kerül az utódba. A gyakorlat azt mutatta, hogy könnyebb hozzájutni a mitokondriális DNS-hez, így rutinvizsgálatoknál ma főleg ezt használják. A gyűrű alakú mitokondriális DNS-nek előnye az is, hogy egy-egy sejtben akár tízezer is található belőle.

Mindenesetre a DNS vizsgálatával és összehasonlításával megerősíthetik vagy megcáfolhatják a ma élő emberi csoportok rokonságát, illetve egymástól való távolságát, mintegy „időkapuszulaként” használva a DNS-t. A fentebb említett Wilson és csoportja a mitokondriális DNS segítségével becsülte meg a Föld más-más tájairól származó emberek genetikai rokonságának fokát. A módszer és az eredmények parázs vitákat váltottak ki, de az idő haladtával, a módszerek finomodásával egyre biztonságosabb eredmény birtokába jutnak a humángenetikusok.

Mint említettem, Matsumoto professzor még immunglobulinokat hasonlított össze és úgy jutott arra az eredményre, hogy messze keleten élnek olyan népek, amelyek genetikai rokonságot mutatnak a magyar etnikummal: ők az említett ujgurok és jugarok. A genetikai vizsgálatot azóta spanyol kutatók is elvégezték. Réthy Lajos humángenetikus tájékoztatott arról, hogy Perez-Lezaun, barcelonai professzor a legkorszerűbbnek számító módszerrel kimutatta (1999. évi közlés), hogy az ujgurok európai rokonsággal dicsekedhetnek. Ez kiválóan egybeesik Németh Gyula turkológus azon véleményével, hogy az ujgurok az ősi hun nyelv egyik változatát beszélik. De közeli rokonságot vélt felfedezni Bartók Béla a zenéjükben, Kiszely István antropológus és mások külső megjelenésükben. Az ujgurok és a velük rokon népek máj számon tartanak bennünket, mint népük „Nyugatra szakadt” ágát.

Az ujgurok Kína nyugati részén élnek egy autonóm tartományban, mintegy hétmilliónyian, tőlük szakadtak le nagyon régen a jugarok, akik Kanszú tartományban élnek, mintegy tízezeren; utóbbiak tisztábban őrizték meg szokásaikat, kultúrájukat, mint az ujgurok. A középkorban az ujgurok egyes csoportjai a kínaiak elől menekülve egészen a Volgáig jutottak, lehetséges, hogy Julianus barát találkozott velük.

Viharos történelmünk során a magyarság többször került olyan helyzetbe, hogy létszámának csökkenése már-már a létét fenyegette. Okos vezetőink rokon népek betelepítésével akadályozták meg a fenyegető nemzetihalált. Elég, ha Béla hercegre – későbbi IV. Béla királyra – gondolunk, aki azért indított útnak négy dominikárius szerzetest, hogy a Kárpát-medencén kívül maradt testvéreinket megkeressék, és áthozzák az új hazába. Ilyen két lemaradt csoport volt a baskíriai magyarok és a szavárd magyarok. Julianus útját és történetét sokszor és sokan leírták már, így ezt nem részletezem.

A betelepítések közül feltétlen meg kell említeni a jászokat, a kunokat és a besenyőket. Ha nem is voltak azonosak a magyar etnikummal, mint rokon népek könnyen megtelepedtek a Kárpát-medencében és identitásukat megtartva máig jól érzik magukat az új hazában, új „vérátömlesztéssel” gazdagítva a magyarságot. A jászok a kunok közel egy időben telepedtek le a XIII. században, a besenyőket a X-XII. század között magyar királyok telepítették le. De említhetném a palócokat is.

Napjainkban hasonló megrázkódást él át a magyarság a trianoni rablódiktátum és amiatt a több évtizedig tartó lelki rombolás miatt, amit a kommunista ideológia okozott a családok széttörésével, az értékrend felbomlásával. Ma ott tartunk, hogy az ezredforduló egyben demográfiai fordulatot is hoz: 2001-ben hazánk lakóinak száma a kritikus tízmillió alá esik, de 2050-re már nyolcmillióra csökkenhet az ország lélekszáma.

Mit lehet ilyen helyzetben tenni? A gondolkodás átformálása, a családbarát politika, a helyes értékrend visszaállítása mellett szóba kerülhet – végültség esetén – a betelepítés is. De mely népek érezhetik otthonuknak a Kárpát-medencét, kik azok, akik könnyen és gyorsan integrálódhatnak? Elsősorban azok a magyar testvéreink, akiket elszakítottak az önkényesen meghúzott határokkal. Csakhogy nekik van egy sokkal fontosabb feladatuk, mondhatjuk küldetésük: lakó-

helyükön maradni és fenntartani a magyarok lélekszámát, nyelvét, kultúráját. Akkor kik jöhetnek számításba? Elsősorban a csángók, hiszen felük már elvesztette a magyar nyelvét és úgy tűnik, nem menekülhetnek meg a román asszimilációtól. Emellett a Kárpát-medencén kívül élnek, így behívásuk a határon túli területek etnikai összetételét sem rontaná. Réthy Lajos humángenetikus szerint jelen helyzetben 20-25 ezer fiatal család és ugyanennyi magányos fiatal, csángó származású telepesség befogadása lenne reális. Talán a túlélést jelentené keleten maradt rokonainknak – ujguroknak, jugaroknak – a befogadása is, mivel erőszakos asszimilációjuk a végéhez közeledik, többségük pedig úgyszólván mai lakóhelyén maradna. Kína talán jó néven is venné, ha megszabadulna az állandóan „mozgolódó”, szokásaikhoz ragaszkodó ujgurok egy részétől. Befogadásuk nem lenne más, mint folytatása a hun, avar, magyar, székely, palóc, besenyő, kun stb. bejöveteleknek. Velük új erőre kaphatna Karácsony Sándor (1985) által oly találóan jellemzett „magyar észjárás”. Arról nem is szólva, hogy elébe mehetnénk az Európai Unió kívánalmainak is, amelyek szerint a globalizációs tendenciák alapján várhatóan előírják számunkra a külföldiek befogadását. Réthy Lajos szerint mintegy 250-300 ezer fő befogadása elnéptelenedő falvainkba, parlagon hagyott földjeinkre jótékony hatással lenne lélekszámunk csökkenésének megakadályozására. Mint említettem, ez nem új találmány, több ezer éves gyakorlat, amit István király, Béla herceg és mások is gyakoroltak. Napjainkban Izrael állam is ezt a módszert követi népe fennmaradása érdekében, több százezres tömegben hívták-hívják be és telepítik le az évszázadok óta más-
hol élő zsidókat.

Természetesen a fentiek elsősegélyként jöhetnek számításba, mert az igazi és végleges megoldást a népszaporulat felívelése jelentheti. Azért érdemes elgondolkodni azon, hogy kárát látta-e magyarságunk annak idején a kunok, besenyők, jászok, székelyek befogadásának? A válasz kézzel fogható: ma is itt élünk a Kárpát-medencében. Még. Hogy a következő évezredben sem tűnjön el a magyarság Európából, haladéktalanul meg kell tenni mindent, ami megmaradásunkat biztosítja. Mert igaz, hogy a „sokszínűség” gazdagít, de csak akkor, ha van egy állandó „alapszín”, ami keretbe foglalja a nemzetet.

Hankó Ildikó
(Magyar Demokrata)

Nyelvi fasizmus a XXI. században

2000-ben egy szeptemberi délelőtti hattagú küldöttség érkezett a moldvai Klézsére. A román oktatási minisztérium és a bukaresti Kisebbségi Hivatal magyar nemzetiségű szakemberei, valamint a Moldvai Csángómagyarok Szövetségének két hölgytagja azt mérte fel, milyen igények mutatkoznak a magyar tanítási nyelv bevezetésére a csángók lakta községben. A kis csoporthoz csatlakoztak azok a szülők is, akik gyermekeik számára az anyanyelvű oktatást kérték.

A formalitásnak is tekinthető terepszemlélet egy 20-25 fős, szemmel láthatóan erősen ittas csoport megjelelése zavarta meg. A társaságot személyesen Ivan Joca (eredeti nevén Zsóka János) polgármester, valamint Klézse katolikus plébánosa és a Nagy-Románia Párt helyi főnöke vezette. A felajzott emberek „le a magyarokkal!” és hasonló jelszavakat kiabáltak, szidalmakkal halmozták el a szülőket és a delegáció tagjait. Mi több – az ottani viszonyokra egyébként jellemző módon –, a törvényesség felügyeletével megbízott prefektúra igazgatója, Dumitru Nada is beszállt a balhéba: személyesen kezdte biztatni az egyre agresszívvá váló tömeget, hogy álljanak ellen a magyar betolakodóknak, a félelemtől reszkető magyarokat pedig szemberöhlögte: „Úgy kell nektek!” A csángószövetségtől érkezett két hölgy menekülése akciófilmbe illett: másodperceken múlt, hogy sikerült kitörniük az autójukat megrohanó és felborítani készülő tömeg gyűrűjéből.

A Vatikán is felelős

Bármilyen meglepő, a fenti történet csupán a jéghegy csúcsa. S nem csak azért, mert már többször is előfordult a Csángóföldön hasonló eset. (Egy ízben Kötő Józsefet, a nemrég leköszönt bukaresti kormány oktatási államtitkárát ütötték kis híján agyon a botokkal felfegyverkezett, pálinkával és a helyi plébános ígéjével feltüzelt emberek.) Itt sokkal

többről van szó, mint néhány janicásár pap és helybeli pártcsicskás ad hoc akciójánál. A moldvai csángómagyarok helyzete lakmuszpapír, amely megmutatja, milyen is a román kisebbségpolitika valójában. Beke György egyik írásában sorsképletnek nevezi a csángó magyarság szomorú történetét, amelynek árnyéka a ma még virulens kárpát-medencei magyar kisebbségekre is kivetül.

A XXI. század Romániájában, a Szeret és a Tatros partján ma is tiltják az anyanyelv szabad használatát. A magyar származású, de tanulmányaik során a román nacionalizmus legsötétebb eszméivel átítatott katolikus papok jóvoltából Moldova az egyetlen terület Európában, ahová még nem jutott el az anyanyelvű liturgiát előíró második vatikáni zsinat szellemisége. Ki kell mondanunk: azért, hogy ez a szégyenletes, a mai világban teljesen abszurd helyzet kialakulhatott, a Vatikán is felelős, hiszen tudnak, mert tudniuk kell arról, ami ott történik. Elég, ha II. János Pál 1991-es magyarországi látogatására gondolunk, amikor a moldvai csángók 1200 aláírással ellátott kérelmet juttattak el a szentatyához, hogy gyakoroljon hatást a bukaresti és jászvásári püspökökre az anyanyelvhasználat ügyében. Mind ez idáig azonban még csak szóba sem került a kérdés, beleértve a pápa 1999-es – Erdélyt és a katolikus híveket egyébként nagy ívben elkerülő – romániai látogatását is. Mondják persze, hogy a Vatikánban nagyon erős a román lobb. Ám ezt az

érvet meg is lehet fordítani: ha egy görögkeleti ország ilyen erős érdekérvényesítési lehetőségekkel rendelkezik Szent Péter városában, az eredmények láttán vajon milyen jellel minősíthetjük a katolikus magyar lobbit? Ha a Vatikán felelősségét szóba hozzuk, beszélünk kell magunkról is: a magyar katolikus egyháznak erkölcsi kötelessége lenne, hogy aktív felelősséget vállaljon a moldvai csángókért, ám ennek a mai napig nem látni a jelét.

A legújabb fejleményt a jászvásári püspök, Petru Gherghel – eredeti nevén Gergely Péter – kolozsvári látogatása jelentette, ahol a janicásár főpap a szélesebb közönséggel is ismertette nézeteit. (Ha már a janicásároknál tartunk, érdemes tudni, hogy a magyar nyelvű liturgia csángóföldi bevezetését Petru Gherghellel együtt vehemensen ellenző bukaresti érseket, Ioan Rabut eredetileg Rab Jánosnak hívják, s Kézdivásárhelyen élő idős édesanyjával ma is magyarul levelezik.) Petru Gherghel szerint püspöksége hű kíván maradni kétszáz éves hagyományaihoz, ezért a moldvai csángóknak csakis a szertartások hivatalos nyelvén, vagyis románul celebrálhatnak misét. A püspök az anyanyelvi liturgia bevezetéséért folyó aláírásgyűjtéseket nem egyszerűséggel csalásnak nevezte, hozzátéve: a miséket azoknak is román nyelven tartják, akik a „csángó zsargont” beszélik. Gherghel szerint ugyanis csángó nyelv nem létezik.

Nem mondott újat ezzel a nacionalista nézeteit a püspökség kétszáz éves hagyományaival alátámasztani igyekvő Gergely Péter, ismételnénk meg a püspök szavain felháborodott erdélyi magyar sajtóval együtt, hiszen amint a kommentárok is írták, az elnyomásnak, a nyelvi dominanciát tartósító hatalmi praktikáknak valóban mély hagyományai vannak Romániában. És zseniális ráérzéssel jegyzi meg a kolozsvári Krónika publicistája: „A püspök Kolozsvárra csupán egy szónyi újítást hozott: ama kis nyelvi leleményét, amellyel zsargonnak nevezte a csángók nyelvét. De még

ezzel a kis újítással is hagyományai talaján maradt. Hiszen a zsargon: tolvajnyelv; akik használják: bűnözők. A jászvásári püspök tehát egy szóban mondta ki: bűnözők azok, akik ragaszkodnak anyanyelvükhöz, akik használni szeretnék azt életük színterén.”

A miniszter játéka

A moldvai magyarság másik nagy problémája a magyar nyelvű tanítás hiánya, noha a liturgiához hasonlóan elvileg itt is meg lenne a jogszabályi lehetőség az anyanyelvhasználatra. De hogyan is lehetne magyar tantervű oktatás Moldvában, amikor a helyi hatalmasságoktól a törvényesítést felügyelő prefektúra-igazgatót – mint azt mindjárt látni fogjuk – az anyanyelvhasználat jogát kézjegyével biztosító miniszterig mindenki csatasorba áll, ha akár csak egy magyar nyelvű csoport létrehozása szóba kerül? Mit várhatunk a jogszabályoktól, ha maga a törvényalkotó, valamint a törvény öre gördít akadályokat azok érvényesülése elé?

Két évvel ezelőtt úgy tűnt, megmozdul valami. Először az Európa Tanács Komlóssy József vezette küldöttsége látogatott el a csángó falvakba, hogy az ott tapasztaltakról jelentést küldjenek Strasbourgba. Aztán Németh Zsolt külügyi államtitkár tett idén tavasszal népes küldöttség élén történelmi látogatást Klézsén és a megyeszékhelyen, Bákóban. A nemzetpolitikai áttörésnek számító vizitet és a lelkes fogadtatást – magyar állami delegáció addig soha nem járt a Csángóföldön – azonban beárnyékolta a helyi lap másnapi szalagcíme: „Klézsén megkezdődött az erőszakos elmagyarosítás!” Megjelentek a hasonló alkalmakkor már menetrendszerűen feltűnő, magyarellenes jelszavakat skandáló csoportok is, noha ezúttal (még) nem került sor tettlegességre. Mindenesetre a látogatások megtették a maguk hatását: Andrei Marga, az akkori oktatási miniszter rendeletet hozott az anyanyelven tanuló iskolai csoportok és osztályok létrehozásáról, a Bákó megyei prefektus pedig ünnepélyes ígéretet tett ennek végrehajtására.

Ezt követően állt össze az a bizottság, amely két csángó községben – Klézsén és Pusztinán – mérte fel a magyar tannyelvű oktatás be-

vezetése iránti igényeket. Ekkor történt a bevezetőben említett incidens is. A bizottság azonban mégis elkészítette jelentését, amelyből kiderült: a sorozatos megfélemlítések dacára Klézsén tíz, Pusztinán pedig nyolc szülő kérte gyermeke számára a magyar tanítási nyelv bevezetését, a sovinszta megyei tanfelügyelőség nagy bánatára. Közben Anghel Stanciu, a közelmúltban leköszönt törvényhozás oktatási bizottságának nagyromániás elnöke is meghúzta a vészharangot: Mugur Isarescunak írt levélben „a Bákó megyei románok” elmagyarosításának veszélyére figyelmeztette az akkori miniszterelnököt. Néhány nappal azonban azt követően, hogy a sovinszta politikusa a „moldvai románok” védelmében tollat ragadott, örömdetes hír látott napvilágot: külön miniszteri rendelet biztosítja a jövőben a magyar nyelvű tanítást azokon a moldvai településeken, ahol erre igény mutatkozik. A hírt maga az oktatási miniszter jelentette be.

Néhány órával később azonban Andrei Marga – akit hazájában, csakúgy, mint Nyugaton, szívesen ruháznak fel az „európai” jelzővel – 180 fokban fordulatot tett: a beígért rendelet helyett az egész ügyet visszapasszolta annak a Bákó megyei tanfelügyelőségnek, amely mindig is a magyar nyelvű oktatás legmilitánsabb ellenzője volt. A miniszter ezzel gyakorlatilag pontot tett az ügy végére. Közben kiderült az is, hogy a Bákó megyei prefektus – aki Németh Zsolt államtitkárnak oly szívélyes ígéreteket tett az anyanyelvű oktatás kapcsán – a nagyromániás Stanciu példáját követve suttyomban levelet írt Mugur Isarescu miniszterelnöknek, hangsúlyozva, hogy „a magyar nyelvű oktatás bevezetése etnikai konfliktusokat idézne elő a régióban”.

Egy különös adásszünet

A néhány hete lezárult román parlamenti ciklus utolsó heteiben Bihar megye egyik parlamenti képviselője, a fiatal Szolágyi Zsolt interpellációval fordult Mugur Isarescuhoz a csángók anyanyelvű oktatásának szabotálása, valamint egy hasonló vonatkozású, igen érde-

mes ügy miatt. Történt ugyanis, hogy amikor a román televízió szokásos hétfői magyar adásában a csángók oktatási helyzetével foglalkozó riport került volna sorra, Bákó megyében elsötétültek a képernyők. Az esetre a mai napig nem érkezett magyarázat. A miniszterelnök azonban elutasította a válaszádat az interpellációra, s azt az illetékes minisztériumhoz – így például az oktatási tárcához – továbbította. Az „illetékes minisztériumok” pedig nyomban a válaszádat elnapolását kérték a képviselőtől. Azzal, hogy maga a miniszterelnök sem vállalta az anyanyelvű oktatás törvényadta lehetőségének biztosítását, egyértelművé vált a csángók megfélemlítését, alapvető emberi jogaik folyamatos megsértését hallgatólagosan a legfelső szinteken is támogatják. S ez aligha fog változni most, Iliescu második elnöksége alatt; még akkor sem, ha a Nastase-kormány – külpolitikai megfontolásokból – egy hónapon belül többet tett a magyarsáért, mint „demokratikus” elődje négy év alatt. A Csángóföld ugyanis már a XIX. század óta a nemzetállami asszimilációs politika kísérleti terepe a mindenkori román hatalom számára.

Szerencsére ma már egyre többen vannak, akik felismerték: Romániában addig nem lesz igazi demokrácia, amíg az önálló érdekvédelemre önhibáján kívül gyenge, végtelemül kiszolgáltatott moldvai magyarság alapvető emberi jogait, sőt létezését és anyanyelvét is elvitatják. Égető szükség van arra, hogy a nyugati közvéleményben tudatosodjon minden, ami Romániában történik – abban az országban, amely a NATO és az EU bebocsátására vár, s amelynek kisebbségpolitikáját Bill Clinton és az EU bukaresti nagykövete egyaránt példaértékűnek nevezte. Ahhoz viszont, hogy a moldvai csángók ügye nemzetközivé váljon, először Kolozsváron – vagyis az RMDSZ berkeiben –, illetve mindenekelőtt Budapesten kellene „nemzetiesíteni” a kérdést. Mert amíg mi itthon emberjogi jelentéseket írogatunk és Tibeért törtetünk, észre sem vesszük, hogy karnyújtásnyira tőlünk egy kicsiny népcsoport identitásának holokausztiát éli át. Egy népcsoport, amely a miénk, amely hozzánk tartozik.

Harrach Gábor

A valóság sokszor más...

CSÁNGÓ-MAGYAROKNÁL SÓGOR CSABA SZENÁTORRAL

A Kárpátokon túl még vannak, akik meg akarnak maradni magyarnak, de a rendszer most sem kedvez nekik. Nem kedvezett sem a nyolcvankilenc előtti, sem a mostani. Iskoláikban csak a többségi nyelven tanítanak, templomaikban a katolikus egyház egyetemesiségének szellemében románul imádkozhatnak, egyelőre még saját vallásuknak megfelelően. A kilencvenes években sokan megfordultak náluk és írtak róluk, voltak akik segítséget nyújtottak nekik, de a mindennapi megélhetés sokszor az illúziószöveget is így tizenegy év „könyörgés” után a valóságra ébresztette. A moldvai magyarságnak önállóan kell tennie azért, hogy megmaradhasson.

Nem jött el az idő?

Civil szervezeteik, szerveződések már vannak szép számmal. Március végén Sógor Csaba csíki szenátor kereste fel a moldvai csángómagyar szervezetek vezetői, akikkel a bákói református imaházban folytatott tárgyalásokat, majd a szervezetek irodáit látogatta meg. Általános benyomás: a valóság sokszor más, mint amiről egyesek álmodoznak. A csángók már többször aláírásokat gyűjtöttek. Hol a magyar nyelvű miséért, hol a magyar nyelv tanításáért. A fenyegetések sorozata, az elutasító válaszok sorozata követte egymást. A kilencvenhatos választások után az RMDSZ kormányzati szerepvállalása során a csángóság kérdésével külön szakember foglalkozott a tanügyminisztériumban. Eredménytelenül. A csángógyerek iskoláiban a mai napig még opcionális tantárgyként sem lehet tanítani a magyar nyelvet. A Bákó megyei tanfelügyelőség egyelőre hallani sem akar a magyar nyelv oktatásáról. A kisebbségi ügyekkel megbízott szaktanfelügyelő roma nemzetiségű. Ő ígéretet tett a csángók kérésének támogatására, de még ő is úgy látja „nem jött el az idő”.

Változás a szemléletben...

Amióta lehetőség van arra, hogy a férfiak munkát vállaljanak Magyarországon azóta a szülők még inkább kiállnak a magyar nyelv tanítása mellett. Azok az emberek, akik Magyarországra jártak, már megéreztek és látták: fontos, hogy gyermekeik is magyarul tanuljanak. Azok esetében egy szemléletváltásról beszélhetünk és így a többi falusfél is kezdi felismerni ennek a fontosságát. Az idegen munkavállalás tekintetében viszont megjelent a konkurencia. Egyházi emberek ügyködnek azért, hogy ne Magyarországra, hanem inkább Olaszországba menjenek a csángók dolgozni.

Aki magyarul tanít

Bilibók Jenő Pusztinán, a szülei házában tanít magyar nyelvet. Csíkszeredában végezte a középiskoláit, majd Debrecenben történelem szakon tanult. Az egyetem befejezése után hazatért és ott próbál meg tenni a magyar oktatásért. A Csángómagyarok Szövetség alelnökének

választották az elmúlt napokban, aki vállalta, hogy magyarul tanítja a kicsiket. A tanítás iránt van érdeklődés. Kapott egy feltucatnyi ABC-s könyvet és abból tanítja a diákokat. Ám a tapasztalat azt mutatja, hogy még az ilyen otthoni tanítás sem megoldás. A gyerekektől így nehéz számon kérni a tudásukat. Igaz, eredmények vannak, mert van, aki már olvasni is megtanult. Elsősorban azok érdeklődnek a magyar óra iránt, akik tudják, hogy más vidéken akarnak magyarul továbbtanulni. Így az sem véletlen, hogy a negyedikesekek vannak a legtöbben. Jenő két órán keresztül foglalkozik a gyerekekkel, de nem tudja, meddig csinálhatja, mert a szülei házában nincs megfelelő feltétel. Hálás azért, hogy ott tarthatja, de azért több tíz gyerek után takarítani órák után ...

A szülők is látják, hogy a megoldás az lenne, ha az iskolától lehetne termet kérni és ott lehetne tanítani. A magyar nyelvóráknak híre ment. Már nem csak a pusztinai gyerekek, de a szomszédos falvakból is járnak ide. A hír azonban a tanfelügyelőségre is eljutott. Nemrég egy tíz tagú tanfelügyelői küldöttség látogatott a faluba, és Jenőt, tanító társával együtt bekérítették. A magasrangú vendégekkel szemben a két magyar tanítót. Bilibók Jenő tudja: a helyi iskola igazgatója nem nézi jó szemmel a magyar órákat, mert akik oda járnak, azok negyedik osztály után elmennek az iskolából és ezzel csökken a gyereklétszám. A tanítás azonban folytatódik, eredménnyel.

Jól felszerelt irodák, tervek és határozott vélemény

A csángó szervezetek közül a Via Spei és a Moldvai Csángómagyarok Szövetsége Bákó városában működött irodát.

A Via Spei – Reménység Útja szervezetnek lelkes csapata van.

Farkas János elnök a szervezet irodáját is bemutatta. Kétszobás városi tömbház lakást bérelnek, havi ötven dollárért. A szomszédok tudják, milyen szervezet székel ott, de nem zavarja őket. A lakásban modern számítógépes technika. Már az idei pályázatok előkészítésén dolgoznak, hiszen csak a fenntartás nagyon sokba kerül. A beszélgetés során kiderül, hogy szeretnének egy honlapot is szerkeszteni, amely elérhető lenne az interneten.

Az iroda megtekintése előtt a szervezet vezetésével a bákói református imaházban beszélgettünk. Ám a gondok mellett a megvalósításokról is szó esett. Farkas János tájékoztatásából megtudhattuk, hogy az elmúlt év egyik legsikeresebb programja az „Ismerjük meg falvainkat” elnevezésű volt, amelyben a csángófalvak fiataljai találkoztak egymással. Ugyancsak eredménynek mondható, hogy a németországi szorb kisebbség meghívására az elmúlt nyáron harminc csángó fiatal utazhatott ki és ismerkedhetett meg az ottani kisebbséggel. Az ottani látogatás alapján fogalmazódott meg a szervezet vezetőjében is, hogy ha nem lehet az állami intézmények keretén belül megvalósítani a magyar nyelvű tanítást, akkor magánrendszerben kellene gondolkodni. Itt az első lépésben egy magyar nyelvű óvoda lenne nagyon fontos.

Farkas szerint semmiképpen nem jelenthet megoldást a csángók kitelepítése, mert csak a fiatalok mennének el és ők sem biztos, hogy jól éreznék magukat más vidéken. Szóba került a gyimesfelsőlaki iskola is. A szervezet vezetői szerint, akik oda elkerültek nem biztos, hogy hazajönnek. A megoldás az oktatás megvalósítására is a közösségi házak építése lenne, ahol lehetne megfelelő helyiségeket kialakítani.

A magyar nyelvű tanításról beszélgetve rámutattak annak fontosságára is, hogy azokat a fiatalokat kellene támogatni, akik Magyarországon tanultak és hazajöttek és itt-hon vállalnák a magyar nyelvű tanítást. Mert vannak olyan helységek, ahol a tanító kérdése sincs megoldva.

Az RMDSZ-el való együttműködés sem mondható kifogástalannak. A szervezet képviselői nem tartják jó

megoldásnak, hogy a parlamenti választások során például olyan jelötteket állítottak, akiket a helyiek nem ismertek. Itt felmerült annak az igénye, hogy máskor kérjék ki a csángó szervezetek véleményét is.

A csángószervezetek támogatói között van a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Illyés Alapítvány. A támogatásaikból működnek a szervezetek. A beszélgetésekből kiderül az is, hogy a csángóknak szánt mintegy százezer forintból közel nyolcvan százaléka máshol marad és csupán húsz százaléka jut a moldvai szervezeteknek.

A két szervezet az elképzelés szerint a közeljövőben közös irodát alakít ki. Programok és terveik vannak, véleményük is, amelyek egyre inkább megfogalmazódnak. Úgy tűnik a szervezetek vezetői is kezdik újragondolni stratégiájukat. A jelenlegi valós helyzetet figyelembe véve így képesek lehetnek arra, hogy eredményeket érjenek el a szülőföldön.

Sógor Csaba ígéretet tett arra, hogy a pályázatok előkészítésében irodája és ő maga is besegít. Valamint feljegyezte azokat a kérdéseket, problémákat, amelyek a beszélgetések során szóba kerültek. A honatyja még elmondotta, hogy a román törvényhozás felsőházában is képviselni fogja ügyüket.

Az örökös határ

Jelenleg a faluba nem jár az autóbusz. Legközelebb Csügségre kell vagy két órát gyalogoljon az, aki el akarja érni az autóbust. Telefon van a községben: egy a paplakon és egy a falu központjában, amely kártyával működik. A telefont is csak a falu határig húzták ki, onnan önköltségen kellett a paplakra kivezetni. A híveknek azonban ez is nagy szó, hiszen elzártan élnek egy völgyben, amelyek közigazgatásilag elcsatoltak 1952-ben Csíkszépvíztől Ágashoz csatolták, ahonnan harminc kilométerre van a falu. Az 1948-ig a falu lakossága görög-katolikus volt, aztán az egyház betiltásával ki ortodoxnak, ki római-katolikusnak keresztelkedett. Az ötszáz lakos aránya ma mintegy fele-fele. Ám magyarul beszélnek. Az iskolában ötvenhat gyerek tanul – románul. A katolikus templomban ma-

gyarul imádkozhatnak, mert ők még az erdélyi egyházkerülethez tartoznak. A lakosság fakitermelésből él és az állattartásból. Ahogy ebből lehet: nehezen. Az ingázás innen szinte elképzelhetetlen.

Kosteleken Salamon Antal katolikus plébános vállalta a magyar nyelvű tanítást. Itt harminc gyerek jár betűvetést és olvasást tanulni. Egyébként a tiszta magyar faluban az oktatás teljesen román nyelven folyik. A plébános diplomáját a tanfelügyelőségen is megvizsgálták és mivel román és latin nyelven volt kitöltve, arra kérték, hogy közjegyző által fordíttassa le. A latin és a román nyelvű szöveg azonos. A plébános a hetvenes évektől él a faluban és jól ismeri a helybelieket. A hívek járnak templomba és vallásukat is megtartották. A falu mintegy fele katolikus fele pedig ortodox. Nyelvben azonban a falu egységes – nyomatékost többször is Salamon Antal. A gyerekek viszont románul tanulnak, és a legutóbbi tantestületi ülésen is többen felvetették azt a kérdést, hogy a gyerekek nem értik az órák anyagát, hiszen a számtant az első osztályosnak is csak románul adják elő.

A többi Bákó megyei településhez képest sikerként könyvelhető el, hogy itt a többszöri kérésre 1999-től opcionális tantárgyként lehet tanítani a magyar nyelvet, igaz – csak összevont csoportokban. Azt sem hallgatja el a plébános, hogy francia nyelvet például egyetlen diáknak is lehet tanítani.

A magyar tankönyvekkel itt is gondok vannak. A bákóiaktól ilyen téren nem lehet semmire számítani. A Hargita megyei tanfelügyelőségről kaptak néhány könyvet. Amiből most tanulnak a gyerekek, azok még a régi rendszerből valók. Az első oldalakat kitéptük – mondja fanyarul –, de a szövegek használhatók olvasásra. Az ötvenhat tanulóból mintegy harmincan tanulnak magyar nyelven.

Az iskola azonban itt is veszélyben van. Az értesülések szerint több iskolát is felszámolnak a közeljövőben; úgy hírlik, Kostelek iskolája is a felszámolási listán van. Ez esetben Ágasra kéne járjanak a gyerekek. Autóbusszal vinnék őket. Akkor azonban a magyar tanítás itt is veszélyben lenne.

Daczó Dénes
(Szabadság – Kolozsvár)

Elképzelések a csángók Magyarországra való telepítéséről

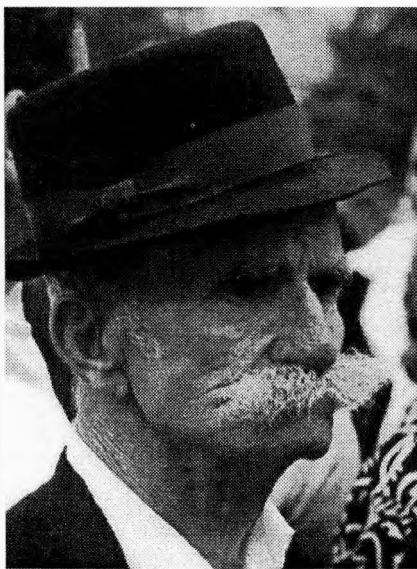
Vészesen fogy a nemzet. Hazánkért őszintén aggódók minden alkalmat felhasználnak arra, hogy felhívják erre a szomorú tényre a közvélemény figyelmét. Évente egy 40 ezer lakosú város lélekszámával csökken az ország lakossága.

A rendszerváltásnak nevezett lépésváltást megsínylette a lakosság. Ehhez jött még a hírhedt Bokros-csomag, mely a családokat olyan helyzetbe hozta, amely nem kedvezett a népszaporulatnak. A negatív tendenciával a kormány gyakorta foglalkozik. Egyre-másra születnek az elképzelések, melyeket bizonyos támogatások követnek, és a nagyobb gyermekvállalási kedvet ösztönzik, egyelőre szerény eredménnyel. Az is igaz, hogy a nemzet lassú pusztulása csak a nemzeti pártoknak okoz fejfájást, az MSZP-t és főleg az SZDSZ-t hidegen hagyja, illetve odáig ők is eljutottak, hogy néha egy-egy politikuskus kijelentette, hogy az országon (soha nem mondanak hazát) csak egy drasztikus betelepítés segítené, a harmadik világból. Minden hazáját szerető magyart megbotránkoztat és elkésérít egy ilyen megoldás gondolata. Szóba került más formában is a betelepítés gondolata, a nemzeti oldal megfogalmazásában, mely továbbgondolásra érdemes. Jómagam szkeptikus vagyok, és fenntartásaim vannak az ötlettel szemben, de eleve lesöpörni az asztalról mint badar ötletet, nem szabad. Az elképzelés lényege, csángó magyarokat áttelepíteni Magyarországra. Most ismertetném az elhangzott érveket és elképzeléseket a betelepítés mellett és a kedves olvasóra bízom, hogy mennyire tud azonosulni az elképzelésekkel.

A csángó magyarok, ellentétben a román propagandával, magyarok. Méghozzá olyan testvéreink, akik a legnehezebb körülmények között is kitartottak magyarságuk mellett, és akik az elmúlt 80 évben a legtöbbet szenvedtek származásuk miatt. Mai napig nem sikerült elérniük, hogy magyar nyelvű miséken vehessenek részt. ha van elnyomott, megalázott, kisemmizett népcsoport Európában,

akkor azok a csángók. A művelt nyugat szemet huny és nem vesz tudomást ezen népcsoport elszorvasztásáról. Néhány szélsőséges román politikus akár az elűldözésüket, vagy ennél rosszabb megoldást is elképzelhetőnek tart. Franciaország és Anglia puhány politikájukkal a román szélsősége politikát támogatják. Még II. János Pál pápa is tudomásul veszi üldöztetésüket, nem emeli fel szavát érdekükben.

Betelepítésük mellett szólna, hogy a moldvai csángók történelmi határainkon kívül esnek, így ha valaha az életben lesz még határmódo-

sítás, ez őket nem fogja érinteni. Azon magyarok közül, akik határainkon túl élnek, ők szenvedtek a legtöbbet, és mégis a legmagyarabb közösség maradt. Szorgalmuknak, munkaszeretetüknek, emberségüknek és sok más jó tulajdonságuknak köszönhetik fennmaradásukat. Egy-egy családban több gyerek van, akik reprodukálni tudták a csökkenő nép-

szaporulatot. Keresztények, és gyakorolják vallásukat. Többségük földműves, esetleg kézműves. Ma a Dunántúl termőföldjének egy nagy hányada, hamis szerződésekkel osztrák gazdák kezében van, talán a csángók jobban megérdemelnék, hogy magyar közösségben éljenek és földet kapjanak. Települések néptelenednek el, ahová áldás lenne újgazdák, igaz magyarok betelepítése. Életet, dinamizmust hoznának az új jövevények egy-egy településre. Egy új kultúra születne ott, amellyel gazdagodna a település, és egyben az ország is. A betelepüléssel járó költségek nem viselnék meg a dinamikus fejlődő gazdaságot, ugyanakkor a hozadéka rövid időn belül jelentkezne. Olyan magyarok kerülnének határainkon belülre, akik még nincsenek megfertőzve a liberalizmussal, a kommunizmussal. Nem sorolom tovább, bár még sok érv elhangzott a telepítés mellett.

Az ellenérvek közül kettőt említek. Megbontanánk egy magyar diaszpórát, és ez az otthonmaradottak életkilátásait tovább rontaná, az elrománosítási folyamat felgyorsulna. Másodsorban ott maradna kis vagyunkájuk, és itt főleg az ingatlanokra gondolok, melyet nem lehet áthozni a határon. A folyamat óhatatlanul a nacionalista, sovíniszta román vezetők kedvébe járna, mivel az áttelepítés elősegítené nagy álmukat, a homogenizálódást. Arról nem beszélve, hogy magyaroknak kellene ott hagyni őshazájukat, ami megint csak az ott élő románoknak kedvezne. A vita folyik pro és kontra. Mint említettem igazából magam is tanácstalan vagyok ebben a témában. mégis a szívem azt diktálja, hogy segítsük elő a csángók áttelepítését. Mondom, a szívem ezt diktálja, csak valahogy az eszem nehezen követi. Mindenestre beszéljünk, vitatkozzunk róla. Valamelyik irányba dönteni kell. Apropos, legfontosabb: jó lenne megtudni, hogy minderről mit gondolnak maguk a csángók? Az is lehet, hogy a többségük inkább maradna.

Soós Géza
(Amerikai Magyar Újság)

J E L E N T É S

1953-ban Románia és Magyarország kölcsönösen lemondott az egymással szembeni követelésekről. Magyarországon ez nagyságrendekkel több volt. A többmenetes tárgyalás mintája a román politizálásnak.

A függőben lévő magyar-román pénzügyi és gazdasági kérdések végleges rendezése céljából Bukarestben folytatott tárgyalásokról szóló jelentésemet az alábbiakban terjesztem elő:

I.

A tárgyalások megkezdése előtt felkerestem a román delegáció vezetőjét, Vinea miniszterhelyettes elvtársat. Ismertettem előtte a magyar javaslatot, amelynek lényege egyrészt az 1945. április 4. előtt keletkezett követeléseknek kölcsönös lemondás útján való globális rendezése, másrészt a keskeny nyomközű gördülőanyagra vonatkozó magyar igény teljesítése. Közöltem, hogy magyar részről a javaslatot egységes egésznek tekintjük.

II.

Ezt követően a február 10-én tartott I. főbizottsági ülésen átnyújtottam egyezménytervezetünket, amelyben kifejezett elvek a későbbi fő- és albizottsági tárgyalások alapjául szolgáltak. E tárgyalások során a február 17-i II. főbizottsági ülésen Vinea elvtárs arra a kérdésemre, hogy az egyezménytervezettel kapcsolatban vannak-e problémák, kijelentette, hogy lényegében problémák nem voltak, inkább csak formai észrevételek, egyes jogi kérdések merültek fel, amelyek nem alapkérdések és a lényegét nem érintik. Erdemi kifogást csak a keskeny nyomközű gördülőanyaggal kapcsolatban emelt, közölve, hogy az általunk szolgáltatott bizonyítékokat teljes értékűeknek nem tekinti. Vinea elvtárs ezután kijelentette, hogy a magyar javaslatot felsőbb szervei elé terjeszti és reméli, hogy az egyezmény aláírására jóváhagyást kap. A gördülőanyaggal kapcsolatban megígérte, hogy indokainkat felsőbb szervek előtt ismertetni fogja. Ily helyzetben a főbizottság javaslatomra albizottságot küldött ki az egyezménytervezet megszövegezésére.

Mindezek alapján joggal vonhattam le azt a következtetést, hogy a román delegáció javaslatunkra a keskeny nyomközű gördülőanyag kivételével pozitív választ fog adni és reméltem, hogy a gördülőanyag tekintetében is kompromisszumos eredményt érhetünk el.

Ezzel szemben a helyzet a következőképpen alakult.

III.

A szövegező albizottság nem tudott érdemleges munkát végezni, mert a román fél – megváltoztatva korábbi álláspontját – bejelentette, hogy az egyezménytervezet szövege addig nem készíthető el, amíg az illetékes felsőbb román szervek döntése nincs a birtokukban.

A felsőbb szervek elhatározását a román delegáció a február 21-i III. főbizottsági ülésen közölte és egyben olyan javaslatot terjesztett elő, amely tárgyalásaink eddigi irányával teljesen ellentétes. Nevezetesen a javaslat szerint a román fél egyetért ugyan az 1945. április 4. előtt keletkezett követeléseknek kölcsönös lemondás útján való globális rendezésével, ez az elv azonban nem érvényesülhetne az 1945. április 4. előtt keletkezett azokra a román követelésekre, amelyeket 1945. után a Román Állami Banknak a Magyar Nemzeti Bankkal szemben fennálló 275.000 arany dollár összegű, a Román Postának a Magyar Postával szemben fennálló 1.449.460 ar. fr. és 2.876.980 lei összegű, végül a Román Vasutaknak a MÁV-val szemben fennálló 613.727 svfr. összegű követelése. A keskeny nyomközű gördülőanyaggal kapcsolatban a román javaslat az volt, hogy erről az igényünkről véglegesen mondjunk le. Még olyan jelentéktelen ügyben is, mint a MESZHART által használt orsovai 135 n. öles házas ingatlan kérdése, amelyre tulajdonjogunkat fenn kívántuk tartani, negatív volt a román álláspont.

A román javaslatra határozottan kijelentettem, hogy mivel annak elfogadása gyakorlatilag egyoldalú magyar joglemondást jelentene és bennünket méltánytalanul, a jelenleginél kedvezőtlenebb jogi helyzetbe hozna, a tárgyalásoknak ilyen alapon való folytatására lehetőséget nem látok. Nyomatékosan hangsúlyoztam, hogy az 1945. április 4. előtti tételek rendezését nem lehet függővé tenni attól, vajon későbbi megállapodásban valamely tartozás elismerésre került-e vagy sem; ezeknek a megállapodásoknak a létrejöttékor ugyanis még nem volt kialakult elvi álláspont a függő pénzügyi kérdések rendezésére.

A román javaslat és a magyar álláspont kifejtése után megállapodtunk abban, hogy minkét delegáció jelentést tesz kormányának. Ezzel kapcsolatban kértem Vinea elvtársat, hogy az illetékes román szervek álláspontjáról lehetőleg minél előbb tájékoztasson. A beállt fordulatról február 22-én Budapestre jelentést küldtem, hozzájárulást kérve ahhoz, hogy ha a román javaslat rövid határidőn belül alapvetően nem változik meg, a delegáció hazautazhassék.

IV.

Román részről az újabb tájékoztatást február 24-én este kaptam meg, amikor Vinea elvtárs közölte, hogy a román kormány fenntartja álláspontját. Javasolta egyben Vinea elvtárs, hogy ha az egyezményt nem is tudjuk aláírni, legalább egy közös jegyzőkönyvet vegyünk fel, amely a tárgyalások menetét és a felek álláspontját rögzíti. Ezzel egyetértettem és a szövegező albizottság február 25-i ülésén át is nyújtottunk egy jegyzőkönyv-tervezetet, amely a magyar javaslat és a román ellenjavaslat ismertetése mellett azt is tartalmazta volna, hogy az ellenjavaslat részünkről miért nem fogadható el. Ezt a tervezetet a román delegáció nem tette magáévá azzal az indoklással, hogy az egyoldalúan kedvező színben tünteti fel a magyar javaslatot és egyúttal egy általa készített tervezetet terjesztett elő, amely viszont számunkra nem volt megfelelő, mert abból a magyar javaslat egy-séges jellege és lényege egyáltalában nem tűnt volna ki.

Mint ahogy Vinea elvtárs 24-én adott negatív válasza után úgy határoztam, hogy a delegáció 26-án hazautazik és minthogy a közös jegyzőkönyv összeállításának munkája is eredménytelennek mutatkozott, 26-án reggel újból felkerestem Vinea elvtársat. Ez alkalommal részletesen kifejtettem, mennyire tarthatatlan és méltánytalan az a román álláspont, mely a már megkötött egyezmények sérthetlenségének elvére épül és egyoldalúan kedvez a román félnek, egyoldalúan hátrányos a magyar fél részére.

Amint az a későbbi fejleményekből kiderül, sikerült Vinea elvtársat álláspontunk lehangoltságáról meggyőznöm. Megállapodtunk abban, hogy a közös jegyzőkönyvet szövegező albizottság újból összeül, mégpedig szükség esetén a vezetők részvételével abból a célból, hogy a jegyzőkönyv elutazásunk előtt aláírható legyen.

V.

A jegyzőkönyv aláírására azonban nem kerülhetett sor, mert Vinea elvtársal

csupán a késő esti órákban, egy órával a vonat indulása előtt sikerült újból találkoznom, amikor a szállodában felkeresett. Vinea elvtárs itt közölte, hogy közvetlenül Gheorghiu-Dej elvtársnak tett jelentést és az ő döntése alapján módjában van a tárgyalásoknak új fordulatot adni. Nevezetesen megfelelően az összes 1945. április 4. előtt keletkezett követeléseket törölni, tehát a lemondást kiterjeszteni a Román Állami Bank, a Román Posta és a Román Vasút már említett követelésére, azzal a feltétellel, hogy a lemondás elvét következetesen alkalmazzuk és kiterjesztjük a keskeny nyomközű gördülőanyagra is. Kérte egyben Vinea elvtárs, hogy elutazásunkat halasszuk el és az új román javaslat alapján készítsük el és írjuk alá az egyezményt.

Vinea elvtárs közlésére kijelentettem, hogy a tárgyalások sikeres befejezése érdekében végzett személyes fáradozását értékelem, és bár elutazásomat egyéb okok miatt nem halaszthatom el, a tárgyalást nem tekintem megszakítottnak. Egyben kértem, hogy a követségen keresztül írásban is juttassa el a román javaslatot, amelynek alapján személyesen fogok kormányomnak referálni.

VI.

Ami a román javaslatot illeti, véleményem a következő:

1. A keskeny nyomközű gördülőanyagra vonatkozó igényünk jogi alapja nehezen bizonyítható és nehezen védelmezhető. A román fél több ízben felhozta azt az érvet, hogy igényünk alapja a régi román rezsim 1940-ben elkövetett állítólagos cselekménye és hogy magyar részről olyan igénnyel lépünk fel, amelyet 1940-ben és az azt követő években az akkori magyar kormány nem érvényesített.
2. Minthogy az általunk javasolt rendzési alapelv szerint az 1945. április 4-et megelőző helyzetből egyik fél sem kíván hasznot húzni, a keskeny nyomközű gördülőanyagra vonatkozó igényünk ezen az alapon is vitatható.
3. Az egyezmény aláírása nagyszámú vitás kérdést zárna le és közvetlenül azzal az előnnyel járna, hogy törlésre kerülne a Román Állami Bank, a Román Posta és a Román Vasút mintegy 4 millió rubel összegű követelése.
4. Megítélésem szerint az egyezmény megkötése politikai szempontból is kívánatos.

Ezek alapján javaslatom az, hogy ha a román fél javaslata írásban megérkezik, kapjak felhatalmazást a tárgyalások folytatására és olyan egyezmény aláírására, amely a keskeny nyomközű gördülőanyagra vonatkozó igényünk elejtése mellett a régi függő ügyeket véglegesen lezárja.

Budapest, 1953. március 2.

Igazságügyminisztertől

62.934 szám

1947. I. M. VII.

Előadó: dr. Márkus Ferenc

törvényszéki titkár

Tárgy: dr. Patzkó Elemér Magyarországra visszazállítása

Hivatkozási szám: 106.270/11-1947.

A bukaresti magyar misszió 12.825/1947. számú jelentésével kapcsolatban van szerencsém Miniszter Úrral az alábbiakat közölni:

Kétségtelenül megállapítást nyert, hogy dr. Patzkó Elemér a román rendőri hatóságok, kiharvánálva a Magyarország területén lefolyt súlyos harcok utáni zavaros helyzetet, szabálytalanul szállították el Budapestről. A nevezett kiadatása iránt az erre illetékes román igazságügyminiszter úrtól kérelem a mai napig hozzám nem érkezett.

A fentiek szerint tehát a nevezettet bűnvádi felelősségrevonás végett Románia részére nem adtam ki, ezért ellene a román népbíróság nem lett volna jogosult eljárni. Ebből nyilvánvaló, hogy a nevezett visszazállitását a román igazságügyminiszter úrtól jogszerűen kérhettem.

Ennek ellenére – figyelembe véve azt a körülményt, hogy dr. Patzkó Elemér a terhére rott bűncselekményeket Románia területén követte el – amennyiben a román igazságügyminiszter úrtól a nevezett kiadatása iránt hozzám kérelem érkezne, a magam részéről hajlandó lennék a nevezettnek háborús bűnösként bűnvádi felelősségrevonás végett Románia részére való kiadására.

A 4770/1945. M. E. számú rendelet értelmében a háborús bűnösök kiadatása kérdésében Miniszter Úrral egyetértve kell határoznom. Tisztelettel kérem ennél fogva Miniszter Urat, hogy – amennyiben a Miniszter Úr is osztja fenti álláspontomat – szíveskedjék felkérni a román igazságügyminiszter urat, hogy dr. Patzkó Elemérnek Románia részére való kiadatása lehetővé tételé céljából hozzám a nevezett kiadatása iránt kérelmet terjesszen elő.

Budapest, 1947. évi szeptember hó 26. napján

A miniszter helyett:

dr. Domokos József, legfőbb államügyész

Szóbeli jegyzék

A Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma tiszteletét fejezi ki a Román Népköztársaság budapesti Nagykövetségének, és az alábbiakat hozza tudomására:

Az illetékes magyar szervek a szovjet hatóságoktól 1955. novemberében különböző háborús bűncselekmények miatt, a Szovjetunióban bíróság elítélt és büntetésüket a Szovjetunióban kitöltött személyeket vették át. Miután a magyar hatóságok megállapították, hogy az alább felsoroltaknak a Magyar Népköztársaság területén hozzátartozói nincsenek, a magyar szervek azzal a kéréssel fordulnak a Román Népköztársaság illetékes hatóságához, hogy a nevezetteket átvenni szíveskedjenek. Ezzel kapcsolatban a magyar szervek kéri az átvétel helyének és idejének közlését, hogy az átadás akadálytalan lebonyolításához szükséges intézkedéseket megtehessek.

A fent említett személyek adatai a következők:

Szeiferman Ede (Nagyvárad, 1914, Bálint Róza) földműves, román állampolgár
1948. szeptember 3-án 25 évi javító munkatáborra ítélték, terror és garázda cselekményekben való részvétel miatt. Nőtlen, anyja: Nagyvárad, Hid u. 21. szám alatt él.

Lápos László (Oláhbaksa, 1914. Demjén Rákhel) mezőgazdasági napszámos, román állampolgár.

1948. májusában 25 évi javító munkatáborra ítélték, háborús bűntett miatt. Felesége: Kommunalisna (Sejmesilosva) községben él.

Merk Pál (Krasznabélték, 1914. Srádi Katalin) gyárimunkás, román állampolgár.

1948. szeptemberében háborús bűncselekmény miatt 25 évi javító munkatáborra ítélték. Szülei Krasznabélték községben élnek.

Lenkey Miklós (Alsószuha, 1911. Palugyi Teréz) mezőgazdasági napszámos, volt csendőr őrmester, román állampolgár.

1949. június 8-án 25 évi javító munkatáborra ítélték, háborús és népellenes bűncselekmény miatt. Felesége Csalános, Kálmándi u. 8. szám alatt él.

A Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma ezúttal is megragadja az alkalmat, hogy a Román Népköztársaság budapesti Nagykövetségét őszinte nagyrabecsüléséről biztosítsa.

Budapest, 1956. augusztus 31.

Az Erdélyi Munkaközösség MEMORANDUMA a Vatikán államtitkárához

A Szentszék és a kommunista magyar kormány között legutóbb létrejött részleges egyezmény eredménye arra ösztökélte a katolikus egyház vezetőit, hogy megpróbáljanak hasonló egyezményre jutni a többi kommunista állammal is.

König Ferenc bíborosnak, Bécs hercegérsekének 1967. novemberi bukaresti útja, valamint Gheorge Maurer román miniszterelnök és Corneliu Manescu külügyminiszternek 1968. januárjában a Szentszéknél tett látogatása arra mutat, hogy a Szentszék és Románia között rövidesen várható a tárgyalások felvétele a román katolikus egyház helyzetének rendezésére és a két állam között a diplomáciai viszony helyreállítására.

Tekintettel arra, hogy

1. a romániai katolikusok zöme – a mintegy 200.000-nyi bánáti némettől eltekintve – nemcsak Erdélyben és a kapcsolatos szatmári, bihari, aradi és bánáti részben, hanem még O-Romániában is magyar;

2. a magyarság sem ma, sem a jövőben nem hajlandó elismerni Erdélynek és kapcsolatos részeinek Romániához való csatolását;

3. a budapesti kommunista kormány nem kívánja s a kommunista módszerekkel megfélemlített magyar püspöki kar nem tudja az erdélyi magyarok szószólója szerepét vállalni a Szentszéknél;

úgy érezzük, hogy a magyar emigráció kötelessége a küszöbön álló tárgyalások előtt felhívni a Szentszék figyelmét a romániai katolikus egyház helyzetének magyar vonatkozásaira és előterjeszteni az ezzel kapcsolatos kéréseinket.

Különösen kötelességünk ez most, mikor első királyunk, Szent István születésének 1000. évfordulóját ünnepeljük és amikor a kegyetlen Trianoni békeparancs 50. évfordulójára emlékezünk.

De kötelességünk azért is, mert a Szentszék az elmúlt években a történelmi Magyarország ősi egyházi szervezetében gyökeres változásokat vezetett be a magyar katolikus egyház érdekeinek és jogainak figyelmen kívül hagyásával. Ilyen az Ausztriához csatolt Nyugat-Magyarországon újonnan alapított kismartoni, a Jugoszláviához csatolt Dél-Magyarországon a szabadkai püspökség és a Csehszlovákiához csatolt Felvidéken az ősi magyar nyitrai püspökség vezetésével újonnan életrehívott szlovák (tót) érsekség.

Ezeknek az új püspökségeknek és érsekségeknek alapítása nemcsak alapjaiban változtatta meg a magyar katolikus egyház ősi, ezeréves szervezetét, hanem azt a benyomást kelti, hogy a Szentszék véglegesen elfogadta az első és második világháború után Magyarországra kényszerített igazságtalan, embertelen békék területconkitásait. Továbbá, ezeket a magyar területeken létesített új püspökségeket és érsekségeket nemcsak bekebelezték az osztrák, jugoszláv és az újonnan létesített szlovák katolikus egyházba, hanem azok az elmúlt néhány év tapasztalatai szerint egyenesen segédkeztek nyújtanak kormányaiknak magyar híveik elnemzetlenítéséhez és beolvasztásához.

Ezért nyomatékosan felhívjuk a Szentszék figyelmét arra a szomorú tényre, hogy a nemzeti nyelveken az egyház szertartásaiba való bevezetése nyomán keletkezett «vallási nacionalizmus» folytán az idegen uralom alá kényszerített magyar milliók (Csehszlovákiában 1 millió, Romániában több mint 2 millió, Jugoszláviában 1/4 millió, a Szovjet Unióba bekebelezett Kárpátalján 170 ezer, Ausztriában – a jelenleg ott élő körülbelül 40 ezer magyar emigráns felül – 10 ezer) már imádkozni sem imádkozhatnak ősi földjükön és templomaikban magyarul.

*

A Romániához csatolt Erdély és kapcsolatos részeinek katolikus egyházi szervezetében az erdélyi (Gyulafehérvár), csanádi (Temesvár) és nagyváradi püspökségek első királyunk, Szent István alapításai. (Gyulafehérvárott a Bizáncban megkeresztelkedett Kalota-Stephanos erdőelvi gyula már 950-ben megalapította az első magyar – görög-szertartású – püspökséget.) Ezek a püspökségek 950 éve szolgálják a katolikus egyházat, de egyidejűleg vezető szerepet játszottak az egyetemes magyarság kulturális és politikai életében, a nyugati kultúra védelmében is. E püspökségek sorsa így a történelem folyamán azonosult a magyarság sorsával. Eppen ezért a magyarság ezeket a püspökségeket vallásfelekezeti különbség nélkül az egyetemes magyar kultúra és történelmi hivatás hordozóinak tekinti.

Mikor 1920-ban, a Trianoni békeszerződésben Wilson amerikai elnök békerendező elveinek mellőzésével, a népi önrendelkezési elv teljes kijátszásával Európa legtökéletesebb földrajzi és

geopolitikai egységét, a Kárpátmedencét feldarabolták és Erdélyt és kapcsolt részeit Romániához csatolták, a 2 milliónyi erdélyi magyar erőszakos elrománosítását célzó román politika kezdettől fogva arra törekedett, hogy ezeket az ősi püspökségeket képtelenné tegye régi hivatásuk és szerepük betöltésére, másrészt az ősi szervezetük megbontásával és a püspöki székek nekik alkalmas személyek betöltésével azokat a nagyromán gondolat és politika szolgálatába állítsa.

Az 1929-ben megkötött konkordátum keretében Romániának sikerült is keresztülvinnie, hogy a csanádi püspökség Romániához csatolt részét önálló temesvári püspökséggé alakítsák át, a nagyváradi püspökség Romániához csatolt részét pedig az 1804-ben létesített szatmári püspökséggel egyesítsék. Az egyesített püspökség székhelye is Szatmárnémeti lett és nem az ősi Nagyvárad, ahol Erdély patrónusát, Szent Lászlót 875 évvel ezelőtt, 1095-ben eltemették és 1192-ben szentté avatták.

Ez a román politika kényszerítette Glattfelder Gyula csanádi püspököt, hogy temesvári székhelyét feladva a Csonkaországba, Szegedre települjön át. Az új temesvári püspöki székből utóda, Pacha Ágoston, a román politika céljainak megfelelően a magyarsággal szembe forduló bánáti német politika lett szellemi vezére.

Ez a román politika kényszerítette 1939-ben lemondásra Fiedler István szatmár-nagyváradi püspököt, aki nem volt hajlandó eszközül adni magát a román kormány magyarelles, németesítő politikájának egyházmegyéje területén.

A román politika az erdélyi püspökség esetében is kísérletet tett arra, hogy azt a román nyomásnak jobban engedő német egyénnel töltsék be, amikor keresztül vitték, hogy az öreg, betegeskedő gróf Majláth G. Károly mellé a Szentszék Vorbrucher Adolf nagyszabados apátplébánost nevezze ki segédpüspökké utódlási joggal. Vorbrucher segédpüspök azonban még Majláth püspök életében meghalt és még el sem temették, mikor a Szentszék Majláth püspök javaslatára Márton Áront nevezte ki apostoli kormányzóvá, majd Majláth püspök halála után, 1938. december 24-én Erdély püspökévé. Márton Áron, az egyszerű székely szülők fia, az ősi hagyományok szellemében vezette tovább egész Erdélyt felölelő egyházmegyéjét. Töretlen elvhűségével, áldozatkészségével

vel, a felekezetek iránti türelmével, a magyarság érdekeinek hű szolgálatával népe szeretetét és bizalmát annyira megnyerte, hogy vallásfelekezetre való tekintet nélkül az erdélyi magyarok őt tekintették szellemi vezetőjüknek.

Mikor 1940. szeptemberben a II. Bécsi döntés következtében Észak-Erdély és a Székelyföld visszatért Magyarországhoz, ő a székhelyén, a román kézen maradt Dél-Erdélyben maradt. De helyén maradt akkor is, mikor 1944-ben a románok újabb árulása következtében Erdély földjét a szovjet hordák és a védelmük alatt benyomulók, mintegy 15.000 magyar állati kegyetlenséggel kiirtó Maniu-gárdisták árasztották el.

A kommunista román kormány tovább folytatta a királyi Románia magyarellenes politikáját, csak még radikálisabb eszközökkel és brutálisabb módszerekkel. Az erdélyi görög-katolikus egyházat, amihez sokezer elrománosodott magyar is tartozik, sem azért számolták fel, hogy a mindenkor román uralmat kiszolgáló ortodox egyházat erősítsék, hanem azért, hogy a magyar kultúrájú és vérbetűs erdélyi románok nyugati orientációjának felszámolásával megvalósítsák a románok nemzeti egységét.

A görög-katolikus egyház felszámolása után a román kommunista kormány teljes erejével a zömében magyarokból álló katolikus egyház ellen fordult. Püspökeiket: Márton Áront, Fiedler Istvánt, Pacha Ágostont, papjainak és szerzeteseinek legjavát bebörtönözték, vagy a Duna-delta mocsaraiban létesített megsemmisítő-táborokba internálták; a szerzetesrendeket, egyházi intézményeket feloszlatták, ingó és ingatlan vagyonukat elkobozták. Számos templomot bezártak és leromboltak. le akarták rombolni Nagyváradon Szent László ősi templomát is és az csak úgy menekült meg a pusztulástól, hogy a nagyváradi magyarok több mint egy hétig éjjel-nappal embergyűrűvel vették körül és úgy őrizték.

Márton Áron püspököt, akit a román titkos-rendőrség 1949. júliusában az országútról rabolt el, 1955-ben engedték ki a börtönéből. Visszatérhetett székhelyére, Gyulafehérvárra, de a püspöki rezidenciáját nem hagyhatta el. Csak König bíboros bukaresti látogatása alkalmával engedték meg (rendelték el) neki, hogy odaautazhasson és bíborossal találkozzék. A találkozó után rezidenciájába való internálását megszüntették. – Pacha Ágostont 12 évi rabság után közvetlen halála előtt, 1956-ban engedték szabadon. A temesvári püspöki széket azóta betöltetlen. – A szatmár-nagyváradi püspöki széket 1939, Fiedler István püspök lemondása óta üres. A magyarérzésű püspököt 1944-ben, az uralomváltáskor azonnal internálták. – A moldvai jassyi püspöki széket, ame-

lyeknek keretében az évszázados román nyomás ellenére még ma is mintegy 80.000 katolikus, magyarvérségű és nyelvű csángó él, valamint a bukaresti érseki széket, amelyiknek területén, Bukarestben és közvetlen környékén mintegy 200.000 magyar él, szintén betöltetlen.

A román kormány a II. Vatikáni zsinatra csak a kollaboráló Msgr. Augustin Pachat (nem rokona az elhunyt Pacha püspöknek), a bukaresti és Pater Plescat, a jassyi püspöki helynököt engedte ki. Pater Plescat a Szentatya 1965. decemberében Románia római követe jelenlétében püspökké szentelte, a román hatóságok még sem engedték visszatérni Jassyba.

Így ma, egész Romániában, egyetlen teljesjogú megyés püspök működik, a 74. évét betöltött Márton Áron erdélyi püspök.

*

A küszöbön álló tárgyalások előestéjén alulírottak, mint az Erdélyi Munkaközösség, valamint több más emigráns magyar szervezet alapító és vezetőségi tagjai, az erdélyi magyarság nevében arra kérjük Eminenciát, hogy a Szentszék vegye tekintetbe az erdélyi magyarok kettős – kommunista és román nacionalista – elnyomatásának tényét és tegyen meg mindent, hogy a romániai katolikusok 80 %-át kitévő magyarok jogos érdekeit biztosítsa.

Ezért kérjük

1. a szatmár-nagyváradi és temesvári püspöki székeknek megfelelő személyekkel való betöltését és a papi utánpótlás lehetőségének biztosítását első sorban is a gyulafehérvári teológia jelenlegi korlátozásának megszüntetésével.

2. annak biztosítását, hogy Románia egész területén, tehát nemcsak Erdélyben, hanem a Bukaresti érsekség és a Jassyi püspökség területén is a szertartásokat és prédikációkat a magyar katolikusok részére magyar nyelven végezzék és tartsák; hogy az erdélyi, moldvai és regáti magyar többségű plébániák élére magyar papok kerüljenek. Különös súlyt helyezünk ebben a vonatkozásban a Bukarest térségében élő közel 200.000 magyar és a Moldvában élő 80.000 magyar-csángó magyarnyelvű lakigondozására.

3. az erdélyi magyarság életében évszázadok óta fontos szerepet betöltő ferences rend visszaállítását; kolostoraik, templomaik és az erdélyi katolikusok hitéletében oly kimagasló helyet elfoglaló búcsújáró helyek – Csíksomlyó, Mária-Radna stb. – visszaadását; a rend szervezetszerű utánpótlásának biztosítását.

4. hogy a romániai katolikus egyház képviselőiben a Szentatya az arra legméltóbb személyt, Márton Áront vonja be a bíborosi testületbe és annak elis-

meréséhez írásban biztosítsa a román kormány hozzájárulását. Ebben az évben lesz 32 esztendeje, hogy Márton Áron Erdély püspöke lett. az elmúlt 32 év tragédiákkal és megpróbáltatásokkal teli ideje alatt Márton Áron, akit 1949. júliusában történt elhurcolását követő napokban a Szentszék hivatalos lapja is olyan rendkívüli elismerésben részesített, mindenkor hivatása magaslatán állva teljesítette főpapi kötelességét és követett el mindent a rábízott nyáj érdekeinek védelmére.

5. Minthogy az erdélyi katolikus egyház, valamint a különböző egyházi intézmények fenntartására létesített Katolikus Státus vagyont már a román királyi kormány megdézsmálta, a kommunista kormány pedig teljes egészében elkobozta, kérjük annak visszaadását kikötni, mert a mindenéből kiforgatott és a létfenntartás minimumának megszerzésében is akadályozott erdélyi magyarok jelenleg egyházuk és egyházi intézményeik fenntartására egyszerűen képtelenek.

A magyarság ősi földjének egyharmadát kitévő Erdélyről és kapcsolt részeiről, ha élni akar, nem mondhat le és minden alkalmat meg fog ragadni, hogy azt visszaszerezze. Ezért nyomatékosan kérjük a Szentszék, hogy a jelenlegi kommunista román kormánnyal kötendő esetleges megállapodásban semmi olyan rendelkezés ne járuljon hozzá, ami Erdély hovatartozandóságának végleges rendezését egyházi szempontból majd megnehezítené.

A magyarság ezer esztendőn keresztül hű fia és védelmezője volt a katolikus egyháznak és a keresztény kultúrának. A magyarság a kárpátmedencei hivatását sohasem tagadta meg, ma sem adja fel és a jövőben is hű akar hozzá maradni. Ehhez kérjük a Szentszék megértő, hathatós támogatását.

A Szentatya tetteiben is megnyilvánuló gondoskodását és atyai áldását kérve Erdély (Románia), Délvidék (Jugoszlávia), Nyugat-Magyarország (Ausztria), Felvidék (Csehszlovákia) és Kárpátalja (Szovjet Unió) 4 milliónyi mindenkitől elhagyott, idegen uralom alá kényszerített magyarjára, maradtunk Eminenciád

alázatos hívei:

vitéz ERDÉLYI ISTVÁN s.k.
v.m.kir. százados
BURJÁN GYULA s.k.
tanár
LOVÁSZY RÓZA s.k.
HOMONNAY ELEMÉR s.k.
mérnök

Kelt 1970. június 4-én
a Trianoni békeparancs 50. évforduló-ján

INAPLÓJEGYZET

1. A sírva danolásról

Azon tűnődöm, hogy lényegében a huszadik század második felét átölelő életem – s ha lesz akkor a ráadás is – az információ várás és küldés gondoljai közepette telt. A nagy váltásig fülünket a Szabad Európa és egyéb úgynevezett szabad világbéli adók recsegésére hegyeztük, érkező és elküldött leveleinket cenzorok bontogatták és így az irodalomban mindennapos virágnyelv, az egyszerű emberek kommunikációját is belemegyeztet.

Vártuk A HÍRT, a megváltó információt s ha nem egyéb azzal kompenzáltuk frusztrált magunkat, hogy valahol, valaki jól megmondta. De a remény is ilyen csatornákon szivárgott felénk.

Aztán új idők jöttek és szabaddá vált az információ, határtalan és ellenőrizhetetlen lehetőségek álltak már rendelkezésére, részben történelmi, részben technikai okokból.

Lapok, adók, számítógépcsodák és műholdak kezdték szolgálni éhségünket.

És mi, azok akik úgy hisszük, hogy ezért a nemzetért szeretnénk élni s nem a nemzetből – amint az történik – mi éhesek maradtunk. Nem fenyeget a szellemi éhhalál, de az alultápláltság annál inkább, ráadásul a nem kedvünkre való táp elkerülhetetlenül átkerül tányérjainkba és mérgez-mérgez. Ha más nem azzal, hogy nem lehet szétválasztani az ehetőtől a fogyaszthatatlant s ezért koplalunk.

Sóvárogyva vártuk a lehetőséget, hogy elérjen hozzánk a velünk együtt tenni akarók szava, hogy lehetőségünk legyen gondolataink palackpostáját útjára bocsátani. És felcsillantak a lehetőségek. Lapok és műsorok jelentek meg. Kezdtünk rákapni egy-egy csemegére. Aztán kiderült, hogy a piaci világban ezek talpon maradása nem olyan egyszerű. Kiderült, hogy onnan, ahonnan a legtermészetesebben vártuk volna a támogatást, csak üres tekintetek merednek reánk. Néha elhangzott valami ígéret féle, olykor némi gépies biztatás, még dicséret is, de se-

hol sem látszott az ügy szeretete, a szolgálat szelleme, vagy egyáltalán a gyakorlatiasan elvárható és ma érdekeltségnek nevezett valami. Ez pedig azt jelenti, hogy ott ahol reméltük, más érdekek mentén forognak a szellemi kerek.

A lapok, műsorok – árván maradtak, sorvadoztak, vegetáltak vagy meghaltak.

De hol voltunk mi? Az igazán érdekeltek. Mi nem voltunk képesek eltartani azt ami saját igényeinket elégíti ki, ami lelki szükségletünk? És ha nem, vajon valóban szükséglet-e az, vagy a mérgezés észrevétel nélkül átalakított minket is és beálltunk a globalizáció országútján menetelők bambára tervezett soraiba?

Eszembe jutnak 20-25 év előtti idők. Vajon ki volt akkor a nemzet számára hasznos ember? Már akkor, mint újonnan ide érkezett, szomorúan tapasztaltam, hogy nem a tettek alapján ítélték meg a „jó magyarembert” (azért az is érdekes, hogy akkor ez a fogalom még élt a köztudatban, úgy-ahogy, de létezett). „Derék magyar gyerek az, csak úgy fújja a székely himnuszt”, mondogatták. A jótorkú valaki ugyanakkor ezen túl semmit sem tett. És minő paradoxon, ismertem olyan pártembereket, akik nem mertek énekes elvtársukkal danolni, de számtalan erdélyi menekültet (akkor még tulajdonképpen menekült volt jelentős része az áttelepülőknek) támogattak, lakást, állást tudtam kijárni számukra és még olyan is volt, hogy apró átcsempészendő segélyszállítmányok támogatásába segédkeztek. Egyszerűen ezen a téren hasznosak voltak, attól függetlenül, hogy – mai szóval – eladták magukat a rendszernek.

Ahány helyzet annyi magyarázat, általánosítani, együtt magyarázni nehéz. Szerintem még élt egy generáció amelyik a régi világból hozott valamit lelkének hivalkodóan vörösre festett lelei mögött. Ki is haltak ezek fokozatosan.

És mi a helyzet most?

Ma is élnek közöttünk hangoskodók, de hol vannak az áldozatot vállalni képesek. Mert annyi lehetőséget, amennyi minimális igényeinket kielégíteni, gondolkodásmódunk

génbankjának túlélését biztosítani tudja, mi is képesek kellene legyünk megteremteni. De nem ez történik.

Meghalt hát az igény? Vége mindennek?

Jobban félünk a nemzetben gondolkodás sötét gyanújába keveredni mint egykor?

Ha átpillantunk a határokon, az elszakadtak harca nem ezt igazolja vissza. Csak itt lenne baj, a nagyobbik hazában? Pedig a lehetőség itt leledzik igazán. Innen kell eljutnunk a megmaradás gondolati reménysugárzását oda, ahol erre sokkal kisebb az erő s még nagyobb az igény.

Az Erdélyi Magyarság évtizednél hosszabb múltja tele van szebbnél szebb pillanatokkal, olyan gondolatok áramoltak rajta keresztül, amelyeket más média nem vállalt fel. Olyan hézagot töltött ki, amelyik ha elhanyagoljuk, átléphetetlen szakadékká mélyülhet. A változások és az ezekben rejlő lehetőségek a felelősséget csak fokozták. Életveszélyes csapdák és taposóaknak lepik el a bejárando terepet. Kell a biztos műszer az óvatossá, de biztonságos előrehaladáshoz.

És akkor bezárulnak a sovány kis csatornák is és hiábavalóvá válik egy maroknyi áldozatkész ember minden erőfeszítése?

Ennyit érünk hát magunknak?

Miközben bús baritonunkon, kövér könnyecskéjeink alatt, magunkat sajnálva énekeltük a himnusokat!

2. Nem menekülsz

Ismét Trianonról

Mi kell történnjen, hogy ne ébredjen fel bennem újra meg újra a másodrendű állampolgár. E kérdéseknek még a gondolatát is próbálom elhessegetni, mert tudom, hogy olyanokat sérthet akik ezért egyáltalán nem hibásak, sőt.

De mégis folyton visszatér, és egész életemet végigkíséri egy érzés, melynek leküzdése érdekében nagy

kockázatok és erőfeszítések árán, legerősebben belémidegződött elveket is legyőzve tettem meg életem legmeghatározóbb lépését, mikor országot változtattam a hazában.

Erdélyben ezt az érzést egy történelmi helyzet és kor intézményes háttere gerjesztette, de sikerült kivívnom annyi megbecsülést és tiszteletet, hogy egyes személyek nem éreztették velem közvetlenül azt amit tudtam, éreztem hogy gondolkodnak. Tudtuk kölcsönösen egymásról, hogy ez a viszony nem őszinte, de eljátszottunk egy színjátékot egymásnak. Kivel-kivel más-más okból. Végző soron az internacionalizmus álságos hangoztatása – látszólag – mindent eltakart és megoldott.

Ideát a merőben más és ugyanakkor mégis nagyon hasonló helyzet észlelése során jöttem rá, hogy nem menekülhettem meg attól, amitől menekülni akartam.

Hogy mit jelent a Trianon szó, azt csak a magyar érezheti, de igazán átélni és megszenvedni csak a kisebbségi magyar. Ő éppen ezért nem is tudja ezt az átoksúlyt ledobni magáról.

Itt nem annyira intézményes formájával találkoztam a megkülönböztetésnek, bár előfordult ilyen is. Itt inkább a személytől személy, s főleg az egyes személytől felénk mint közösség felé sugárzó megkülönböztetés, bizalmatlanság, általánosító megbélyegzés, gyanakvás megnyilvánulásaival találkoztam.

Magam itt is elértem, hogy megbecsüljenek és tiszteljenek annyira, hogy a személyes sértegetésektől megkíméltessek. De sajnos ez nem volt elég, mert munkám és természetem mián naponta jutottak el hozzám mások jelzései, sérelmeiknek híreiről.

Lehetne arról beszélni, hogy a sértegetők nem tudják mit cselekednek. De nem tudom elfogadni ezt a mentséget. Nekünk százszor nehezebb volt felépíteni és vállalni magyarságunkat. Ideát e bűn gyökere lehet történelmi, de az emberi gyengeség, gyávaság, és a mai pislákoló nemzettudat takaréokra állítása vagy éppen ellenszenvenessé tétele mellett ki tudja mi mindennek volt még szerepe abban, hogy ma egy anyaországi teljes nyugalommal, észre sem véve szavainak súlyát és hatását, képes úgy beszélni rólunk jelenlétünkben, akár sorsunkba vágó helyzetben is, ahogy azt hasonló helyzetben román soha nem tette meg csak gondolatban, vagy csak hátmögött.

A két magatartásforma elemzése messzemelő következtetésekre vezethet el. Én beérem ennyivel. Erdélyi magyarságunkat itt többször halottam 24 év alatt fejünkhöz vágni, mint odaát a magyarságunkat 32 év alatt.

Csak azt ne felelje erre valaki, hogy jobb az őszinteség mint a képmutatás. Mert akkor semmit sem értett meg az egészből.

3. A múlt nyomában

Ismét úttal mérni a múltat
én elindultam, mint annyiszor.
És elsuhant mellettem Petőfi rónasága,
öt megcsaló város s múltak délibábja.
A szél süvöltött s jött velem,
féktelen
és már ott állt előttem
László városában maga is bronzban,
védtelen.
Alakját kopott korlát keríti
S annak komorságát teríti
ránk szorongó tisztelőkre.
Majd Ady szól a kanonoksor
boltívei alatt gúnyosan,
még nem tudva, hogy
városát is
átadják másnak csúfosan.
Aztán ismét csak ő és Csinszka,
a Kőrös Csucsánál
s a költő utolsó sóhaja: Erdély, –
feltárul.
Sztánán a vénülő varjúvár
már nem Károly bátyánkra vár.
Es Kalotaszeg egykéivel!

Színes, szorgos haláltáborunk?

A völgyekben megbúvó fehér tornyokra idegenekkel népesült városuk, Hunyad bádogtornyai nevetnének harsányakat. Gyalu, mit egykor a királyfival Izabella látott, s Gárdonyi nagy fantáziája, és már bepillantathatnánk Mátyás városába, de tekintetünknek útját állja a bevándoroltak betonvára. Rákóczi emléke is halott már itt, Monostor ősi temploma nem segít, és Budai Nagy Antal sem a miénk s már alig ismerős ez a vidék, mindent ellep a kopottas új és a hangyákat idéző tömeg, mely itt már jobban boldogul, melynek mozgása céltalannak látszik, de az jól tudja miért s merre mászik.

Ott beljebb a történelmi mag, sebhelyivel hazug nevelő és fölötté az egykor csodás, most hamis és feldúlt temető... Ódon falakon gyalázkodó táblák az idegenből érkezettnek ábrák, hogy ne tudja merre jár.

A Bethlen bástya egy trikolórral s egy haramiával áll, míg elrabolt iskolámra, egy bús varjú száll. Mert így kellett, a buldózerekkel elkapart honfoglaló vitézek gyalázott sírja mellett.

Torda emlékeit fehér por fedi és magát itt is az új kellei, a silány, de nagy (lásd ki vagyok s ki vagy!) és ami csendben folyik alá amott az Aranyos is halott, megölték mint őseinket, de a világ ezért senkit meg nem intett, hát tehetik s mindennek fejét vehetik

mi a múltból beszél, csak a mezősegi szél nem uralható és szól Keménnyel keményen, míg az út a székely főváros felé araszol, hol füstfal gomolyog fel gyárkéményen, s bár nem láthatod a tornyokat, Marosvásárhely fogad.

A vártemplom és dombja és egy idegen templom, hol egykor állt a Bodor kútja - farkasszemet néznek, mintha külön Istent szolgálnának.

S mi tovább indulunk, a Nyárad szelíd völgyén felfelé, haladunk a szent hegyek felé. Itt Rhédey grófnő örök csontbölcsője ring, míg vére Albionban is kering. Szováta s a Cserepes tető, a tókének árú, pusztá kő. Tamási és Orbán Balázs, majd Udvarhely

a legmagyarabb város s fenyveseivel a Hargita már int. És fakadó vizeivel, nyelvünk ízeivel vár Szereda és Somlyó nagyasszonya a boldog, hogy tekintetével a Gyimesekre mutasson, emlékeztetünk a múltban kutasson. Nézzük könnyek közt a hajdanvolt határt, és a sok csel nyomát mi most is nekünk árt. És csodáljuk sok kemény magyar tetteit, hogy próbál minden álnok cselnek gátat vetni itt. Soha nem szűnő büszke harcok, s emelt fők, barázdált arcok. Amott Szentgyörgy, a vártemplom, kertjében magyar tömegsír, s egy közelebe települt új faluról a hír. A téren ott áll Mihály, a bőszt vitéz, tekintete messzeségbe néz láthatatlan székely hada felett, helyét nemelve itt, hidegen, s nem sejtve, hogy hódító vágya, mítoszoknak lesz majdan ágya. Új emlék jó, Mikó, Mikes és az élő hős, Kató tiszteletes. Aztán utunk fordul délnek, hol a szent korona védelmében nyolcszáz évig ők, a szászok voltak fellelhetők, velünk éltek s olykor elégedetlenül, nem sejtve, hogy másban bízva, nyolcvan is elég, és földjük itt marad néptelenül, és a Kárpátok alatt úgy hever a sok falu

- halott - mint hullák csatatéren, hol halál aratott. Aztán Déva vára rimel a közös balladára, Kőmíves Kelemen vagy Manole mesternek asszonya volt ára? Majd Lippa, Bethlen bölcs emlékével Bánát kapuőre. S a legendás jó föld mely búzától póré, magyar kenyér nélkül sváb Pécska a dőre. Gyászos emlékekkel már itt is van Arad, hol az emlékhely vajon meddig marad? A magyarul keresztelt Szentmiklóstra érve, gyorsan pillanthatunk Bartók emlékére. Aztán egy zord vonal - mi vár, a Trianon-i határ, s a határtalan közöny, a korrupt granicsár, ki elállja utad, tarisznyádban kutat és zsebére mutat, de míg dadogva megnevez, érzed a Balkán kapuja ez. S mit itt rejtett a föld a kincs, másik szomszédé, számunkra nincs.

És mégis, mégis! Bár gondokkal vérzel, rejtett önmagadban, új erőket érzel. S visszapiantva a hegyek felé, több hittel nézel a jövőd elé.

Szász István Tas

Anasztázia, Bölcs Jaroszlav lánya

MAGYARORSZÁG KIRÁLYNÉJA

Az orosz őskrónika Kijevnek a szomszédos államokkal fennálló X. század eleji kapcsolatairól szólva azt írja, hogy Vlagyimir nagyfejedelemben „békében... élt a lengyel Boleszlavval, a magyar Istvánnal és a cseh Andriachhal, béke és szeretet honolván közöttük”.

Vlagyimirt fia, I. Jaroszlav (1019-1054) követte a trónon. Egyik testvérének magyar hercegnő volt a felesége, míg lánytestvére, Premislava az államalapító István király unokatestvéréhez, Szár Lászlóhoz ment feleségül. A magyar krónikák őt nevezik meg Levente, Endre és Béla édesanyjának. A hercegfik előbb Cseh-, majd Lengyelországban éltek. Itt Bélától megválva, aki a lengyel királylány kezét kapta meg „tovább indultak Oroszországba”.

Bölcs Jaroszlav udvarában, ahol ezidőtájt (1044-et írunk) több idegen fejedelmi sarj keresett menedéket – így Harold norvég, Edvard és Edvin angol királyfiak – a távoli rokonok vendégszerető fogadtatásra találtak.

Kijevbe érkezésükkor Levente és Endre pogányok voltak, de abban a várakozásukban, hogy itt, a Szkitya föld közepén, pogány világot találjanak, csalatkoztak.

Bölcs Jaroszlav uralkodása éveiben a Kijevi Rusz fővárosa a legnagyobb virágzását érte el. A magyar hercegek szemtanúi lehettek a besenyők felett 1036-ban aratott győzelem tiszteletére emelt aranykupolás Szófia (Isteni bölcsesség) székesegyház, a monumentális Arany-kapu, valamint Jaroszlav palotája építésének. A hercegek megcsodálhatták a keresztény Oroszország első nagy templomát a Mária Mennybemenetele kőből épített templomát. Mindennek hatására, amikor Endre felvette a keresztény hitet, az oroszok legmegbecsültebb szentjének, Andrásnak Oroszország és Kijev védőszentjének nevét kapta meg. Ezután vitézsége jutalmául nyerhette el a nagyfejedelemben legidősebb lányának Anastáziának a kezét. Egyes források szerint a magyar herceg harcolt a besenyők, a jatvigok és a csudok ellen.

Anasztázia neve nem szerepel sem az orosz évkönyvekben, sem a magyar

krónikákban. A Képes Krónika annyit jegyez meg róla, hogy Endre „a rutén fejedelemből lányát” vette el feleségül. I. Endre „orosz vezértől” származó feleségéről tesz említést Anonymus. Név szerint Dlugosa János, a XV. századi lengyel krónikáiról említi Anastáziát, aki 1440-ben maga is megfordult Magyarországon.

Az, hogy melyik évben történt a magyar herceg és a fejedelmi lány házasságkötése, csak feltételezéseink vannak. Alapul szolgálhat, hogy a házaspárnak még Kijevben született a már említett Adelleida nevű lányuk, aki 1056 körül ment férjhez II. Vratislav cseh herceghez. Ebből kiindulva a házasságkötést 1039-1040-re tehetjük. A frigyből két gyerek származott: Adelleida, II. Vratislav cseh király későbbi felesége és Salamon királyunk.

Már tizenkét esztendeje időzött Endre és Levente a Kijevi Rusz fővárosában, amikor 1046-ban híre jött, hogy hazájukban felkelés tört ki az Olaszországban nevelkedett Péter zsarnok uralma ellen, aki III. Henrik német császár hűbéresének ismerte el magát. Még ezt megelőzőleg némelyek a magyar főurak közül érintkezésbe léptek a Kijevben tartózkodó hercegekkel.

A főurak csanádi tanácskozását követően „egész Magyarország” nevében ünnepélyes követséget küldtek Oroszországba Andrásnak és Leventéhez, szólván hozzájuk: „egész Magyarország híven várja és készségesen követi őket... csak jöjjenek Magyarországra és oltalmazza meg a németek dühétől”.

Endre elfogadta a meghívást és kijevi kísérettel kíséretében, amely orosz harcosokból és besenyő zsoldosokból állt, érkezett az országba. Azonban kénytelen volt engedményeket tenni a pogány felkelőknek, akik sok papot és püspököt gyilkoltak meg, köztük a később szentté avatott Gelértet is. I. Endre kezdeti elnéző viselkedése a pogány lázadók irányában alapul szolgált (részben ma is) számos történész számára, hogy kételkedjenek mély és őszinte keresztény meggyőződésében. Egyesek szerint Endre kész volt visszatérni a pogány hitre és

ebben csak az igazi keresztény nevelésben részesült hitvese tartotta vissza. Ez nyilván a kijevi nagyfejedelmi lány szerepének a túlbecsülése, hiszen Endre tizenegynéhány esztendei kijevi tartózkodása alatt maga is meggyőződhetett a kereszténység és a feudális rend előnyeiről.

Valójában, miután a még életben maradt három püspök segédletével 1047 elején Székesfehérvárott megkoronázták, megparancsolta „egész nemzetének, hogy fejvesztés terhe mellett, hogy hagyják el a pogány szokást, amit előbb engedélyezett nekik, térjenek vissza Krisztus igaz hitére és mindenben annak törvénye szerint éljenek, miképp Szent István király oktatta őket”.

Az új királyra és feleségére nehéz megpróbáltatások vártak: III. Henrik császár a meggyilkolt Péter miatti bosszú ürügyén 1051-ben hadjáratot indított Magyarországra ellen. Segítségét jelentett az ország számára a kijevi kíséret hadak, amelyeket Bölcs Jaroszlav küldött veje megsegítésére. De pozitívan befolyásolta a háború kimenetelét Cseh-, Lengyelország, Bizánc, valamint Franciaország állásfoglalása is. A cseh királyi udvarral Vratislav vejük révén volt a magyar királyi pár rokonságban. A lengyel királyi udvarral Béla herceg által voltak szoros kapcsolatban, aki maga is hazatért és részt vállalt a német megszállók kiűzésében. Bizánc és Oroszország 1047-ben békült ki, és ugyanabban az évben Jaroszlav fia, Vsevolod feleségül vette Konstantinos Monomachos császár Anastázia nevű leányát. Ebben a kontaktusban kell értékelnünk azt, hogy 1050 körül Konstantin Monomachos arany koronát ajándékozott a magyar királyi udvarnak. A női korona elküldésében, amelynek diadémái kijevi mesterek műve, nyilván közbenjárt Vsevolod a bizánci császár veje, a magyar királyné édestestvére, valamint az ugyancsak Anastázia névre hallgató sógornője. Ami Franciaországot illeti, az éppen a III. Henrik vazallusa Péter elleni felkelés sikerén felbuzdulva támogatta Lotharingiában azokat az erőket, amelyek a Német császárságtól akartak elszakadni. Ilyen

körülmények között Magyarország érdekelve volt, hogy összehangolja lépéseit Franciaországgal és ebből logikusan következett, hogy a magyar királyi pár érdekelt volt és valószínűleg közben is járt, hogy a kijevei nagyfejedelem legfiatalabb leánya, Anna, 1051-ben férjhez menjen a megözvegyült 43 éves I. Henrik francia királyhoz.

I. Endre, akit a tihanyi apátság alapító oklevele „gyűrhetetlen”-nek nevezett, másodszor alapította meg az Árpád-házi királyok uralmát. Katonái, államférfiúi és diplomáciai erényei azt sugallják, hogy bizonyos politikai tapasztalatot szerezhetett a Bölcs előnévvel ismert apósa udvarában.

Anémet császári erők kiűzése után az új király és felesége, aki egyes adatok szerint a beteg király mellett társuralkodóként szerepelt, hozzáálltak templomok és kolostorok építéséhez. Közöttük kiemelkedő jelentőségű az 1055-ben alapított tihanyi apátság, amelyet az alapítólevél szerint a király „a maga felesége, fiai, leányai és összes élő, vagy meghalt rokonai üdvösségéért” emelte. A bizánci stílusban emelt kolostor építésében feltételezhetően részt vettek azok a bizánci mesterek, akik ezt megelőzően befejezték a kijevei Szófia székesegyház felhúzását. A királyné aktív szerepére az apátság alapítása és felépítése, a hely kiválasztása utal, hiszen ennek fekvése a Dnyeper meredek partján emelt kijevei templomok fekvésére emlékeztet.

A sziklába vájt remetelakokban, amely különben a kijevei 1051-ben alapított barlangkolostorra emlékeztetnek, a királynéval 1046-ban érkezett bazilita szerzeteseket telepítették le. Eredetileg a királyi pár nekik szánta a monostort, és a francia bencések csak később kerültek ide. Az eredeti elhatározástól eltérően azért adták át az apátságot a bencéseknek, mert Jaroszlav nagyfejedelem halála után András már nem számíthatott az örökösök belvillongásai által meggyengült Kijev segítségére. Éppen ezért I. Endre „keleti segítséget nem remélvén, ellensúlyt Rómában, majd az akkori Európa minden téren vezető hatalmánál, Franciaországban keresett. Nem lehet vitás, hogy ez a sajátos és szoros kapcsolat konkrét formában is kifejezésre jutott. E konkrét formák egyike volt az, hogy a tihanyi szikla-ormon épült templomot a német vesztély elvonulása után, 1055-ben „Szűz Mária és Szent Ányos tiszteletére szentelték fel”. Szent Ányos a francia királyi udvar egyik legbecsültebb

szentje volt, és mind ez, mind pedig a francia szerzetesek meghívása a magyar és a francia királyné édestestvéri kapcsolatának a következménye volt.

Magyarország még egy helyen őrzi a kijevei nagyfejedelem lánya tartózkodásának a nyomát. Anonymus Gesta Hungarorumában – amelyben felhasználta a XI. századi ősgesta adatait – olvashatjuk, hogy András király csere által megszerezte Ketelpatakat (a mai Sárospatakat) „még pedig két ok miatt: először, mert a királyoknak alkalmas volt vadászat céljára, másodszor meg, mert szeretett azokon a tájakon lakni felesége. Tudniillik az, mivel az orosz vezér lánya volt, ott közelebb lehetett a szülőföldjéhez”.

Valóban, Patak vára az Esztergomból kiinduló Tokajon keresztül, majd Krakkón át a Kijevbe vezető főúton helyezkedett el. A város királynéi kegynek köszönheti, hogy Hegyalja királynője lett. Anasztázia gyermeki hűségét bizonyítja, hogy minél közelebb óhajtván élni atyjához, Jaroszlav nagyfejedelemhez, Patakat választotta kitüntetett lakóhelyéül.

I. Endre uralkodása idején Magyarország éppen az Esztergomot érintő útvonal felhasználásával élénk kapcsolatot tartott fenn Kijevvel. Ennek egyik megnyilvánulása az, hogy a mai Ukrajna és az Orosz Föderáció területén I. István király dénárjait követően a legszámosabb I. Endre által veretett pénzérmék. Ugyancsak ennek a bizonyítéka a feltárt tokaji kincs, amely a XI. századi kijevei ötvös-munka termékeit tartalmazza.

Az 1040-1060. években jelentős fejlődésen keresztülmenő magyarországi művelődésre bizonyára rányomta bélyegét az orosz, illetve az általa közvetített bizánci kultúra.

Az elveszett ősgesta keletkezését a mai magyar művelődéstörténelem egyértelműen I. Endre uralkodása éveire teszi. Az ősgesta szerzője jól ismerhette Oroszországot, ő magát vagy adatainak sugallóját a király kijevei környezetéhez tartozók közt kell keresni.

Ugyanezen időszakra esik a vallásos irodalom kibontakozása, amelynek egyik első alkotása a két felvidéki szláv eredetű szerzetes, a Szent András nevét viselő Zorádról és Szent Benedek életével foglalkozó 1060-ban keletkezett műnek a feltételezett szerzője Mór pécsi püspök szintén a király közeli embere volt.

A Kijevből érkezett bizánci vagy orosz mesterek részt vehettek az ebben az időben keletkezett építészeti emlékek megalkotásában, és az utób-

biak keze műve a tihanyi és zebegényi barlangkolostorok is.

I. Endre és Anasztázia uralkodásának utolsó időszakára árnyékot vetített a Bélával keletkezett konfliktus a trónutódlás kérdésében. Mivel kezdetben a királyi párnak nem volt fiú utódja, a krónikások szerint Béla lett elismerve a trón majdani birtokosának. Azonban az uralkodó házaspár már a királyi névválasztással is hangsúlyozta, hogy 1052-ben világrajött elsőszülött Salamon fiúkat a trón várományosának tekintik. A bibliai Dávid nevet adták az 1053-ban született második fiúknak is. Egyébként Anasztázia két unokaöccse is viselte ezt a nevet. Tehát az ez időben Magyarországon nem használt nevek adása nyilván a királyné elképzelése lehetett, aki főszorgalmazója volt fia trónutódlásának.

Nyilvánvalónak tűnik, hogy Anasztázia, mikor első fiának, a későbbben uralkodó bibliai Salamon nevét adta, édesapjára a „Bölcs” melléknévvel illetett Jaroszlav nagyfejedelemre gondolhatott.

Endre, hogy biztosítsa fia utódlását, még ötéves korában megkoronáztatta Salamon és eljegyeztette az özvegyen maradt Poitou Ágnes (és az elhunyt III. Henrik) Zsófia lányával. Majd megrendezte az ismert korona és kard jelenetet, amikor testvéröccsének választania kellett köztük. Béla, megértvén, hogy ha az előbbi választja, a halál fia, a koronára mutatott. Ezzel jelezte, hogy lemond a trónutódlásról Salamon javára. Később azonban Béla felesége hazájába távozott és 1060-ban lengyel segítőhaddal támadta meg testvérét. Endre feleségét és két fiát az elhunyt III. Henrik udvarába küldte. Felvette a harcot fivérével, de leest a lováról és elvérzett. Azonban Salamon amint átvette az ország kormányzását, kiéleződött az ellentét unokatestvéreivel: Gézával és Lászlóval.

Az anyakirályné azon volt, hogy elsimítsa a viszályt és ebben a törekvésében, legyőzvén anyai ösztönét, a gőgös fiával került konfliktusba.

Anasztáziáról, aki még megérte fia szégyenletes bukását, később elhallgatnak a források. Egy 1090-ből származó feljegyzésben szó esik kisebbik fiáról, a tihanyi apátság egyházi személyéről, akinek az anyjáról, mint megboldogultról találunk itt említést. A királyné halálának és elhantolásának helye ismeretlen, míg férje, I. András és Dávid fia a tihanyi apátságban találtak örök nyugalmat.

Váradi-Sternberg János

A BÜNTUDAT NEMUJA ALATT

Emlékkönyv Esterházy Jánosról

Megdöbbszentő könyv. Elszomorító, s ugyanakkor felemelő olvasmány. Elszomorító, hogy mindez megtörténhetett, s felemelő, hogy voltak, akik a magyarság érdekeit olyan elvi következetességgel és olyan magasrendű erkölcsi szinten képviselték, mint Esterházy János. Megdöbbszentő, hogy mindezért az életével kellett fizetnie.

Esterházy János sorsának ismerete nélkül nemzeti önismeretünk csonka, s tanulságait még akkor is le kell vonnunk magunknak, ha az ügynevezett „nagypolitika” a diplomáciai udvariasság szellemében bizonyos tényeket, és az ezekből levonható tanulságokat olykor kénytelen is zárójelbe tenni. Nekünk viszont az a kötelességünk, hogy ezekről ne feledkezzünk el, és szembe nézzünk velük.

Ezt a szembenézést teszi lehetővé és ugyanakkor kötelezővé is az *Esterházy-Malfatti Alice és Török Bálint* szerkesztette *Esterházy János Emlékkönyv* (Századvég kiadó. Budapest, 2001.). A könyv hét tételben, hét fejezetben bontja ki Esterházy János életének üzenetét. Az életrajzi jellegű visszaemlékezések után a kortársakat szólaltatja meg, majd evilági feltámadásáról számol be, hogy utána az „életművet” megmérje a tudomány mérlegén, az ellene folyt eljárásokat jogilag vizsgálja meg, a nagy perben meghallgassa a tanúkat, és végül számba vegye az utókor elismerését.

De hát ki is volt Esterházy János, akiről hosszú évtizedekig egyetlen árva szó sem hangozhatott el, s negyvenegynéhány évvel halála után azon kevesek közé tartozik, akinek emlékét az elítéltetés szégyenbélyegétől szülőföldjén, a Felvidéken, Szlovákiában a mai napig nem tisztították meg?

Esterházy János (Nyitraújlak, 1901 – Mirov, 1957) a trianoni békediktátumot követően az idegen uralom alá került felvidéki magyarok politikai vezetője, jogaiknak védelmezője volt. A kisebbségbe került magyarság képviselőjeként az egykori csehszlovák parlament munkájában aktív részt vállalt, s a törvényes keretek között követelte Szlovákia auto-

nómiáját, s azon belül a magyarság számára a kisebbségi, nyelvi, kulturális és gazdasági jogok érvényesítését. A trianoni békediktátum felülvizsgálata és korrekciójának követelése programjának természetesen része volt. Az etnikai határokat lehetőség szerint figyelembe vevő müncheni döntést követően, miután Nagy-Britannia és Franciaország garantálták az új határokon belül Csehszlovákia területi integritását, Esterházy János bejelentette, hogy nem költözik a megnagyobbodott Magyarországra, hanem a Csehszlovák, illetve a Tiso-féle Szlovák állam fennhatósága alatt maradt, s a töredék magyarság érdekeit továbbra is képviseli. Hitler mint államában, a Tiso atya vezette Szlovákiában a náci mozgalmakkal minden együttműködést megtagadott. Mikor a német Reich nyomására a szlovák nemzetgyűlés elé terjesztették a „Szlovákia teljes zsidótlanításáról szóló törvényt”, hogy annak alapján a Szlovákiában élő valamennyi zsidószármazású embert német koncentrációs táborba szállítsák, a parlamentben egyedül Esterházy János szavazott a törvény elfogadása ellen. A ház elnökének többek közt a következőkkel indokolta meg álláspontját:

„A magyarság Szlovákiában nemzeti kisebbséget alkot, és ezért teljesen lehetetlen, hogy elfogadjon és magáévá tegyen olyan törvényjavaslatot, mely a többségnek jogot ad arra, hogy egy kisebbséget kitelepítsen.... Veszélyes útra tért a szlovák kormány akkor, amikor a zsidók kitelepítéséről szóló törvényjavaslatot benyújtotta, mert ezzel elismeri jogosságát annak, hogy a többség a kisebbséget egyszerűen kiebrudalhatja. Én, mint az itteni magyarság képviselője leszögezem ezt, és kérem tudomásul venni,

hogy azért nem szavazok a javaslat mellett, mert mint magyar és keresztény és mint katolikus a javaslatot istentelennek és embertelennek tartom.”

Ezt a valóban „egyedül álló” bátor tettet valahányszor szó kerül róla, meg szokták említeni. Ez érthető és jogos, bár Esterházy János egész tevékenységét nem az ilyesféle látványos és huszáros tettek jellemzik. Hanem a szívós és következetes munka, mondhatnám aprómunka, amellyel minden alkalmat felhasználva képviselte, védte a Szlovákiában rekedt magyarság – és ezzel az összmagyarság – érdekeit.

Esterházy János azonban hiába volt egész élete során náciellenes, a magyarság érdekeit védő politikáját az új szlovák vezetés is ellenséges tevékenységként értékelte. A változást követően azonnal letartóztatták, átadták a szovjet KGB-nek, a Szovjetunióba hurcolták, majd szibériai táborokba viszik. Otthon pedig távollétében perbe fogták és „in contumaciam” kötél általi halálra ítélték. Egyetlen valódi „bűne” a magyarság védelme volt.

Azokban az években ez valóban halálos bűnnek számított. A halálos ítélet hallatára a felvidéki Stószon élő Fábry Zoltán, aki kommunista lévén sok mindenben nem értett egyet Esterházy Jánossal, a következőket írta a Magyar Nemzet október 5. számában:

„Megrendülten, tehetetlenül és szívűtötten állunk az ítélet előtt. Az igazság újra csatát veszített Szlovákiában. Halálos ítélet: mentő körülmény nélküli végkonklúzió. Kötélhalál: aljas indokból elkövetett tett megbélyegzése. És a tempó és a gyorsaság, amivel az ítéletet keresztülhajszolták, egyetlen tárgyalás subája alatt. Micsoda nemzet ez! A nyílt fórumon, a világ színe előtt micsoda bátorság, mekkora arcátlanság így hazudni. Hitler tanulni jöhetne. Nemhiába volt Szlovákia a Führer mintaállama. Most fölülmulta mestéré is. ... Ez tiszta gyilkosság, de a bírák ugyanakkor nem tudják, hogy öngyilkosság is; a szlovák nemzet, a szlovák antifasizmus ezzel az ítélet-

tel kimondta önmaga felett az erkölcsi halálos ítéletet. A büntudat teljes hiánya judicium-hiányra utal. Ez az ítélet történelmi példa és erkölcsi elmarasztalás. Mach (cseh náci politikus, a zsidók internálásának szorgalmazója, 1968-ban amnesztiával szabadult – A. G.) 30 éves büntetése és Esterházy halálos ítélete kötetek helyett beszél. A szlovák nemzet újra fel van mentve. Újra felmentette magát mások befekettítésével, fölládozásával. Meddig tarthat büntetlenül az ilyen játék? Az áldozatok újra a szlovákiai magyarok, mert Esterházy személyében az egész szlovákiai magyarság nyakába dobtak kötelet. A szlovákiai magyarok alkotják a bűnbakot, mely a nagyobb szlovák bűnököt hatálytalanítja.”

A Tiso elnöksége idején elkövetett „szlovákiai bűnököt” csak tetézte a kassai program, a beneši dekrétumok alapján hivatalossá tett, már koráb-

ban is meglévő és működő, de most intézményesített magyarüldözés, a „lakosságcsere” címszóval leplezett kizsuppolás, a teljes magyarság törvényen kívül helyezése, a magyar iskolák megszüntetése, a deportálások, és a hírhedt reszlovákizáció. A győztesnek nyilvánított Csehszlovákia kényére-kedvére tiporhatta a vezető nélkül maradt, kollektíve bűnösnek nyilvánított magyarságot.

Igaz, Esterházy Jánoson az ítéletet nem hajtották végre. Mikor a szovjet KGB végre átadta a csehszlovák hatóságoknak, elnöki kegyelemmel az ítéletet életfogytiglani börtönbüntetésre enyhítették. Barátai a szökést is felajánlották, de ő, mint korábban is, maradt. Súlyos betegen csak azt kérte, hogy engedjék szülőföldjén meghalni. Ezt a kívánságát sem teljesítették. Sőt, a családnak még hamvait sem adják ki.

És azóta mi történt?

Emlékét Budapesten, a Szép utcában emléktábla őrzi. Könyvek jelentek meg munkásságáról, Ebert Tibor drámát írt a „magyar Beckett”-ről, válogatott írásait kiadták, s 1996-ban postumus neki ítéltek Budapesten a „Magyar Örökség” oklevelet a magyarság érdekében kifejtett korszakos jelentőségű áldozatos tevékenységének elismeréseként.

Sőt, 1993-ban Moszkva is rehabilitálta Esterházy Jánost. A szlovák rehabilitáció azonban egyre késik. És ez a legszomorúbb.

Esterházy János sorsa összefonódott a felvidéki magyarság, egyáltalán a magyarság sorsával. Ot és a magyarságot nem a tettei, tevékenysége, hanem a begyökeresedett előítételek alapján ítélték el és ítélik meg manapság is. Ennek a gyűlölet táplálta előítéletnek volt keserű és gyalázatos gyümölcse a kassai program és a beneši dekrétumok, amelyek jogfosztottá nyilvánították a magyarságot. „A beneši dekrétumok és végrehajtásuk – olvasom az *Emlékkönyv* egyik tanulmányában – kimerítik az emberiség elleni büntett tényállását.” Ezek a jogszabályok ugyanis – ne felejtjük el – ma is élnek, csupán nem érvényesítik, és semmi jogi akadály sincs annak, hogy érvényesítsék, hogy újra jogfosztottá tegyék a határaikon belül élő magyarságot.

A szlovák politikai vezetés mind a mai napig nem kért bocsánatot a háborút követő magyarüldözésért, a beneši dekrétumokat a mai napig nem vonták vissza, Havel elnök csak a németeket követte meg a szudétanémeteket ért sérelemért, a távoli cseh területekre deportált magyarok semmi elégtételt nem kaptak.

A magyarellenesség parazsa pedig ott izzik a büntudat hamuja alatt, ott lappang a törvénykönyvekben, Szlovákia hatályos rendeleteinek tárában. Amíg ezeket nem nyilvánítják érvénytelennek addig nincs mit várnunk, addig nem rehabilitálhatják Esterházy Jánost, s addig nem lehetnek illúzióink. Addig minden barátságos gesztus csupán álszent képmutatás, legfeljebb az egyéni jóindulat megnyilvánulása. Addig az ott élő magyarság feje fölött szüntelen ott lebeg a hazaárulás Damoklesz kardja.

Esterházy János mártíriumának emléke, az avatott kézzel szerkesztett *Emlékkönyv* erre a fenyegetettségére is figyelmeztet.

Ez talán legfontosabb tanulsága.

Albert Gábor

Stoiber éles kritikája

Az európai Unió bővítésének egyik leglényegesebb politikai kísérőjelensége szolgáltatta a szudétanémetek hagyományos pünkösdi találkozójának központi témáját: a mind a mai napig érvényben lévő, úgynevezett Benesi dekrétumok, amelyeket röviddel a II. világháború befejezése után Eduard Benes cseh államfő foganatosított az ország német és magyar kisebbségeivel szemben.

Prága a vasfüggöny lebontása után sem volt hajlandó arra, hogy a Benes-dekrétumokat érvénytelenítse. A szudétanémetek 52. találkozásán – Augsburgban – különös tekintettel a Cseh Köztársaság EU reményeire – három vezető politikus is tarthatatlannak minősítette, hogy a társulni kívánó országok egyike még mindig kiáll azon törvények mellett, amelyek jogosnak nyilvánítják a száműzetést, a gyilkosságot, a kisajátítást. „A cseheknek meg kell szabadulniuk a hajdani igazságtalanság terhéől. Amíg anáci Németország elkövette bűnök jóvátétele érdekében minden megtörtént, addig az elűzöttek ügye megoldatlan!” – hangzott Johann Böhm, a szudétanémetek szervezete és a bajor tartományi parlament elnöke, aki szervezete nevében az európai Károly-díjjal tüntette ki Wolfgang Schüsselt, miután az osztrák kancellár ismételten kiállt a kisebbségek érdekei mellett. Edmund Stoiber bajor miniszterelnök kijelentette: „Lehetetlennek tartom, hogy Európa nemzetei és népei a maguk közösségén belül olyan dekrétumokat és törvényeket tűrjenek el, amelyek megsértik a nemzetközi jogot. Európa értékmércéjét a társuló országoknak el kell ismerniük!” Stoiber egyben kritikát gyakorolt a szövetségi kormány felett, mert az – meglátása szerint – lényeg nélküli politikát folytat Prágával szemben, és a német-cseh viszonyt nem akarja a múlt kérdéseivel terhelni.

[Magyar Nemzet]

A rendőrőrstől a fertőtlenítésig

ROMÁNIA TOVÁBBRA IS VÁRJA KEDVES VENDÉGEIT

Többen és több helyen megírták már: Erdélynek és az ott élő magyarságnak a turizmus jelentheti az egyik kitörési pontot. A táj szépsége, a gyógyforrások sokasága, a műemlékekben gazdag városok, a még élő népi kultúra, s nem utolsósorban az erdélyi, és főleg a székely ember vendégszeretete olyan értékeket jelent, amelyek húzóágazattá tehetnék az idegenforgalmat a régió számára. Ugyanakkor tény az is, hogy kezdetleges az infrastruktúra, sokszor igen gyatra a szolgáltatások színvonala, s ami az egyik legnagyobb gond, hogy a román állam Erdély esetében mintha szándékosan elhanyagolná a turizmus kérdését. Azt, hogy utóbbi mögött az országba látogató külföldiekkel szembeni beteges gyanakvás áll, csak sejteni lehet.

Hogy konkrétan miről van szó, arra elég két példát említeni, egyet a kilencvenes évek elejéből, egyet pedig a közelmúltból. Talán kevesen tudják, de néhány esztendővel ezelőtt mind a bukaresti parlamentben, mind a román médiában közszájon forgott a feltételezés, miszerint a '89-es forradalmat a magyar titkosszolgálat robbantotta ki. A bizonyíték: túl sok volt a magyarorszá-

gi turista azokban az időkben Romániában! A xenofóbia másik elképesztő megnyilvánulására külügyi államtitkárunk néhány héttel ezelőtti erdélyi látogatása adott okot: a Fehér megyei prefektustól Adrian Nastase miniszterelnökig rázták öklüket a román kormánypolitikusok, amiért a magyar vezetők úgy járkálnak Erdély magyarlakta vidékein, mintha „nem is Romániában, hanem a senki földjén lennének”. Hogy magánlátogatásról volt szó, az már egyiküket sem érdekelte...

Romániában a turizmus ügye szervesen összekapcsolódik a xenofóbiával és a magyarkérdéssel. A bukaresti parlament legutóbbi ülésén történtek mindenkit meggyőzhetek arról, hogy noha a kormány lecserélődött, a szemlélet ugyanaz maradt. Sőt, a román hatalom mintha szándékosan arra játszana, hogy a turisták elkerüljék az országot. Az új idegenrendészeti törvény szerint ugyanis be kell jelenteni a helyi rendőrségen minden olyan külföldit, aki két hétnél hosszabb időt tölt az országban. A jogszabállyal a Ceausescu-időkből származó, és Iliescu első elnökségének éveiben is továbbélő gyakorlatot emelték ismét tör-

vényszerőre. Aki csak egy kicsit is ismeri a legrosszabb balkáni hagyományokat ápoló román rendőrség modorát, sajátos „vendégszeretetét”, valamint a mindenkor román hatalomnak a külföldiek irányában táplált beteges gyanakvását, az aligha fog arra törekedni, hogy a „milícia” látókörébe kerüljön.

Miközben a parlament az új idegenrendészeti törvényt tárgyalta, a román közlekedésügyi miniszter a nyilvánosság elé tárta az autópálya-építés ütemtervét. Kiderült, hogy a nyolc évtizedes gyakorlat tovább folytatódik: az útépítés során ezúttal is a regáti területeket részesítik előnyben, az erdélyi fejlesztésekről szinte szó sem esik. Kérdéses, hogy a nyugati turisták (és persze nem utolsósorban a nyugati tőke) hogyan fognak Bukarestig és környékéig eljutni, amint azt a román kormány szeretné, ha az oda vezető út kátyúkkal és buktatókkal van kikövezve. S ha már a nyugati határnál tartunk, említsük meg az úgynevezett fertőtlenítési akciót, amelyet a napokban vezettek be a Magyarországról érkező autókkal szemben. Viccnek is rossz: az az ország próbál tisztaságra és higiénára tanítani bennünket, amelyik mind a környezetvédelem, mind az egészségügy terén az utolsó helyen áll Európában...

Turisták bejelentése a rendőrségen, Erdély útjainak elhanyagolása, fertőtlenítés a nyugati határállomásokon – megannyi kedveskedés, amely közvetve vagy közvetlenül tovább rontja a hazai és nyugat-európai turisták körében Románia amúgy is rossz hírnevét. S mindezek csupán egyetlen napnak – konkrétan éppen március hetedikének – a hírei. Románia turisztikai minisztere (merthogy van ilyen) éppen egy nappal előtte jelentette be, hogy radikális változtatásokra készülnek az idegenforgalomban.

Talán még ő sem gondolta volna, hogy ilyen gyorsan sikerül nekik.

Harrach Gábor
(Kis Újság)

Miért nem sátorozhatunk Strasbourgban?

1.

Mellbevágott egy amerikai magyar polgárnak a Kossuth rádióban elhangzott véleménye a zámolyi romákról. Szerinte közönséges hazáru-lók, és ha gyalázkodásuknak a csak a felét követné el választott házájával szemben, meggyűlne a baja a bíróságokkal.

Nem a kijelentés igazságtartalma hozott izgalomba, hanem a lehetséges párhuzam. Mi lenne, ha az erdélyi magyarok egy csoportja felütné sátrát a strasbourggi főtéren, és addig siránkozna sanyarú helyzetükről, amíg a hatóságok tüntetően osztogatni kezdenének francia nemzetiséggel járó állampolgárságot? (Ion Iliescu szerint Franciaországban nincsenek különféle nemzetiségek, tehát a szenegáli francia épp olyan francia, mint a francia francia.) Közben annyit rontanánk az ország megítélésén (ezen?), amennyit az eddigi kormányok baklövéseinek összege sem volt képes (ha ez egyáltalán lehetséges).

Mit szólna ehhez az amerikai magyar polgár? Ha bennünket is hazáru-lóknak tartana, könnyen megsértődhetnénk, mondván, hogy azért nem lehet éppen mindent egy kalap alá venni. Először is mit jelent az, hogy választott haza? Mi ezt a fogalmat a gyakorlatban nem ismerjük. Másodszor pedig mi Strasbourgban nem olyasmiket követelnénk, amikkel sohasem rendelkezünk, ellenkezőleg, kizárólag olyan dolgokat szeretnénk visszanyerni, amik néhány emberöltőnyi távlatban jogos tulajdonunkban voltak, és amiktől némelykor közönséges lopással, rablással, máskor alkotmányos és jogi csúcsavarral megfosztottak. Ilyenek közösségi, többek között egyházi javaink a hozzátartozó önálló intézményekkel, továbbá településeink, amelyek szempillantás alatt kényszer-telepítéssel átrendezték – és tovább „rendezik” – a történelmileg kialakult népességi arányokat stb., stb.

Hosszasan sorolhatnánk érveinket annak bizonyítására, hogy a mi helyzetünk összehasonlíthatatlan a zámolyi romákéval, de lelkünk mélyén éreznénk, hogy a megválasztott eszköz szempontjából nem lehet különbséget tenni. Ha a zámolyi romák akciója gyalázkodásnak tekinthető

hazájukkal szemben, akkor a mi esetleges strasbourggi sátorozásunkat is ugyanúgy kellene megítélni. Sőt, tiltakoznunk kellene, ha a mi tettünket más szemszögből bírálnák el. Elég gyakran aláznak meg a kettős mérce alkalmazásával ahhoz, hogy megvessük Jupitert, akinek állítólag minden szabad, ellentétben az ökörrrel.

Végül is mit tegyen velünk az amerikai magyar polgár? Hősöknek kijáró tisztelettel magasztaljon avagy hazájukra tüzelő orvlövészeként ítéljen el bennünket?

Felemás státusunkat érzékelteti, hogy ilyen tudathasadásos helyzetekbe kerülhetünk.

Természetesen csak elméletileg. Ugyanis mi hiába dugnánk össze a fejünket konspirálás céljából, elakadnánk az első lépésnél: nem volna sátorra valónk. Több havi átlagos fizetésünkéből és nyugdíjunkból az adók és illetékek befizetése után megtakarítható összeggel esetleg az első határig jutnánk el. Franciaországi vízumra sem telne, hát még az időnkénti hazaruccanásra, hogy felvegyük a munkanélküli segélyt. Aki nek pénze volna egy strasbourggi sá-tortáborozásra, illetve nyugati utazásait valahol elszámolják, az nem foglalkozik ilyesmivel. Vagy menő vállalkozó, vagy reálpolitikus lett, vagy mindkettő, és érdekei úgy kívánják, hogy inkább a mindenkori új román kormány kisebbségpolitikájá-

ban bekövetkező köpenyegforgatásokat méltányolja a nemzetközi közvélemény előtt. Mi hiába remélnénk anyagi és erkölcsi ösztönzést egy magát európainak tartó ázsiai állam polgáraitól, és akciónk célja úgyszintén nem találkozna a KGB utódszervezetének terveivel.

De ha mégis, mondjuk, szárnyakat kapnánk, és átívelnénk a nehézségeken, és pörére vetkőztetett nyomorúságunkkal Strasbourgban elérnénk valamilyen célunkat, biztosan nem akadna 40 (negyven) román értelmiségi, aki Románia legkedveltebb napilapjában közölt nyílt levéllel állna ki mellettünk, és szívrepesve üdvözlőné a francia hatóságokat, hogy végre ráébresztette Romániát a magyar kisebbség problémái megoldásának fontosságára. Negyven?! Négy (4) román értelmiségit sem lehetne rávenni egy ilyen levél aláírására! Nem éppen minden román értelmiségi olyan, mint dr. Funar, de az értelmes román értelmiségiek sem tekintenek rokonzenével egy olyan eseményre, amelyből orszá-guknak kára származik. Pedig itt is szép számmal akadnak olyan hangadók, akik Moszkvában, Rosztovban, vagy az álinternacionalizmus más egyetemi központjaiban szívta magukba némi társadalomtudományt.

Ez az a ritka kivétel, amikor nem az iskola dönti el a jellem alakulását. Hanem az emberanyag.

Túlhajtott hajtóvadászat

2.

Hajlandók lennének bármilyen elképzelt és elképzeltető alávalóságot elhinni a Magyarok Világszövetségének jelenlegi vezetőségéről, egy feltétellel: ha engedték volna tevékenykedni. Ha nem is a szokásos 100 nap, hanem legalább a szűkös 1 hónapi türelmi időt megadták volna neki. De egyetlen órát sem kapott.

Így csak azt tudjuk tényként elfogadni, amit láttunk és hallottunk: a megválasztása pillanatától bojkottált, zaklatott, kitagadott, szüntelenül hergelt MVSZ-vezetőség sarokba szorított áldozatként néha kétségbeesetten, nem a legjobb eszközökkel védekezett, esetenként oda is karmolt, ahova nem kellett volna.

A kíméletlen hajtóvadással a politikai és anyagi érdekeltenfelek bármit bebizonyíthattak, csak éppen a Patrubby-gárda rátermettségének, szervezőképességének, céltudatosságának a hiányát nem. Túllottek a célon. Ha normális körülmények között is válságba jutott volna a világszövetség, most széles mosollyal moshatnák kezüket: rajtuk nem múlt, ok nem voltak semmi rossznak az elrontói. Így azonban az ellendrukkerek is legalább olyan kényelmetlen helyzetbe kerültek, mint az általuk lejáratott MVSZ-vezetők.

Ellenkampányukban többek között azt is úton-útfélen hangoztatták, hogy Patrubby Miklós nem való ilyen fontos tisztségbe, mert labilis. Állítólag korlátozott ideig – két-három hétig – felfokozott tevékenységi kényszer hajtja, majd félőre magába roskad, és ilyenkor remetemódra kivonul a közéletből. Aki az MVSZ élén az elmúlt év stresszét összecsuklás nélkül elviselte, arra egyáltalán nem talál ez a diagnózis, tehát az állítás hazugságtartalmához nem fér kétség.

A tavalyi választás eredményhirdetését lélegzetvételnyi szünet nélkül követő zaklatással az ellendrukkerek saját pozíciójukra nézve is veszélyes precedenst teremtettek. Ha ez a gyakorlat elterjed, hasonló eszközökkel más, szintén demokratikusan megválasztott vezetőséget is lebéklyózhat a szavazási eredménnyel elégedetlen ellenzék. Ezt bárki beláthatja, és ha mégis azonnal beindult az új MVSZ-vezetőséget felmorzsoló gépezet, annak súlyos okai lehettek.

Ezúttal csak egyet vegyünk szemügyre: az Erdélyből indított ellenviharét.

Az RMDSZ-vezetőség sohasem aggodott különösebben a Magyarok Világszövetségének a jövőjéért, tehát ezúttal is távolságtartó közömbösséggel figyelhetné volna a dolgok alakulását. De amint az MVSZ súlypontja Erdélybe tevődött át, az RMDSZ-hivatalosságok személyeskedő támadásoktól sem mentes ellenkampányba kezdtek, ami abban csúcsonodott ki, hogy Markó Béla kijelentette: a Magyarok Világszövetségének Erdélyi Társasága nem az ő szervezete. A magyarországi sajtóhoz széles csatornákon jutott el a tájékoztatás, hogy Patrubby és holdudvara az RMDSZ vezetőségéből kisodródott belső ellenzék, tehát az új választás nyomán nem várható megfelelő együttműködés az erdélyi magyarság jogszerű – helyesebben: alapszabályszerű – képviselői és az MVSZ között. Ez súlyos érvnek tűnik azok számára, akik még mindig képtelenek alternatívákban gondolkodni. Mi rossz lenne abban, ha az anyaország határain kívül élő magyarságnak választási lehetősége volna? Ha egyik szervezetének nincs módja vagy ideje – mert például a napi politizálás minden erejét lekötötte – a polgárok sajátos gondolataira foglalkozni, kopogni lehetne egy másik szervezet ajtaján. Pláne egy olyan szervezetén, amelynek a nyugati magyarsággal is kapcsolatai vannak.

Ez a választási lehetőség nem terjedne ki a választási kampányra. Egy világszövetség nem törekedhetne községi, városi tanácsosi, vagy parlamenti képviselői helyekre – nem fecsérelné idejét olyan apró, helyi ügyekre, hogy hány útkereszteződéshez gyártson a polgármester csemetéjének a kft-je különleges szemaforokat óvodáskorú gépkocsivezetők számára (lásd Kolozsvár legújabb díszeit). Ellenben gondoskodhatna például a kisebbségi kataszter összeállításáról. A státustörvény elfogadásának küszöbén össz-

magyar érdekké lép elő ez a probléma, ugyanis a nemzetiséglatolgatási szempontoknak már nemcsak arra kell kiterjedniük, hogy kik szavazhassanak egy agyonszabotált, de esetleg mégis megszervezésre kerülő belső választáskor, hanem arra is, hogy személy szerint kiket tartsanak nemzettársuknak a magyarok. A nyugati magyarok is, mert számukra sem közömbös, hogy kikkel azonosulnak. Olyanokkal-e, akik népcsoportjuktól elzártan nem tanulhattak magyarul, vagy olyanokkal is, akik tudtak, de bizonyos időszakban nem akartak megmukkanni magyarul. Gyakorlati szempontból közelítve a kérdést: előfordulhatna, hogy egy erős világszövetség helyi szervezetei bocsáthatnák ki az ajánlásokat a külföldi magyar státuszigazolványhoz.

Sajnálatos, de megtörténhetne, hogy összmagyar érdeket szem előtt tartva, egyes RMDSZ-kedvencek nem kaphatnának státuszigazolványt. Például olyanok, akik a Bolyai Egyetem visszaállításának feleslegességét bizonygatták publicisztikai, tudományos és politikai eszközökkel. Nem kellene őket különösebben féltetni, mert vagy suttyomban kijárták maguknak a ketős állampolgárságot, vagy leszármazottjaikon keresztül bebiztosították hátszágukat, de egy sikertelen felvételi a magyar nemzetbe zsenáns volna a hivatásos kisebbségvédők számára.

Meg aztán az utóbbi 11 év tapasztalata azt bizonyítja, hogy nem mindig azért zörög a román sajtó harasztja, mert valakik ellenségesen rezegtetik. Most például egyes bukaresti politikakaváró újságírók azt állítják, hogy az RMDSZ azért támogatja teljes mellbedobással a státustörvényt, mert az ajánlások kibocsátásával tekintélyes választási tőkét biztosít magának, ugyanakkor néhány hű emberét jól fizető állásokkal jutalmazhatja a létesítendő nyilvántartó irodákban. Sejtjük, honnan származnak bizonyos sajtóértékesülések. Működnek a belföldi „monitorizálók”. De nem is szükséges kémelhárítási tudomány annak felbecsléséhez, hogy mit meg nem tesz az RMDSZ-vezetőség egy kis választási extraprofitért vagy jobb közhivatalok elfoglalásáért, úgyhogy egy ilyen lehetőség veszélyeztetésétől tényleg kétségbe eshettek azok, akik szervezeti monopolhelyzetükből fikarcnyit sem akarnak átengedni. Így érthető az új

MVSZ-vezetőség elleni pánikserű ostrom, amelyet aztán más régióbeli érdekek annyira fölerősítettek, hogy végül a magyar kormány is kegyelemdő-fésre szánta rá magát.

Ettől azonban a történetnek nincs vége. Ahogy a Világszövetség Erdélyi Szervezete nem a Markó Béla szervezete, ugyanúgy az MVSZ sem a mindenkori magyar kormányé. A nyugati magyarságnak is beleszólása van abba, hogy ez a különös történelmű Főnix madár hányszor és miként éledjen fel hamvaiból.

Az MVSZ mostani válságának történelmében az a legkülönösebb, hogy a magyarországi baloldali ellenzék milyen mélyen hallgat. Egyébként minden törvénytervezetet, határozatot vagy

puszta szándékot azonnali felhördülés követ, az MVSZ elleni intézkedés visszhangtalan maradt. Pedig elvártuk volna, hogy amint a kormány kihagyja a költségvetésből az MVSZ-t, az MSZP és az SZDSZ azonnal tiltakozik, ellenszavaz, kivonul a parlamenti ülésről stb. Vagy ha nem, akkor nyílt színi tapssal üdvözlí az Orbán-Torgyán-kabinetet – ahogyan előszeretettel nevezi –, hogy végre egyszer kétharmados többség elismerését kiváltó módon járt el.

Hasonló reagálást vártunk volna az RMDSZ-vezetőség részéről, amikor Tőkés László nem vállalta tovább a tiszteletbeli elnökséget a politikai hibákat halmozó jelenlegi MVSZ-vezetőség mellett. Hozzászoktunk, ugye, hogy Tőkés bármit vagy bárminek az

ellenkezőjét állítja, azonnal magasra csapnak az tiltakozás hullámai. Most a természetes az lett volna, ha az RMDSZ vezérkara csak azért is az MVSZ mellé áll, politikai döntéseit elismeri, vezetőit beválasztja az SZKT-ba, az Operatív Tanácsba, ellátja zsebpénzzel stb.

Ja, pardon! Ez egyet jelentene a következetességgel, amiről a politikusoknak az a véleményük, hogy az ökor tulajdonsága. Amikor a pártok és más érdekvédő szervezetek által kidolgozott programok és politikai irányvonalak megvalósítását kitől várjuk el? Szintén az igavonóktól?

Nits Árpád
„cikkentéseiből”

FÖLDGYALU A WESSELÉNYI-SÍROK ELŐTT

Évek óta folynak a Wesselényi-kastély közelében a zsibói botanikus kert kialakításának munkálatai. Aki a kastély főhomlokzatát is szeretné megnézni, annak jegyet kell váltani ebbe a kertbe.

A kastély jobb oldalán két óriási, futball-labdához hasonló üvegház várja azokat, akik a kastély körüli ódon park maradványain szeretnének elmerengeni. Az egykori istálló – amely ugyan csak a park területén van – a világhírű Wesselényi-ménest juttatja az ember eszébe. Az istálló homlokzatán csak az öreg Wesselényi „halállova”, valamint egy bárói címer emlékeztet az egykori dicsőségre. Ez utóbbi már csak az idő könyörtelen kezét várja: körülötte már annyira repedezik a fal, hogy csak hónapok kérdése az, mikor esik le. Tövében komposztgödörök épülnek: oda zuhan majd be a büszke Wesselényi-címer.

A kastély udvara, ahol Kazinczy Ferenc fia, Kazinczy Lajos tábornok lett 1849-ben a fegyvert a cári seregek előtt, most traktorok zajától hangos. A kastély töve már annyira repedezett, hogy be lehet látni a pincébe. Odébb holdbéli táj vár fényképészre: az egykori Wesselényi mintagazdaság, az ódon hangulatú park helyén most teherautók, földgalyuk irtják 20 hektáron mindazt, ami a múlthoz tartozik. Gumibroncsok, láncfalpasok és csizmák nyomai vezetnek a dombtetőre, az immár felismerhetetlen romokban heverő

Wesselényi kriptá felé. Félúton megpihenünk. Velünk szemben, a Szamoson túl, égbe kúszik a Rákóczi-hegy háromszöge. Onnan nézve Rákóczi a szomorú végkimenetelű zsibói csatát. Vajon merre menekültek a kuruc seregek?

Még néhány méter a kriptá felé vezető úton, s már fel is tűnik a földgalyu. Tolólemezőnek irányát követve már a kriptá helyét is ki lehet következtetni. Romhalmaz... Két utolsó sírköve arcra borult: mélyen a földbe süllyedt. Legalább tíz Wesselényinek adott végső menedéket ez a kriptá. Közepén nagy gödör: egy magyarországi zarándokcsoport nemrég idehelyezett piros-fehér-zöld koszorúját már ellopták. A leomlott falakat ellepték a bokrok. A még álló kriptafalak előtt sírhantok sejtlenek. Itt is Wesselényi-sírok lennének?

A falaktól négy méterre már egy mesterséges szakadék kezdődik: a botanikus kert terjeszkedése során a kriptá dombját fokozatosan kettévágták. A kopár, köfjethöz hasonló domboldal már messze, a Zsibó felé vezető országútról látszik. Közeledni fog a szakadék? Hány méterre van szükség, hogy a Wesselényiek csontjai kibukjanak a földből?

Próbálunk eljátszani a gondolattal: vajon melyik az a néhány négyzetméter, ahol a zsibói bölény, Wesselényi Miklós hamvain taposunk. Tanácstalanok vagyunk: ott, lennebb, a kriptá előtt földgalyu néz velünk farkasszemtel...

* * *

Zsibó tömbházásítása során a református temető fokozatosan beszorult a nagy, Ceausescu-féle szürke ház-óriások közé: különleges zöld övezet lett. Hiába javítgatja kerítését a zsibói református gyülekezet: a dróthálót lelopják, a sásfákat kiszedik, a kővázakat piacra viszik. Közel száz ismeretlen, XVIII. századi sírkövet jobbra-balra döntötte az idő. Ahol még sejtetni lehet az évszámot, ott a moha követeli meg magának a helyet. Sírhantról sírhantra lépünk: az egykori fejfák eltűntek, elporladtak. A régi, magyar Zsibó fekszik a földdomborulatok alatt. A temető fölött zajosan nyílnak ki a koszos tömbházak kíváncsi ablakai: Ceausescu tömbházlakói kíváncsiak, hogy ki az az idegen, aki a magyar temetőben járva semmit sem visz magával. föltűnik ott magaslik a Rákóczi-hegy keresztje. Alatta a Szamos, Zsibó, az egyszer volt Wesselényi-birtok és a satuba fogott magyar temető.

Ha majd szimbólumot keres magának a szórványmagyarság, akkor itt a temetőben, vagy a Wesselényi kriptá környékén e szimbólum minden alkotóelemét megtalálhatja...

Szabó Csaba

HAJTÓVADÁSZAT

a Szribna Zemlya című lap ellen magyar módra, avagy nem időszerű-e Magyarországnak legalább a büntetteiért fizetni?

Vészharang

Magyarország kormánypártja, a FIDESZ támogatja azt, hogy alakítsák meg Ukrajnában az etnikai magyarok közigazgatását. Legutóbbi kongresszusán a FIDESZ magyar polgári párt támogatta a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetségnek azt a kezdeményezését, hogy a régióban alakítsák meg az etnikai magyarok közigazgatási egységét. Az „egység” területén, melynek központját a magyarok Beregszászon szeretnék kialakítani, 110 ezer magyar él. Kövér László, a FIDESZ elnöke és Kovács Miklós a KMKSZ elnöke kijelentette, hogy ez a kezdeményezés megfelel az ukrán törvényeknek és a nemzetközi megállapodásoknak. Ezzel kapcsolatban a kárpátaljai közösség saját nyelvi, kulturális és politikai jogait törvénybe szeretné foglalni. A kárpátaljai magyarok önrendelkezésének kezdeményezői attól tartanak, hogy a közösség jogait sérelem érné, ha Ukrajnában újjászerveznék a választókerületeket. Kovács M. szavai szerint a kárpátaljai magyarok establishmentje nem titkolja azt a törekvését, hogy kivívja az autonómiát. Szakemberek véleménye szerint a kárpátaljai magyarok többek között elégedetlenek a Kárpátalján levő választókerületek mostani felosztásával. A szövetség képviselői nagyon nehezen jutnak a parlamentbe.

Nem tudjuk nyugodtan olvasni a közleményt. Mert ha Kövér Lászlónak, a FIDESZ (volt) elnökének, aki magyar állampolgár meg is lehet bocsátani, hogy nem ismeri Ukrajna Alkotmányát, Kovács Miklósnak, Ukrajna népképviselőjének semmi képpen. Az az állítás, hogy az etnikai magyarok közigazgatási kerületének megalakítására irányuló kezdeményezés megfelelő az ukrán törvényeknek, sőt a magyar nemzeti kisebbség jogait is biztosítani kell törvényhozói szinten, és itt már az autonómia is kéznél van, azaz ez nem egyéb, mint az óhaj valóságának tekinteni. Igazság szerint Kovács úr tévútra vezeti a magyarokat, akik megválasztották őt Ukrajna

Legfelsőbb Tanácsába, és elhitték, hogy ő mindenható, azaz biztosítja alkotmányos jogaikat. De azt tanácsoljuk Kovács úrnak és azoknak, akik hisznek az ő „pattogásának”, üsse fel Ukrajna Alkotmányát – Ukrajna alaptörvényét. Itt a 2. cikkelyben szemléletesen és teljesen világosan fel van tüntetve: „Ukrajna felségjoga kiterjed az egész területére. Ukrajna egységes állam. Ukrajna területén a fennálló határok között oszthatatlan és sérthetetlen.” Elnézészt, de minket nem érdekel, mit mond a magyar alkotmány. Mert nekünk megvan a magunk alaptörvénye. Nehéz elképzelni, hogy a magyarországi ukrán kisebbség közigazgatási egységet akarna Dobricsin, vagyis Debrecen mellett.

Képzeli el?! Ne tévesszék össze Kovács úr politikájának tiszteletre méltó követői a nemzeti-kulturális autonómiát, melynek mindig birtokában voltak és vannak, amivel nem dicsekedhet Európa egyik országa sem, a közigazgatási alakulattal. Tehát figyelmeztetjük önöket: ne merjék megsérteni Ukrajna egységét, melynek kenyerét fogyasztják.

Mert a kárpátaljaiak jól emlékeznek arra, mennyi bajt hoztak a magyarok Kárpát-Ukrajnára, elpusztítva a Vörös mezőn több mint 2 ezer fiatal helyi értelmiségit – a kárpátaljaiak színe-javát, majd brutálisan megkínózva több mint 5 ezer ukrán lakost. És vajon ma nem azért zavarják össze a jogokat, hogy ugyanolyan módszerekkel és gépezettel számoljanak le Ukrajnával? Nem fog sikerülni! Nem tetszik Ukrajnában – zászlót kézbe és irány Budapest... Vagy az őshazába Ázsiába. Ott valóban természetes joguk van közigazgatási autonómiára... A kárpátaljaiak elhagyják szülőföldjüket és családjukat, és idegen országokba mennek egy falatkenyeréért. Az önök hazája, amely pénzügyileg jobban áll, mint Ukrajna, kéznél van. Ígérjük, nem állunk útjukba. Mindenkinek jobb otthon.

És még egyet. Ön, Kovács úr, az ukrán parlamentben köteles első sorban Ukrajna érdekeiért fáradozni. Mostani cselekedeteivel kezd az

államnak, amit képvisel ártalmára válni, spontán tettekre buzdítja honfitársait, akiket képvisel. Ne bolondítsa se a földieit, se „Nagy Magyarország” urait. Az ukrán törvényhozás nem tervez olyan jogokat, amelyek a nemzeti kisebbségek területi autonómiájának létrehozására irányulnak. Ön felelős 110 ezer etnikai magyar sorsáért. Ne izgassa őket, ne szítson viszályokat Kárpátalján, mert így közel kerülhet bűnügyi felelősségre vonáshoz – Ukrajna törvénykezésének megfélemlője. És különben is, ezek a Kárpátalja körül zajló események időszerűvé teszik a kérdést: miért nem tette jóvá Magyarország a mai napig azokat az anyagi és erkölcsi károkat, amelyeket a mi országunknak és népünknek okozott 1939-44 között? Pedig kártalanítania kellene. Mi a véleménye erről a kérdéssel Kovácsnak, Ukrajna polgárának?

Dmitro Holickij
(Szolomiya Sztriblyanszka)

* * *

Reakció

Hozzászólás a Szribna Zemlya című lap 2000. július 1-jén (4. oldal) megjelent *Hajtóvadászat a Szribna Zemlya című lap ellen magyar módra, avagy nem időszerű-e Magyarországnak legalább a büntetteiért fizetni?* című cikkhez

A cikk első része leszögezi a tényeket, melyek szerint a KMKSZ elnöke – és nem a kárpátaljai magyarok Asszociációja (?) – (az Ukrán Parlament képviselője) Kovács Miklós úr arra törekszik, hogy megalakítsa az etnikai magyarok közigazgatási egységét. A közlemény világos és érthető – nincsen ellenvetésünk.

A cikk második része érzelmekre ható erős befolyással kezdődik: „nem olvashattuk nyugodtan a közleményt...” az ilyen fogalmazás egyértelműen befolyásolja az érzel-

meket. Minden olvasó így fogadja ezt.

Kovács M. úr szándékait, amelyekkel a cikk első része már foglalkozott, most megismétlődik, de már majdnem büntettként tüntetik fel (2-3 oszlop). Ukrajna Alkotmányából idéznek, de az autonómia fogalmát államellenes büntettként értelmezik és Ukrajna Alkotmányának 2. cikkelyéhez kapcsolják. Ennek kulcsszavai „felségjog”, „oszthatatlanság”, „sérthetlenség”. Az autonómia fogalma tartalmilag nem áll ellentétben a kulcsszavak egyikével sem az állam felépítésében. A Krími Autonóm Köztársaság szépen beilleszkedik Ukrajna határai közé, s ettől nem csorbult Ukrajna határainak egysége és sérthetlensége.

Az alkotmány tartalmának az elrendezése viszont valóban büntett.

Az olvasó tévedés áldozata lesz. A szerző ilyen hasonlatokkal él: „Nehéz elképzelni, hogy például a magyarországi ukrán kisebbség közigazgatási egységet akarna...” A gondolat nincs befejezve (az olvasó szándékos érzelmi befolyása). Javasolni kell a magyarországi ukrán kisebbségnek, hogy a valóságban foglalkozzon ezzel a kérdéssel, és ne bocsátkozzon feltételezésekbe. A hangulatkeltés legmagasabb foka: „Ne merjetez Ukrajna egységére törni, melynek kenyerét fogyasztjátok”. Senki sem fenyegeti Ukrajna egységét.

A harmadik rész a mi felosztásunk szerint ilyen bekezdéssel kezdődik: „Mert a kárpátaljaiak jól emlékeznek arra, mennyi bajt...” Fellelevenednek Kárpátalja történelmének szomorú lapjai a második világháború idejéből és felkerekítve adják meg a kivégzett kárpátaljaiak számát a tudatalatti elmezavar elérésére, Ukrajna megbüntetését emlegetik, javasolják Kárpátalja lakosainak kitelepítését: „zászlót kézbe és irány Budapest”... garantálják a zavartalan eltávozást „az önök hazájába” – ez az etnikai tisztogatás nacionalista politikája.

A negyedik rész így kezdődik, „és még egyet...”, melyben őszinte tanácsokkal látják el Kovács M. képviselőt és emlékeztetik kötelességeire. Az érzelmek felkorbácsolásának szándékával fejeződik be a cikk, mikor látszólag felteszik Kovács M. úrnak a kérdést, mi a véleménye arról az anyagi kártérítésről, amellyel Magyarország tartozik a kárpátaljai népnek a második világháború alatt

okozott kárért 1939 és 44 között. Ilyen kérdést legfeljebb Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnökének lehet feltenni, és a megválaszolása sem tartozik egyik lap szerkesztőségének a hatáskörébe sem, miként pletyka szinten való megtárgyalása sem. A cikknek általunk kiemelt harmadik részét (4. bekezdés) út ítéljük meg, mint szándékos nemzeti, faji vagy vallási ellenségeskedés és gyűlölködés szítására irányuló cselekedetet. (Ukrán Büntetőjogi Kódex 66 cikkely).

Mivel az általunk kiemelt 3. rész (4. bekezdés) nem kapcsolódik logikusan az előzőhöz, nem értjük, kinek kell a „zászlót kézbe venni”... Minden olvasó a saját belátása szerint ítélheti meg. Az „ön hazája” kis betűvel van írva, tehát nem Kovács Miklósnak szól. Akkor ez az ajánlat a 110 ezres főt számláló kisebbségre vonatkozik, azokra, akik azt a kár-

pátaljai falut vagy várost tekintik hazájuknak, ahová több mint 20 emberöltő gyökere fűzi őket. A cikk írója és a lap kiadója az Ukrán alkotmány 2. cikkelyére „támaszkodott”, de alaptalanul. Nem vették figyelembe azonban a 25. cikkely 2. bekezdését (Ukrajna polgárait nem lehet kiűzni Ukrajna határain túl vagy kiadni más államnak).

Az a véleményünk, hogy az ilyen célzatos cikk, amely nagy számú olvasóhoz szól, érzékenyen rontja a kárpátaljai magyarok jóhírére, és nagy mértékben megfosztja őket az amúgy is gondterhelt életük további lehetőségétől. Számításba véve a 110 ezrenyi magyar lakost, ez felbecsülhetetlen erkölcsi kárt jelent, amit nem lehet elhallgatni.

Árpa Péter
az Ung-vidéki Magyarok
Társaságának elnöke

BRASSAI

Az örmények Erdélyben arányszámukhoz képest igen sok kitűnő író, képzőművészt, zeneszerzőt, színművészt adtak a világnak. Egy igen sokoldalú művészember, aki különben, mint fotóművész lett világhírű, Halász Gyula volt. Párizsi éve alatt felvette a Brassai művésznevet és az i betűre két pontot téve, hogy a franciák el ne nyeljék az utolsó betűt.

Halász Gyula Brassóban született 1899. 09. 09-én értelmiségi, polgári családból. Édesapja a dunántúli származású Halász Gyula, Brassóban főgimnáziumi tanár és publicista. Fiatal éveiben újságíró volt Székesfehérváron, majd Budapesten. Idős korában könyvet adott ki emlékeiről: A századik év küszöbén címmel, 1967-ben. Eben a könyvben emlékezik felesége, az örmény Verzár Matild családjára. A brassói Verzárok rokonságban voltak Verzerescul Oxendius (1655-1715) örmény katolikus püspökkel.

Az apa Szamosújváron részt vett az erdélyi örmények 200. jubileumán, amikor még nem is sejtette, hogy brassói örmény lány lesz a felesége. Brassóban tanári kinevezése után, 1898. november 28-án vezette oltárhoz Verzár Matildot, a kereskedő, Verzár Antal leányát.

Első szülött fiúk, a kis Gyulus, gondos családi nevelésben részesül. Iskoláit Brassóban kezdi, majd később Budapesten és Berlinben folytatja tanulmányait. Képzőművész, festő szeretne lenni.

1923-tól Párizsba vezérelte művészsorsa. Ide igyekezett minden fiatal piktor az első világháborút követő években. A világhírhez előbb Párizst kellett meghódítani.

Ő csatlakozott a szürrealisták csoportjához.

Halász Gyula hatalmas ambícióval érkezett és valószínűleg álmában sem gondolta volna, hogy fotográfusként fog hírnevet szerezni. De egyelőre azt kellett tapasztalnia, hogy nem elég a tehetség. Igazán jelentős, de elszigetelt külföldi művészekkel, mint amilyen Tihanyi Lajos vagy Mattis Teutsch, a kutya sem törődött.

Halász Gyulát a festészet egyre kevésbé érdekelte. A fényképezést azonban még mindig sztárművészet volt. Ő újságírással is foglalkozott és 1929-ben vett egy gépet, hogy maga készíthesse cikkeihez a fotókat. Fényképei jól sikerültek s az újságírás is jobban ment. A Brassai névvel jelzett cikkek keresetté váltak. 1933-ban kiadott első fotóalbuma, Az éjjeli Párizs világsikert hozott számára. A fotográfia többnek bizonyult, mint egyszerű ugródeszka. Brassai felfedezte, hogy a fényérzékeny papíron varázslatos világ jelenik meg, önálló, zárt egész-

ként hat, akár egy festmény, regény vagy film.

A kiadók is felismerték a könyv jelentőségét, amely Párizs éjszakai életének teljes szintézisét adja.

Elkészítette a Picassóval folytatott beszélgetéseiről szóló könyvét.

„Lehetetlen, hogy a fényképezet teljesen kielégítsen” – mondta neki Picasso.

„Az ember visszavonul a fényképészetbe, mint egy kolostorba” – válaszolta erre Brassai.

A párizsi gyerekek falrajzaiból készített albumával teremtette meg a graffiti műfajt (Graffiti de Brassai 1960).

Párizsban halt meg, ahol élt és alkotott, 1984. július 8-án.

Születésének centenáriuma a Pompidou Központban retrospektív kiállítást rendeztek, amelyen 540 műve, köztük 450 fotó tekinthető meg. A Picasso Múzeum is megemlékezik a fotóművészet egyik legnagyobb alakjáról.

*Budai Merza Pál
előadása a 300 éves örmény
szertartású római katolikus
egyház és közössége Magyarhoni-
ban c. budapesti konferencián*

A könyvhét alkalmából megjelent Katona Szabó István

Mi történt Erdélyben?

című kötet

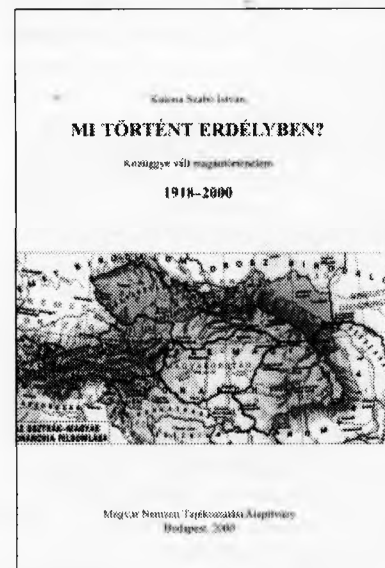
A Magyar Nemzeti Tájékoztató Alapítvány kiadásában egyelőre 400 példányban jelenik meg a több mint 400 oldalas kötet azok számára, akik legalább 2500 Ft. adományt küldenek az Alapítvány bankszámlájára, mely éppen fedezi az előállítási-, a postaköltséget és lehetővé teszi néhány példány eljuttatását díjtalanul határon túli magyar közönyvtárakba.

Akit érdekel a kötet, kérjük szíveskedjék jelezni az Alapítvány címére (1116 Budapest, Sopron út 64. I. em. Bankszámla: 10103836-10398839-00000007) küldött levélben, hogy átutalási csekket küldjünk. A kötet könyvárusi forgalomba nem kerül, csak adományozók kaphatnak a dedikált, számozott példányokból.

Kérjük, szíveskedjék jelezni, ha, személyes, névreszóló dedikációt kíván.

A kötet tartalmából: Egy térkép háttére. Nehéz idők. A pogromok országa. Magyar oktatás Erdélyben 1918-1939. Erdély iskolái Trianon előtt és után. A kolozsvári magyar egyetem háromszori felszámolása.. Lapok az „Észak-erdélyi Köztársaság” történetéből. Önfeladás Marosvásárhelyt 1945-ben. Pusztulásra ítélt erdélyi falvak. Ítélt a történelem. Nyílt levél Petre Roman miniszterelnök úrhoz. Pusztító fanatizmusok. Balkáni tánc az egyetem körül. Intézményi és magánvagyonok kifosztása Erdélyben.

Hogyan lett frontváros Marosvásárhely? Marosvásárhely eleste. Erdélyi sorsok: Apáthy István, Jancsó Benedek, Kelemen Lajos, Márton Áron, Venczel József, Demeter Béla, Szabédi László, Csendes Zoltán, Szilágyi Domokos. Találkozások: Dr. Boga Alajos, Zsögön Zoltán, Móricz Zsigmond, báró Atzél Ede, Zsögödi Nagy Imre, Gy. Szabó Béla, Bözödi György, Németh László.

Az államfői látogatás – Bonn 1984

1984. október 15-én Richard von Weizsäcker német köztársasági elnök fogadta N. Ceausescu román (párt és) államfőt, Bonnban. Ritkán állt még egymással szemben két ennyire különböző személyiségű államfő. Ha Ceausescu nem is igényel bemutatást az olvasóknak, Weizsäcker bizonyára igen.

Richard von Weizsäcker 1920-as évjárat, neves német bárói család tagja, testvérbátyja Carl Friedrich kortárs atomfizikus és neves filozófus. Weizsäcker jogot tanult Oxfordban, Grenobleban és Göttingenben; ott volt Leningrád ostrománál, hadnagyi rangban. A háború után CDU politikus, majd Nyugat-Berlin főpolgármestere. 1984-től köztársasági elnök; mindmáig a legnépszerűbb német politikusok egyike, akit a köznép egyszerűen Rickynek hívott. Nagy feltűnést keltő beszédet tartott a német kapituláció 40. évfordulóján, mely beszédével (is, többek között) kivívta a morális instancia jelzőt. E sorok írója, a választott haza új polgáraként is, először tudott Weizsäcker személyében azonosulni országának államfőjével.

Nos, ez a Weizsäcker készült első külföldi vendégének fogadására. Mivel pedig az elnöki rezidencia éppen renoválás alatt állt, a minden részletében aprólékosan megtervezett és megszervezett fogadás a Bonn melletti, Schloss Falkenlust nevű, a kölni Kurfürst Clemens August építtette, barokk vadász-kastélyban történt.

Ceausescut a bonni repülőtérrel egy „Mercedes 500” márkájú, kölcsön-bérelt gépkocsi szállította a fogadás elé-

gé távoli színhelyére. A jármű megfeleltethetett Ceausescu igényeinek, az autótút kevésbé, tudniillik Bonn előtt erős forgalom, majd torlódásba jutottak, ami azt jelentette, hogy a Ceausescut szállító kocsit mellett jobbra és balra, közönséges földi halandók tébláboltak autóvezetőkként – ami nyilván felettébb szokatlan lehetett számára, hiszen Romániában leállították a forgalmat minden olyan helyen és szakaszon, ahol elhaladt. (Bizonyára az ilyen „földi” kellemetlenségek elkerülendő juthatott a helikopterrel való közlekedés gondolatához.)

A kastélyhoz vezető út majd egy cserefasor között folytatódott, fél kilométer hosszan, ami a német diplomácia addig leghosszabb vörös szőnyegének – ötszáz méter – leterítését tette szükségessé, amit gyalog megtenni, ugyancsak hosszúnak tűnhetett Ceausescunak.

A félkilométeres gyalogút után, a kastély előtt a Bundeswehr négyszáz katonája állt vigyázban, és pedig a Heer, a Marine és a Luftwaffe egy-egy százada. A két ország himnuszát a Stabsmusik-korps játszotta, Andreas Lukácsy fő hadnagy vezényletével. Ezután Weizsäcker és Ceausescu elléptek a felsorakozott díszszázad előtt, még pontosabban: elsiettek. Éspedig olyan gyorsan, hogy az újságírók és fotóriporterek kérték Weizsäckert, kissé lassabban, mire pedig Weizsäcker eléggé ingerülten válaszolt – és erre a sorok írója igen pontosan emlékszik az esti tv-riportból! – „wie stellen Sie sich das vor, ich kann ihn ja nicht fasthalten” – azaz: hogy

képzeli ezt önök, hát én nem foghatom meg őt.

Ceausescu úgy tűnt, hogy nem értette meg a párbeszédet – ezzel zárult az AP tömör híradása, ami bárki számára hozzáférhető. Az anyag kitér még Lukácsy személyére is, s megírja, hogy Generalmusikdirektor (zenei főigazgató) volt Brassóban, és 1967-ben disszidált és maradt az NSZK-ban. Nyilván mindezeket, a sajtó számára ugyancsak felettébb érdekes részleteket megírta a korabeli német sajtó; biztosan nem az Agerpres. A német sajtó azt is megírta volt, hogy a látogatás célja „a kétoldalú gazdasági kapcsolatok elmélyítése”, az akkori román sajtó pedig ezen kívül „a kölcsönös előnyök alapján” tovább virágoztatandó kapcsolatokról írt, konfekciós mondatszerkesztésben. Ezek a „kölcsönös előnyök”, nacionalista szóhasználatlalt „a szászoktól megszabadultunk” kifejezésben öltének testet és formát, mellé gondolva az ugyan ki nem mondottat is, miszerint az elmentek vagyonát is megszerezték, potom áron.

E sorok írója visszaemlékszik Lukácsy Andrássra, aki Székely Endre mellett a marosvásárhelyi szimfonikusok másodkarmestere volt, az ötvenes évek végén, magasnövésű, kissé kajla termetű, félrefésült, mindig homlokába hulló szőke hajával a karmesteri pulton; 1984-ben pedig, a Bundeswehr feszes tartású katonadirigense. E két kép között alig két évtizednyi idő, s két világ. Ugyanakkor szimbolizál sok-sok erdélyi sorsot.

Szőcs Károly
Németország

ÖSSZESÍTÉS

a Királyhágómelléki Református Egyházkerület 1945 után elkobzott ingatlanairól, melyek jelenleg a román állam tulajdonában találhatók

Egyház-megye	Püspöki Székház	Iskolák, óvodák, bentlakások	Művelődési házak ingatlanok	Egyházi rendeltetésű	Lakóépületek	Más épületek	Össz.
1. Nagybánya	–	22	4	2	28	–	56
2. Nagykároly	–	33	–	2	11	–	46
3. Szatmár	–	10	1	–	9	1	21
4. Érmellék	–	42	1	1	23	2	69
5. Bihar	1	14	2	1	13	3	34
6. Temesvár	–	–	–	3	7	–	10
7. Szilágysomlyó	–	8	1	–	2	–	11
8. Zilah	–	13	5	2	8	2	30
ÖSSZESEN:	1	142	14	11	101	8	277

„Rémhírterjesztés?”

(Részlet)

...Mindenütt, ahol biztonságról, élet- és egészségvédelemről van szó általános alapelv, hogy van egy minimális elvárás, előírás, szabvány, amelynél mindenki lehet szigorúbb, ha valamilyen megfontolásból indokoltnak látja és persze anyagilag is győzi. Ez a jól bevált gyakorlatot is felszámolni készül az egyetlen célnak, a tökéletlenségek korlátlan elsőbbségét tekintő Európai Unió. Most hallottam, hogy a szeszipari óriások nyomására emelni készülnek a gépjármű vezetők megengedett véralkohol szintjét. Úgy látszik, hogy az ittas vezetés tiltását a szesziparral szembeni negatív diszkriminációnak fogják fel, ami fejlett jogállamban természetesen elfogadhatatlan. Hát úgy kell nekik, mondhatnánk. A helyzet azonban nem ilyen egyszerű. Az úgynevezett jogharmonizáció ugyanis megköveteli, hogyha az uniós törvénykezés brüsszeli bürokratái elfogadják valamit, azt a tagállamok és a csatlakozni kívánók parlamentjeinek **kötelező** beemelni a saját törvényeik közé. Tehát ha akarnánk, sem tehetnénk meg, hogy mi szigorúbb előírásokat érvényesítünk. Az egységes Európában mindennek egyforma rossznak kell lennie. A jobb tilos, mert diszkriminatív. Csodálatos dolog lesz a csatlakozás után országgyűlési képviselőnek lenni. Egy fordító iroda lefordítja az új törvényeket magyarra, a képviselőknek pedig joguk lesz észrevételezni, ha a fordítással nem értenek egyet. Javasolhatják például egy-egy mondatban a szöveg módosítását, de akár egyes szavak megváltoztatását is – természetesen a „jobbítás szándékával”. (Magától értetődően csak a fordítás jobbításáról lehet szó, nem a törvényéről.) Javasolhatják például, hogy „akkor” helyett írják azt, hogy „abban az esetben”. Majd, eme késhegyre menő és nyilván elhúzódó vitát követően, a határidő lejártá előtt pár perccel fegyelmezett karlendítéssel egyhangúlag megszavazzák az új törvényt. (Szavazat számlálásra nincs szükség, mert a törvényt el **kell** fogadni.) A Kádár korszak boldog béke ideje után nosztalgizáló is visszanyerhetik a lelki egyensúlyukat, mert minden olyan lesz, mint régen.

Tehát: Arccal az Unió felé! Éljen az Unió és hazánk megbonthatatlan és örök szövetsége! Éljen Brüsszel, éljen Brüsszel! – és „szünni nem

Megjelent dr. Ádám Sándor: *Európa bűne ahogy elbántak a magyarokkal* című könyve

Ez tartalmazza a trianoni országrombolásunkat, az 1849-es és 1956-os eltiprásunkat, a szomszédos országokban 80 éve folyó magyarüldözéseket, az országunkat és népünket jelenleg is sújtó hátrányos megkülönböztetések változatait. Az ellenünkre szolgáló európai közöny és ellenséges magatartás mellett szól Magyarország ezeréves óriási értékeiről, a mongolok, törökök, szovjetek ellen Európa érdekében is tett erőfeszítéseinkről, a különböző tudományágakban, a sport és a rekordok terén fölmutatható világraszóló eredményeinkről, a neves nyugati politikusok és közéleti nagyságok rólunk kinyilvánított igen kedvező véleményeikről stb.

E könyv jogos önbizalmat ad az Európa Unióval tárgyaló politikusainknak és szakértőinek és valamennyi honfitársunknak.

Ára 1400 Ft, a Kárpát-medencében 4 USD, Európában 12 DM, tengerentúl 10 USD + postaköltség.

Kapható a keresztény-nemzeti szellemű könyvesboltokban és a szerzőnél (1142 Budapest, Edison köz 8., telefon: 38-35-173)

akaró”, ütemes taps... És egyesek még nem ártallják azt állítani, hogy van új a nap alatt!

Valaki mondta nekem, hogy Magyarországnak most adatott meg az az óriási esély, hogy a történelemben először a győztesekhez csatlakozhat. De Uraim, (na, persze Hölgyeim is!) 1949-ben is ez történt! Csak akkor a győztes és hatalmas Szovjetunióhoz kötöttük a szekeret.

Félreértés ne essék, az európai gondolat, ahogy azt De Gaulle, Adenauer és mások megálmodták, csodálatos dolog. De azt a gátlástalan, gusztustalan önfeladást, amit a magyar politika egy évtizede tanúsít, azt, hogy az Unió elfajzásait nem bíráljuk, hanem ugyanúgy túllihegjük, mint annak idején a „kulákság elleni harcot”, én nem tudom elfogadni.

Melyik Európához akarunk csatlakozni? Amelyik Trianonban megcsönkített minket, vagy ahhoz, amelyik a Benesi dekrétumot még ma is érvényben tartó Szlovákia nemzeti-ségpolitikájával egyetért, vagy ame-

lyik a Clinton szerint is példás nemzetiségi politikát folytató Romániával nagy egyetértésben szinte naponta összehozul?

Uraim! (és persze Hölgyeim is!). Gondolkozzunk!!!

(A. F.) Szentendrei Tükör

Életminőség javítása

Az Újrakezdési Szövetség 1990. április 29-én alakult, egyesületként működik.

Tevékenységünk nagy részét gazdasági programunk szervezési, majd a megvalósítás munkái jelentik.

Jelenleg 13 fő menedzseli, szervezi és tartja a kapcsolatot a hatóságokkal és a befektető társaságokkal, előkészíti a kiejánlásainkat, dolgozunk a segélyprogram feltételein, az Egészségügyi Parkhálózat kiépítésén.

A SZÖVETSÉG CÉLJA

Magyarország és Erdély természeti és szellemi értékeinek a felhasználása, segítése és értékesítése.

Együttműködés mindazokkal a magyar és külföldi szervezetekkel, melyek a Szövetség célkitűzésével egyetértenek, ahhoz igazodó tevékenységet végeznek, és a társada-

„...Amit erő vagy hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszaadhatják. De amiről a nemzet félve a szenvedésektől, önként lemondott, annak visszaszerzése mindig nehéz és mindig kétséges...”

(Deák Ferenc)

lom gazdasági felemelkedését szolgálják.

Meghirdetjük a MAGYARSÁG részére a szellemi termékek, ötletek, találmányok kezelését, ami azt jelenti, hogy fogadjuk a gondolkodó emberek termékeit, ötleteit, találmányokat, biztosítjuk annak további kezelését, segítjük a megvalósítás lehetőségét, a továbbiakban a fejlesztéseket, majd az értékesítést vagy gyártást.

Nem mindegy, hogy a most végzett fiatal generáció milyen társadalmi közegbe kerül, kik és milyen célokat határoznak meg. Az alkotó emberek mellett értékes termelő, gondolkodó tagjai lesznek a társadalomnak.

Mivel az ország adottsága és az itt élő emberek hatalmas szellemi értéket képviselnek, rá kell jönni, hogy Magyarország gazdag ország, ezt az értéket ne tegyük tovább tönkre, ne értékeljük le a lehetőségeinket és ne engedjük, hogy a tehetséges emberek elhagyják az országot.

Az új szövetségi rendszerbe új gondolkozású embernek kell megjelenni és tevékenykedni. Célja nem ködbe vesző pártérdekek és egyéb ábrándképek kergetése, hanem a huszonegyedik század elején, Európa közepén egy gazdag ország állampolgáraként komoly felelősséggel ré-

ERDÉLYI
MAGYARSÁG

H - 1116 Budapest
Sopron út 64. I. em.

szese lehet ennek az értékes munkának, ami újraértékel és tisztességes, értékes országot építhet. Össze kell fogni a magyarságnak, mindegy hol lakik, van mit bizonyítani a sok kárt okozó jól ismert politikát erőltető rétegnek.

Figyelembe véve a mai folyamatokat, a társadalom értékes közép-
tege már döntött, visszavonult. Nem hajlandó részt venni a napjainkban zajló tisztességtelen emberek által mozgatott, szándékosan gerjesztett akciókban, mivel igen nagy kárt okoznak a társadalomnak, a silány pártérdekek erőszakos, sokszor minősíthetetlen tömegmozgatásának céljaival.

2000. május 25-én a Szövetség közgyűlésén tagjaink elhatározták, hogy céltudatos, jól szervezett munkával el kell érni a politikától jelenleg is elhatárolódó, visszavonult, értékes közép-
tege a megkeresését, segítségét, mely mindenütt a világon fontos háttérrel jelent, a gazdaságot irányítja, és biztosítja a meghatározó szellemi értéket.

Ez ma az ország lakosságának a 40-50 %-a, amihez még várható a most ige nehéz helyzetben lévő félrevezetett, becsapott, bizonytalan társadalmi réteg egy része.

Amennyiben ez az erő és a szétforgácsolt nemzeti érték egy célért megmozdul, be tudjuk bizonyítani, hogy egy gazdag ország értékes társadalma mire képes.

A feltalálók és kutatók kiépített kapcsolatok, a meglévő találmányok lehetőséget nyújtanak arra, hogy ismertessük és alkalmazzuk, hasznosítsuk azokat a környezetvédelem, tudományos alkotásokat, melyek a világon bárhol tudnak segíteni az embereknek.

Magyar tudósok, kutatók jelentkeztek olyan találmányokkal, alkotásokkal, melyek alkalmasak az ember és a természet radioaktív sugár-
szennyezésének a megszüntetésére, a sérült emberek életének megmentésére.

Ajánlatot teszünk az együttműködésre mindazokkal a hazai és külföldi természetes és jogi személyekkel, illetve szervezetekkel, melyek az ismertetett, jelentős értékű munkák, találmányok alkalmazásában, értékesítésében, hasznosításában, szolgáltatásainkban részt kívánnak venni.

Krucsó László
Gyomaendrőd

Átálvető

AZ ÁTÁLVETŐ JÚNIUSI SZÁMÁNAK TARTALMÁBÓL:

- Trianon 81 éve
- A II. ezredfordulóból visszatekintés Trianonra
- Az MVSZ jelenség
- Hozzászólások és naplójegyzetek
- Emlékezések a háborús Kolozsvárra II.
- Molter Károly: Az elnyomás szótára

Fizessen elő a lapra, s barátait, ismerőseit is erre biztassa!

Egy példány ára belföldre
és a szomszédos országokba 200,- Ft

**Az előfizetéseket egyszerű postai utalványon kérjük feladni
a következő címre: EMTE 7101 Szekszárd I., Postafiók: 480**

E-mail: ekosz@axelero.hu

Lipcsey Ildikó:

A CASBI

**(A magyar vagyonok
államosítása
Romániában
1945 után)**

Kapható: Gondos, Custos
Zöld, és a Partus könyvesbol-
tokban, valamint megrendelhe-
tő rózsaszín postai utalványon
a szerzőnél 1800 forintért.

1118 Budapest
Brassó u. 169-179/B II. 8.
Tel./fax: 206-2048

ADOMÁNYOK (Ft)

BELFÖLD

Andrássy Gyula dr.	Békéscsaba	500.-
Balázs Károly dr.	Bp.	500.-
Bálinti Endre dr.	Bp.	1 000.-
Barczay István	Bp.	1 100.-
Benedek András	Etyek	3 500.-
Bethlen Béla	Szentendre	3 500.-
Bethlen Miklós	Vasgerszeg	3 500.-
Bogdán Antal dr.	Jakabszállás	500.-
Boros Tibor	Fadd	2 000.-
Czibur László	Sopron	1 500.-
Csegezi Károly	Bp.	1 000.-
Danka Miklós	Gödöllő	300.-
Eöry István dr.	Kisoroszi	3 500.-
Finta Olga dr.	Bp.	1 500.-
Gréczy-Zsoldos Miklós	Szalmatercs	500.-
Gyónos Károly dr.	Bp.	500.-
Gyurka Béla	Pókaszeptek	2 000.-
Harmath Ferenc dr.	Adony	1 000.-
Harli Eva	Eger	500.-
Horváth Jánosné	Nagykanizsa	1 000.-
Irmes Gellért dr.	Székesfehérvár	1 500.-
Jancsó László	Miskolc	1 000.-
János András dr.	Balatonalmádi	500.-
Kerekes Kiss László	Bp.	1 000.-
Kovács Attila	Bp.	1 500.-
Kozma Károly	Bp.	1 500.-
Lakatos László dr.	Bp.	1 000.-
Lazary Jenőné	Széksárd	2 000.-
Lokodi Árpád	Gyöngyös	2 500.-
Mág Tamás	Göd	1 000.-
Nahy Tiborné	Bp.	1 500.-
Obál Ferenc dr.	Szeged	10 000.-
Orbán József	Miskolc	3 500.-
Orbán Marta dr.	Pécs	1 500.-
Osváth Gizella	Győr	2 500.-
Palumb Gyula	Miskolc	2 000.-
Pántik László	Baktalórántháza	1 500.-

Parászka Mária Szonja	Bp.	1 500.-
Pentelényi Tamásné dr.	Bp.	500.-
Petrassy Miklós dr.	Tatabánya	1 500.-
Ráb Lászlóné	Bp.	500.-
Rózsás János	Nagykanizsa	500.-
Sárai-Helwirth Tibor	Komló	3 500.-
Somogyi Andrásné	Bp.	500.-
Széchy Gábor dr.	Bp.	2 500.-
Szentpéteri Ádám dr.	Bp.	30 000.-
Szövértly Károly dr.	Jászberény	1 500.-
Tarr Ferenc dr.	Nyíregyháza	10 000.-
Tivadar Judit	Eger	500.-
Torma Ákos dr.	Kaposvár	3 500.-
Tóth Zoltánné dr.	Eger	500.-
Vadas Gyula dr.	Pécs	500.-
Varró János	Kecskemét	500.-
Vaszkó Tamás	Bp.	500.-
Veress Ilona	Ócsény	1 500.-
Zakariás Egon dr.	Bp.	1 000.-
Zakariás Egon dr.	Bp.	2 000.-
Zilahi József	Sopron	3 000.-
Zólyomi G. Valéria dr.	Csorna	500.-

KÜLFÖLD

British Columbiai Erdélyi Kulturális Szervezet	Kanada	500.- CAD
Farkas Károly és Katalin	USA	30.- USD
Márton Hugó	Olaszország	6 000.- Ft.
Piló László	Ausztrália	10.- AUD
Szekely Endre	Ausztrália	20.- AUD
Szigeti Antal	Svájc	4 000.- Ft.
Vályi László	Franciaország	6 000.- Ft.

Köszönjük adományát! Ön ezzel a magyarságnak ahhoz az elenyésző kisebbségéhez tartozik, aki nem csupán szavakkal, hanem így módon is támogatja azt a munkát, amit alapítványunk felvállalt!

Az Erdélyi Magyarság külföldi képviselői:

Amerikai Egyesült Államok:

Maria Orbán-Bihary
402 East 65th street 2B
New York, NY. 10021
Tel.: (1)212-744-7946
Fax: (1)212-744-0614

Ausztrália:

Jed Productions, Józsa Erika
Cím: 22 Marinelle Street Manly Vale
2093 Australia
Tel./fax: 612-9907-6151

Belgium:

gr. Teleki Kálmán
Bovenberg 122
1150 BRUXELLES
Tel.: (02) 770 16 01
Bank: 310-0737944-54

Dánia:

Dansk-Ungarsk Seiskab,
Hortensiavej 12. 1857 Frederiksberg C

Hollandia:

K. A. Pehlig-Stubnya,
Muzenlaan 5, 2353 KB. Leiderdorp,
Postbank No. 653 557
Tel.: 07/89-03-31

Izrael:

Páll Tibor
Street Puah 6 A/5
35311 Haifa
Tel.: 528780

Kanada:

Kate Karácsony, Pannonia Books Ltd.
P. O. Box 1017 Postal Station „B”
Toronto, Ont. M5T 2T8
Tel./Fax: (416)5353-963

Nagy-Britannia:

Klára Morvai, Hungarian Book Agency
P. O. BOX 1956
Durham DH1 2GA
Tel.: 00 44-191-272-2446
Fax: 00 44-191-368-4198

Olaszország:

Maria Toth Pittaluga
Mellbodes 41.09045 Flumini (CA)
c/c N 15853 096
Tel.: 70-830-309

Svájc:

Anikó Parragi
8046 Zürich, Wehntalerstr. 295.
Tel.: 41/1/372-3201
Zürcher Kantonalbank
Kto. Nr. 1118-0298.950 Zürich

Svédország:

János Jári
Fagotgr. 5/B, 223 68 Lund,
Tel.: 046/14-70-81
Postgiro: 6310 106-7

Azokban a – főleg európai – országokban ahol nincs lapunknak képviselője, olvasóink előfizetésüket akár címünkre postázott csekkel, akár money orderrel rendezhetik, de küldhetnek postai „COUPONT” is. Amennyiben magyarországi ismerőseiken keresztül akarnak előfizetni, úgy kérésre (akár üzenet-rögzítőnkön keresztül is) csekket küldünk.

Lükő Gábor művei

Életmű-sorozat

Előfizetői felhívás 2001

A kötetek várható megjelenése 2001-ben:

A magyar lélek formái (április-május)

A moldvai csángók (június-július)

Zenei anyanyelvünk (szeptember-október)

Himfi és a szarvas (november-december)

I. Sorozati előfizetés: 30% kedvezmény!

A négy kötet ára 30% kedvezménnyel:

7920 Ft (1.980) Ft/kötet)

Ajándék: Az első 300 előfizető Lükő Gábor rajzai-ból készült válogatást kap ajándékba, amelyet a negyedik kötetrel küldünk ki.

II. Kötetenkénti előfizetés: 20% kedvezmény!

A kötetek árai 20% kedvezménnyel:

1. A magyar lélek formái 2.400 Ft

2. A moldvai csángók 2.300 Ft

3. Zenei anyanyelvünk 2.100 Ft

4. Himfi és a szarvas - 2.150 Ft

A fenti kedvezményes árak az áfát tartalmazzák.

A kiadó a postaköltségeket átvállalja.

Előfizetési határidő: 2001. június 30.

Egyéni előfizetők

Az előfizetés a csekk befizetésével történik. Kérjük, hogy a csekken jól olvashatóan tüntesse fel nevét, lakcímét és egyértelműen jelölje meg, hogy melyik kötetre (X) és hány példányban (db) fizetnek elő. Csekk a megrendelőlap visszaküldésével is igényelhető.

Intézményi előfizetők

Előfizetési szándékát a megrendelőlap visszaküldésével jelezheti. A számlát a megrendelőlap vagy az előfizetési díj megérkezése után készítjük el. Kérjük, hogy megrendelőlapot minden esetben juttassák el hozzánk.

Bankszámlaszám:

Táton Bt. 11786001-20145354 (OTP Bank)

Táton Kiadó, 1426 Budapest, Pf. 5.

Tel./Fax: 280-1114; tel: 06-20-388-2452

e-mail: taton@tatonkiado.hu,

honlap: www.tatonkiado.hu

1. Az ingatlan nem létezik. Amennyiben az ingatlant részben vagy egészben lebontották, úgy természetben visszaigényelhető a telek és az épület megmaradt része, amelynek tiszteletben kell tartania a településrendezési terv előírásait, a lebontott épületre vagy épületrészre kártérítés igényelhető.
2. Az a telek, amelyen időközben egy másik épületet emeltek. Ez esetben visszaigényelhető a telek szabadon maradt része (ha van ilyen), a beépített részre pedig kártérítés kérhető.
3. Amennyiben az ingatlan érvényes jogcímmel került az állam tulajdonába és a tulajdonos kártérítést kapott. Ez esetben a volt tulajdonos választhat:
 - visszaigényli az ingatlant természetben és visszafizeti a kapott kártérítést annak korabeli értékén;
 - kéri a kapott kártérítés és az ingatlan korabeli reális értéke közötti különbözetet és lemond a természetbeni visszaszolgáltatásról.
4. Azon ingatlanok, amelyekben állami oktatási, egészségügyi, társadalmi-kulturális vagy közintézmények; törvényesen bejegyzett politikai pártok, külképviseletek, konzulátusok, kormányközi nemzetközi intézmények működnek. Ezen esetekben a volt tulajdonosok kártérítést kérhetnek.

Kizárólag kártérítés igényelhető a következő esetekben:

1. A jogosult részvényese volt annak a jogi személynek, amelynek a tulajdonába volt az elkobzott ingatlan.
2. Az ingatlant oly mértékben átalakították, hogy az már egy új, másik ingatlanak tekinthető.
3. Az ingatlant a lakáscélú ingatlanok jogállásáról szóló 1995/112. sz. számú törvény szerint eladták. Ez esetben a volt tulajdonos kérheti a kapott kártérítés és az ingatlan piaci értéke közötti különbözetet. Amennyiben az ingatlanért a szóban forgó 1995/112. sz. számú tör-

vény alapján kártérítést fizettek, de nem idegenítették el, úgy természetben is visszaigényelhető, azzal a feltétellel, hogy a volt tulajdonos visszaadja a kapott kártérítést, annak korabeli értékén.

Eljárási szabályok

A volt tulajdonosoknak minden esetben közvetlenül ahhoz a jogi személyhez kell fordulniuk visszaigénylési felszólításukkal, amelyiknek a kezelésében van jelenleg az ingatlan. A felszólítás elküldésének határideje a törvény megjelenésétől számított 6 hónap, jelen esetben **2001. augusztus 12.** Ez jogvesztő határidő, azok akik addig nem érvényesítik követelésüket, később már nem tehetik meg. Ugyanakkor bírósági úton igazolható akadályoztatás esetén a határidő meghosszabbodik az akadályoztatás időtartalmával.

A felszólításnak tartalmaznia kell a felszólított jogi személy nevét, címét, a felszólító azonosítási adatait, valamint a visszaigényelt ingatlan azonosítási adatait. A felszólítást a területileg illetékes bíróság mellett működő bírósági végrehajtóhoz kell letenni, amelyik 7 napon belül köteles azt kikézbécsíteni a felszólítottnak. Amennyiben a visszaigénylésre jogosult személy nem tudja, hogy mely jogi szabály kezelésében van az elkobzott ingatlan, úgy felszólításával a területileg illetékes polgármesteri hivatalhoz fordulhat, amelyik köteles eljuttatni azt az illetékeshez. Ebben az esetben a 6 hónapos határidő a polgármesteri hivatalhoz történő eljuttatásig számítható.

Ha egy tulajdonos több ingatlant igényel vissza, s ezek több jogi személy kezelésében vannak, úgy mindegyiknek külön felszólítást kell küldeni.

A visszaigénylés alapját képező dokumentumokat, valamint az örökös minőséget a törvény megjelenését követő 18 hónapig kell a jogosultaknak csatolni a felszólításhoz.

A felszólított jogi személy azt követően, hogy birtokába jutott a

visszaigénylés jogi alapját képező dokumentumoknak 60 napon belül köteles dönteni:

- visszaadja természetben az ingatlant;
- kártérítést ajánl fel a szóban forgó ingatlanért;
- visszautasítja a visszaszolgáltatás minden formáját.

A jogi személy indokolt írásos döntését 10 napon belül köteles a visszaigénylő tudomására hozni. A visszaigénylési kérelem elfogadása jogcímet képez, amelynek alapján a visszaszolgáltatás megtörténhet.

Amennyiben a jogi személy nem válaszol, vagy válaszát a visszaigénylő nem fogadja el (ide értendő az az eset is, ha vitatja a kártérítés felajánlott összegét), úgy a visszaigénylő a területileg illetékes megyei törvényszékhez fordulhat. A törvényszék döntését a táblabíróságon meg lehet fellebbezni a polgári eljárásjog szabályai szerint.

Tekintettel arra, hogy a törvény nem tartalmaz különleges szabályozást arra az esetre, amikor a jogosultak nem rendelkeznek állandó romániai lakhellyel és megbízott útján kívánják érvényesíteni visszaigénylési jogaikat, ezekben az esetekben az általános közjogi rendelkezések az irányadók. A nemzetközi magánjogi jogszabályokat szabályozó 1992/105. sz. számú törvény szerint a megbízási szerződésre annak az országnak a rendelkezései érvényesek, ahol a megbízást teljesítik (jelen esetben ez Románia). A közjegyzői meghatalmazásra is érvényes a szóban forgó törvény 162. cikkelye, amely szerint egy külföldi hatóság által kibocsátott hivatalos irat csak akkor használható fel a romániai igazságszolgáltatató szervek előtt, ha azokat a fölöttes közigazgatási szervek és a román diplomáciai és konzuli kirendeltségek is hitelesítették. E rendelkezés értelmében a külföldön kiállított közjegyzői meghatalmazás hitelességét az ottani román diplomáciai vagy konzuli kirendeltségeknek is igazolniuk kell.

Az államosított ingatlanok visszaigénylési eljárása

Az 1945. március 6-a és 1989. december 22-e között önkényesen elvett ingatlanok jogrendszeréről szóló 10. számú törvény lehetőséget teremt arra, hogy minden jogos tulajdonos természetben (adott esetben újra) visszaigényelhesse államosított ingatlanát, vagy kártérítést (esetleg a korábbi kártérítés kiegészítését, újraszámolását) igényelhesen. A 10. törvény – amint erről lapunkban már többször is írtunk – a február 14-i 75. Hivatalos Közlönyben jelent meg, és az érdekelteknek a megjelenéstől számítva 6 hónap áll a rendelkezésükre kérvényeik benyújtására, ez a határidő pedig jogvesztő. Az igazoló iratokat vagy egyszerre a kérvénnyel kell letenni, vagy ezután, de a törvény megjelenésétől számítva legtöbb 18 hónapon belül. A visszaigénylési kérést vagy az írásbeli értesítést (notificare) csak a bírósági végrehajtón (executorul judecătoresc) keresztül kell elküldeni ahhoz a jogi személyhez, amely az ingatlant bírálja vagy használja. Minden visszaigényelt ingatlanért külön értesítést kell írni. A kérést, igazoló iratokat, befizetett illetékeket dossziéba kell tenni (és külön dosszié szükséges minden egyes visszaigénylésért), iktatni kell a bírósági végrehajtónál, ez utóbbi pedig eljuttatja a címzetthez. A bírósági iktatószámmal lehet igazolni, hogy határidőben letették a visszaigénylési kérést. Az alábbiakban felsoroljuk azokat az iratokat, amelyeket a visszaigényléshez csatolni kell, feltüntetve a szükséges illetékeket is. Útmutatónk azonban csakis általános jellegű lehet, hiszen minden esetben eltérő iratokkal igazolhatja a tulajdonos jogait.

Mindenekelőtt a telekkönyvi kivonatot kell megszerezni, amelynek minden példányáért 15.000 lej bélyegilletéket (taxa de timbru) kell fizetni a CEC-nél a 20170110-es számlára, és szintén példányonként 1.500 lejes úgynevezett bírósági bélyeg (timbru judiciar) kell vásárolni (illetve kifizetni, amennyiben a közjegyzői irodában ezt helyben az ügyfél rendelkezésére bocsátják). Ezután anyakönyvi iratok, kivonatok segítségével – tehát kereszt- és házassági levéllel, halotti bizonyítvánnyal – kell alátámasztani a rokonsági kapcsolatot a telekkönyv-

ben szereplő tulajdonos és az ingatlant visszaigénylő, vagy kártérítésért folyamodó személye között. Mindegyik ilyen iratot a közjegyzőnél hitelesíteni kell, és mindegyikről annyi fénymásolatot kell készíteni, amennyi szükséges, beleértve azt a példányt is, amely a közjegyzőnél marad. Mindegyik hitelesített anyakönyvi másolatért be kell fizetni a CEC-nél (tehát újból: példányonként) 3.000 lej hitelesítési illetéket (taxa legalizare) a 20170112-es számlára, és szintén mindegyik példányra még egyenként 1.500 lejes bélyeg (timbru judiciar) kell vásárolni. Be kell továbbá szerezni minden iratot, amely lényeges az ingatlan visszaszerzése érdekében, amely esetleg feltünteteti az átvétel idejét, módját, indokát, az átvételt végrehajtókat, felszólítást, az ingatlan tervrajzát.

Miután minden lehetséges iratot sikerült megszerezni, az írásos értesítésnek a Notificare „címet” kell adni. Például: a visszaigénylő (pontos név, cím, személyazonossági adatok), az adott ingatlan tulajdonosa vagy örököse (itt feltüntetik az ingatlan címét) kéri, hogy közöljék ezt az értesítést az illető város (például Kolozsvár) polgármesteri hivatalával (Subsemnatul ..., domiciliul ..., mostenitor al imobilului ..., va rog sa comunicati prezenta Notificare Primariei municipiului Cluj). Tehát címzettként az ingatlant bíráló vagy használó jogi személyt kell feltüntetni, amely lehet a városház, valamely vállalat, szövetkezet, a volt állami vagyonalap (FPS, jelenleg a privatizálási és állami részvénykezelő hatóság, Autoritatea pentru Privatizare si Administrarea Participatiilor Statului), abban az esetben, amikor egy törvényesen magánosított vállalat tulajdonában lévő ingatlanért részvényt vagy szolgáltatást lehet kérni, kártérítés esetén pedig a prefektúra. Ezután a visszaigénylési kérelemben újból fel kell tüntetni az igénylő tulajdonos adatait, aki a 2001/10-es törvény értelmében kéri az ingatlan természetbeni visszaszolgáltatását vagy kártérítést (solicitin baza Legii 10/2001 restituirea in natura/prin echivalent a imobilului), fel kell pontosan és részletesen sorolni az ingatlan adatait, telekkönyvi számot, az ingatlan leírását, az átvételről

szóló adatokat. Minden esetben be kell írni a kérésbe az ingatlan hozzávetőleges értékét is. Fel kell tüntetni, hogy az illetőnek megítéltek-e már kártérítést az ingatlanért, átvette-e, vagy sem, vagy hogy kéri a kártérítés újraszámítását. Ezután fel kell sorolni a bizonyítékként csatolt (anexez) iratokat. A kérést (notificare) 3 példányban kell megírni.

A minden ingatlanért külön ilyen módon összeállított dossziét (dosar plic) be kell nyújtani a bírósági végrehajtóhoz, és minden visszaigényelt ingatlan esetében be kell fizetni 30.000 lejt a CEC-nél a 20170110-es számlára (taxa timbru pentru Judacatorie), szükséges egy 1.500 lejes bírósági bélyeg (timbru judiciar), egy 5.500 lejes postai bélyeg (timbru postal). A három példányból egy kérést a rápecsételt iktatószámmal visszaadnak, ezzel egy hét múlva vissza kell menni a végrehajtóhoz, hogy kiadják a kérés átadásáról-átvételéről szóló igazolást (dovada de comunicare a notificarii).

A prefektúra szerkesztőségünkbe eljuttatott közleményében felhívja a figyelmet arra, hogy a 10. törvény értelmében azoknak az ingatlanoknak az esetében, amelyekben jelenleg oktatási, egészségügyi intézmények, szociális-kulturális létesítmények, közintézmények, törvényesen bejegyzett politikai pártok székhelyei, nagykövetségek vagy konzulátusok, akkreditált külföldi kormányközi szervezetek képviselői, illetve ezek nagykövetségi rangú személyzetei működnek vagy tevékenykednek, és amelyek szükségessé a közérdekű, kulturális, oktatási tevékenységi folytatáshoz, a volt tulajdonosoknak kártérítést állapítanak meg. A kormány határozatában állapítja majd meg azokat az ingatlanokat, amelyeket nem szolgáltatnak természetben vissza, és amelyekért kártérítést fizetnek, a kártérítés módját és összegét is beleértve. A kártérítésre jogosult kéréseiket a bírósági végrehajtón keresztül küldik arra a prefektúrára, amelynek területi körzetében található vagy volt az önkényesen elvett ingatlan.

(Ú. I.)
Szabadság